

Uldis Plotnieks

Zaļās
zāles
zemē

Annotation

Uldis Plotnieks

Zaļās zāles zeme

«Grāmata «Zajās zāles zemē» savdabīga stāstījuma veidā, izmantojot personifikāciju, iepazīstina lasītāju ar dzīvniekiem, kas mīt pļavā, ar skarbo eksistences ciņu to vidū un dabiskās izlases procesu. Īpaša uzmanība pievērsta pēdējā laikā noskaidrotām īpatnībām dzīvnieku uzbūvē.

Grāmatu autors iecerējis skolēniem, lai tie labāk izprastu dabu un kļūtu par tās aktīviem sargātājiem.

© «Zvaigzne», 1980

Noskanējis gramatu un FB2 failu izveidojis Imants Ločmelis

Lasītāj, vai tev kādreiz ir gadījies pabūt ziedošā pļavā? Droši vien. Tu devies pārgājienā un atpūtas brīdī kopā ar biedriem iededzi ugunskuru, nepadomājot, ka tā vietā paliks melns plankums, kurā gadiem ilgi nekas neaugs. Tu priecājies, bet gruzdošajai zālei sāpēja. Tu nevajadzīgi noplūci vienkāršu pļavas ziedu un pēc tam nometi. Vai nemanīji, ka ziedkātiņš raudāja ar zaļganām sulu asarām?

Iespējams, tu pasmaidīsi par manām domām. Nepārsteidzies! Cilvēks par dabu vēl zina ļoti maz.

Apsēdies noras malā un pavēro, kā dzīvo ZAĻĀS ZĀLES ZEMES iemītnieki! Tas prasīs pacietību, bet varbūt tev izdosies ieraudzīt kaut ko brīnumainu.

«... mīlēt dabu nozīmē mīlēt dzimteni...» — tā teicis krievu rakstnieks Mihails Prišvins. Un to nekad nedrīkst aizmirst. Arī sēžot norā un vērojot ZAĻĀS ZĀLES ZEMI.

Mākslinieks Edgars Folks

Plotnieks U.

P1 740 Zaļās zāles zemē II. E. Folks. — R.: Zvaigzne, 1979.—. 135 Ipp., il.

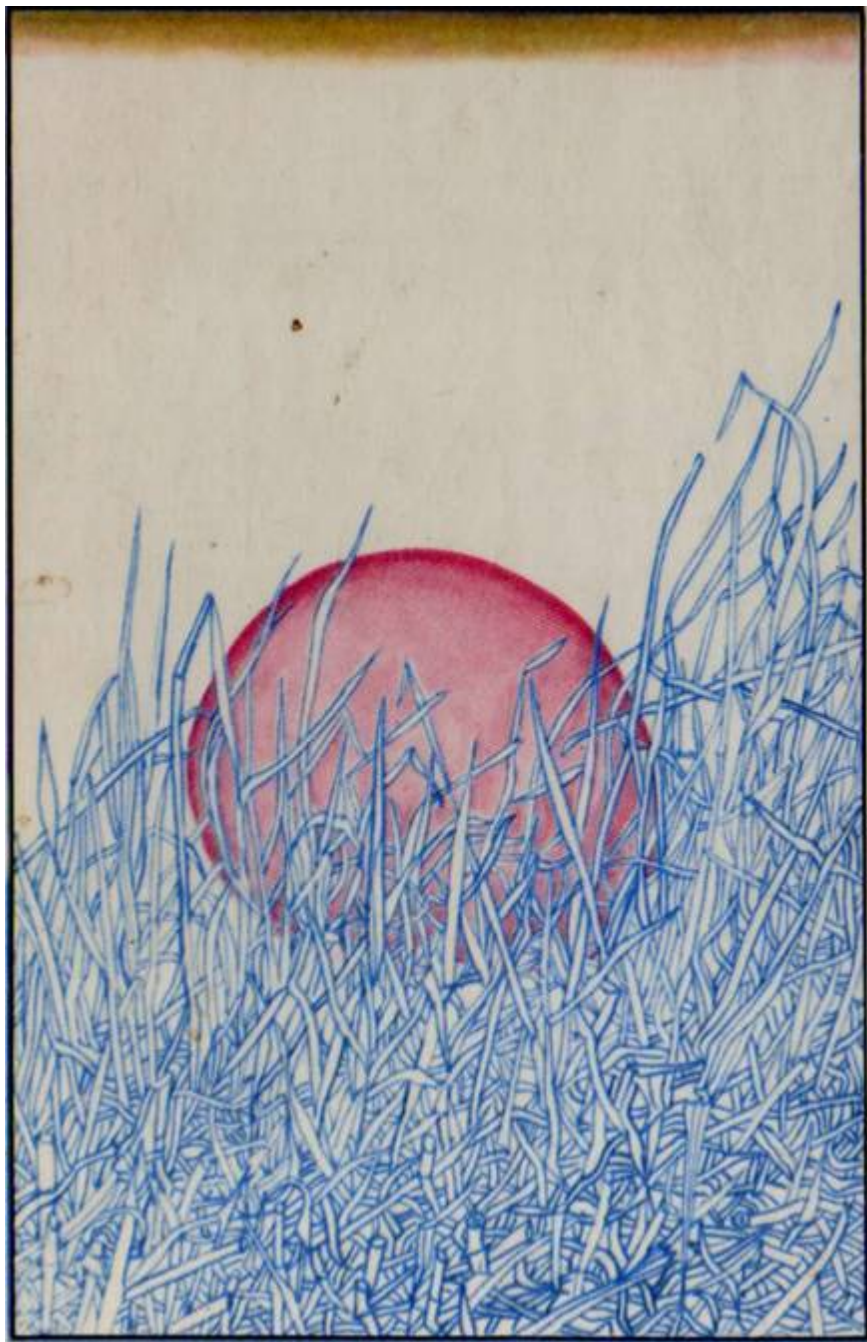
-
- [Dzimtenes skarbais pavasaris](#)
- [Skudru lauva](#)
- [Katrs priecājās, ka prot](#)
- [Serenāde egles galotnē](#)
- [Tauriņu kafejnīca](#)
- [Lieliskie celtnieki un nenogurstošie dziedoņi](#)
- [Smaržīga vēstule](#)
- [Slepena sapulce mežmala](#)
- [Drūmais upmalnieks](#)

- Elļas vaboles viltība
- Izpletņu lēcēji un negaidīta tikšanas
- Septiņi pīļu mazuļi
- Savadnieka atgriešanas
- Vabole, tauriņš un tārps
- Peļu ģimene kļūst lielāka
- Svešas puses brīnumi
- Saule silti silda
- Brīnumu stāstītāji
- Milzīgais skaitlis un talais ceļojums
- Tavu traku pārskatīšanos!
- Sienāzis mekle piedzīvojumus
- Spīdoša ģimene
- Pārvērtību laikā
- Sekundes vērtība
- Racējlapsenes noslēpums
- Citu labumu kārotājs
- Baltais kamoliņš
- Pats galvenais — uzmanība
- Smaržīgie lielceļi
- Trauksmainais miegs
- Deja ar negaidītam beigām
- Tūkstoš dienu tumsā un ūdeni, viena diena saulē
- Talantīgais radnieks
- Udensžurka pārdod vasarnīcu
- Bezsparnu lidoņi
- Klat klusums
- Saturs

Uldis Plotnieks

ZALĀS ZĀLES ZEME

«... mīlēt dabu nozīmē mīlēt dzimteni...» — tā teicis krievu rakstnieks Mihails Prišvins. Un to nekad nedrīkst aizmirst. Arī sēžot norā un vērojot ZAĻAS ZĀLES ZEMI.

Dzimtenes skarbais pavasaris

Bac ... Bac . . . Bac ...

No alkšņu zariem krita sīkas ledus lāstekas.

Bac . . . Bac ...

Norā sadūrās asi mirguļojoši šķēpi. Tomēr sala rokdarbam bija īss mūžs. Lāstekas sāka birdināt asaras un pazuda. Saule vainīga. Zilajās debesis tā ripoja kā zeltaina bumba ar siltiem pavasara smaidiem.

Vienā pusē norai mežs, ziemas mēтели nometis, kļuvis pavisam raibs. Zem skujotiem zariem vēl slēpās saplakušas kupenas, bet skrajākās vietās, kur sniegs bija nokusis, zaļoja sūnu kolonijas un spīdīgās brūkleņu mētras.

No mežmalas līdz upes licim pļava apvilkusi pelēku tērpu, kurā vīdēja bālgani asniņi.

Pērnējā kūla sargāja jaunos dzinumus. Sals un rīta salnas tiem klāt netika. Zem kūlas bija silti kā azotē.

Pārdošanās spurdzes upmalas lazdās krāsojās dzeltenas un viegli kūpēja. Arī apaļo pūpolu samtainie kažociņi bija nobārstīti ar ziedputekšņu pūderi.

Bites un kamenes, lūdzu, nāciet ciemos! Būs saldaiss nektārs un putekšņu dāvanas. Cik vien vēlaties!

Pēcpusdienā upes rāmajā licī nolaidās mežapiļu — merceņu bars. Palu ūdeņi bija noskrējuši, duļķainās straumes piegurušas. Pēc garā ceļojuma pīles laikus atgriezās dzimtenē ...

Kas noticis ar zaļo pļavu? Kāpēc tā tik pelēka? Kur pazudis krāsainums un lieliskie upmalas slēpņi?

— Pēk . . . Vai atceries Āfriku, kur tu mani aicināji kļūt par sievu? Pēk ... — pēkšķēja mežapiļu māte un kopā ar tēvu riņķoja seklajā rāmumā. — Kāda milzīga pīļu sabiedrība tur bija! Un no visām pīlēm tu izvēlēties mani. Piepeldēji klāt, paklanījies, aicināji līdzī. Bet te uzradās otrs. Arī tas bija ieskatījis mani. Tu saskaities, riņķoju man apkārt ar lejup vērstu knābi. Spalvas uz pakauša bija sabozušas, un tu visu laiku skurināji asti. Cik nikns toreiz biji!... Iešņācies un, šļakatas šķiezdams, ūdeni iz- slējies stāvus. Taču otrs nemaz nenobijās. Tāpat izslējās tev pretī. Tu sabozies vēl vairāk un draudēji ar knābi.

— Parasti mēs nekaujamies, — atbildēja tēvs. — Izrādām jums savu spēku un spalvu skaistumu. Spēcīgākais taču patiek vairāk nekā vājš.

Apskatisim pļavu, par kuru tu man tik daudz stāstīji, — ierosināja pīļu māte, un tēvs viņai neiebilda pretī.

Pīļu pāris pacēlās spārnos un aizlidoja līdz mežmalai.

— Koku puduris! — iesaucās māte. — Būs laba vieta ligzdai. Izvēle nelikās peļama. Pīles laidās zemāk. Izbalējušie pērnējie

zāles stieبری un nokaltušās smilgas šūpojās, ieķērušās krūmāju zaros. Ligzdai labāku slēpni nevarēja vēlēties. Mežapiles nomētās pļavā . . .

Saule slidēja zemāk, laistidama upe zeltainu atblāzmu, kas kā laipa savienoja vienu upes krastu ar otru. Piļu ģimene ielīda krūmājā, lai tur pēc saltās nakts sagaidītu pirmo rītu ziemeļu dzimtenē.

Diena atausa saulaina, ar gubu mākoņu druzmu rietumu pamalē. Pelēkajā pļavas kūlā no vienas vietas kā sīkas zvaigznītes spīguļoja salnas kristāli.

Garāmlidojošās pīles, skaļi trokšņodamas, nosēdās kristālu piebārstītajā pļavā.

No krūmāja izspruka ģimenes galva un metās svešajām pilēm virsū. Izbīli kliegdamas, tās bēga projām. Tēvam ar to vēl nepietika. Pacēlies spārnos, viņš drāzās svešinieciem pa pēdām.

Māte sekoja tēvam, baiļodamās pazaudēt savu dzīvesbiedru. Taču tā lidojums bija ļoti straujš, un māte drīz vien atgriezās pļavā pie krūmāja.

Katrs pavasaris piļu ģimenes galvam piešķīra neiedomājamu kareivīgumu. Tēvu bija pārņēmusi viena doma — svešās pīles kāro ieņemt viņa izraudzīto vietu.

Lai tik pamēģina! Vieta labāka par labu. Kad izšķilsies mazuļi, tiem būs plaša dzīves telpa, kur brokastot, pusdienot un vakariņot. Badu neviens necietīs — par to tēvs bija pārliecināts.

Iztramdījis svešinieci, viņš steidzās atpakaļ. Savu dzīvesbiedru mežapile pazina no tālienies.

— Pēk, pēk, esmu te! — viņa sauca. — Pēk, lido šurp!

Un tēvs lidoja, pavasara trauksmainā nemiera pārņemts. . .

Kādā dienā zilo debess jumu aprija melns mākonis ar robotām malām. Satumsa ūdeņi. Satumsa pļava. Satumsa visa pasaule. Nepagāja ne brīdis, un lejup sāka krist saķepušas sniegpārslas. Skaudi.ūs vējš ielīda apslēptākajās vietās.

Brrr .. Piļu pāris tupēja zem krūma, taču labuma no tā nebija. Bezlapainie zari nespēja aizsargāt ne no sniega, ne no vēja. Lai cik skarba daba, lai arī barības pavasarī pamaz, tomēr savu dzimteni putni mīlēja vairāk nekā Āfrikas karstās dienas un tumšās, tveicīgās nakts. Dzimtene ir tikai viena.

Steigā un atkalredzēšanās priekā aizritēja diena pēc dienas. Piļu ģimene aprada ar pļavas pelēcīgumu un vienmēr mainīgo laiku. Ēdienu reizēs — no rīta vai pievakarē — abi meklēja ko garšīgu.

Tā tas bija arī torīt, kad no meža izbrāzās agrāk neredzēts veikls lidonis ar pelēkbrūnu muguru un svītrām izrakstītu krūtežu. No negaidītā straujuma mežapiles apmulsā. Ar to pietika . . .

Negantais putns uzklupa piļu mātei. Asie, likie nagi iecirtās tai mugurā dziļi jo dziļi. Smalkās dūnu spalvas pajuka. Vairāk tēvs neko

neredzēja. Viņš bēga. Cik ātri vien spēdams. Citādi vanags vēl noķers arī viņu.

Nakts šķita bezgala gara.

Vakar iedobē viņi bija gulējuši abi. Tagad vieta blakus palika tukša ..

Rīta cēlienā tēvs gāzelēdamies čāpoja pa pļavu un meklēja izredzēto. Neviens neatsaucās ...

Pelēki mākoņi sijāja sikas, siltas lietus lāses.

Asniņi sadūšojās un izbāza galvas cauri vecajai kūlai. Vienā mirkli pļava pamodās un pārmainīja tērpu. Tas nu laistījās gaiši zaļš, tādā svaigumā, kāds mēdz būt tikai pavasaros.

— Zēl, ka manējā to neredz, — pīļu tēvs nopūtās. Viņš nebeidza gaidīt māti.

Sauca ... Sauca ... Sauca ...

Vai tur kāds atbildēja? ... Sauca vēl.

— Pēēēk, — pie krūma nolaidās mežapīle. Pēc brūngani raibumotās krāsas jau no tālienes varēja pazīt māti.

Ak vai, tā nebija viņa draudzene. Pavisam cita, sveša.. . Arī viņai ģimene izjukusi. Atceļā uz ziemeļiem pazudis tēvs. Ieradusies viena pati...

Visi tēvi aizņemti. Visi sameklējuši ligzdošanas vietas. Ko viņai darīt?.. Olas jādēj, mazuļi jāaudzina. Viena to nevar iespēt ...

Tā pīļu tēvs krūmājā ieveda citu māti. Ligzda bez mātes nedrīkstēja palikt. Divu izjukušo mežapīļu ģimeņu vietā vismaz būs viena. Daba necieš tukšu vietu ..

Skudru lauva

Divas dienas lija auglīgs lietus. Pēc tam uzspīdēja silta, silta saule. Mežmala, kur nepieklūva saltie vēji, zālīte bija pastiepusies gandrīz sprīdi gara.

Paklusu pukodamies, pa noru soļoja dīvains dzīvnieks.

— Mammās... Ar mammām nav labais gals. Vai tās ir mammas, kas pat oliņas neprot izdēt īstajā vietā!... Irdenas, sausas smiltis vajadzīgas. Dzeltenas, viegli plūstošas. It kā mamma to nezinātu ... Bet smilšu nav. Patiešām mammas ir neapdomīgas ... Nu es eju, eju, eju, bet smiltis nekur neredzu... Un te vainīga mamma.

Zāles stiebra galā šūpojās mārīte. Augšā — lejā, lejā — augšā. Likās, ka sarkans punktiņš mirkšķina zaļajā pasaulē, brīžiem saskatāms, brīžiem neredzams.

— Ko tu visu laiku pie sevis murmini? — negaidot ievaicājās mārīte.

— Es, vai? — Dīvainais radījums apstājās. — Tu man ko jautāji?

— Kādēļ tu visu laiku murmini?

— Rāju savu mammu. Atstājusi mani vienu pasaulē. Pati diezin kur klejo, bet es' nevaru un nevaru atrast dzeltenu smilšu laukumiņu. Visur tikai zaļu džungļi.

Tu izskaties pēc ērces. Tai tāds pats garš purns, — mārīte dziļdomīgi sacīja.

— Esmu nevis ērce, bet skudru lauva.

— Lauvas mēdz būt lielāki. Un plēsonīgāki, — aizrādīja mārīte.

— Neesmu vainīgs, ja man tāds augums. Un skudrām nemaz lielākas lauvas nevajag. Cik zinu, tad mani dēvē par viltīgu plēsoņu, — ar manāmu lepnuma pieskaņu atbildēja savāda dzīvnieks.

— Vai dzirdi? Es ieraudzīju smiltis, — mārīte kļiedza un savēcināja spārnus. — Ej taisni uz priekšu, un tu sasniegsi, ko vēlēties.

Skudru lauva pat paldies nepasacīja, jo tuvumā nebija mammas, kas mācītu pieklājību...

Taisni uz priekšu jāiet — tā bija sacījis sarkanais kukainis. Sacīja gan. Bot uz kuru pusi jāsoļo, ja grib iet taisni?

Sarkano kukaini nekur neredzēja. Laikam aizlidojis uz citu vietu. Talak gala jātiek pašam ar saviem spēkiem...

Pēc nelielas maldīšanās skudru lauva ieraudzīja laukumiņu ar dzeltenām smiltīm. Tieši to, ko viņam vajadzēja!

Visu apostijis, skudru lauva ar galvu iurbās smiltis. Pēc brīža viņš sāka griezties apkārt, ar tuklo vederu smilšu laukumiņā iezīmēdams apli. Izcēlis galvu no bedrītes, mazais dzīvnieciņš nosprauslojās un sāka steidzīgi rakties zemē. Ar kājām viņš meta smiltis uz lāpstveidīgās galvas. Kad sakrājās krietna kaudzīte, skudru lauva

strauji pakustināja galvu, un smiltis izlidoja ārpus apla.

Sākumā izveidojās iedobe. Racējs nepiekusa. Viņš ritmiski griezās apkārt, mētādams smiltis uz visām pusēm. Līdz saules rietam bedrīte bija ieguvusi piltuvei līdzīgu formu.

— Ko tu te dari? — vaicāja mārīte un nolaidās uz smilšu valnīša bedres malā.

— Roku skudrām kapu, — atcirta mazais dzīvnieks.

— Kādēļ skudras pašas to nedara?

— Tu pārāk daudz vēlies uzzināt. Tas ir mans noslēpums, — nosmīkņāja skudru lauva un iešļūca bedres dibenā.

Mārīte vēl ko gribēja prasīt, bet savādo dzīvnieku vairs neredzēja. Spārnu viņam nebija, aizlidot viņš nespēja, bet pazust pazuda.

— Skudru lauva! Skudru lauva! — cik spēdama mārīte kļiedza, bet viņas balstiņu tikko varēja sadzirdēt.

Burr-burr-burr. . .

Bedres dibenā sakustējās smiltis. Kā zobeni parādījās liki žokļi.

— Ko tu gribi?

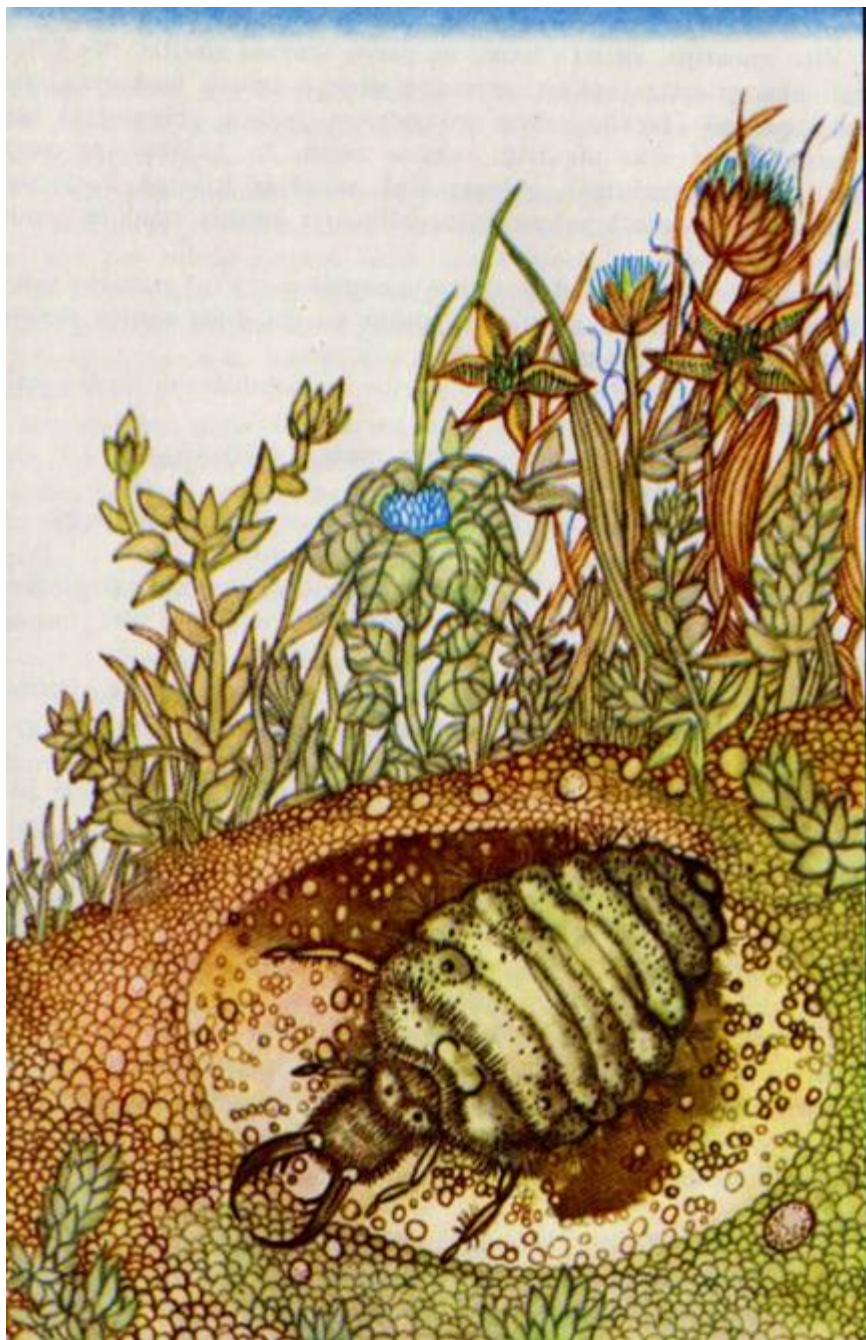
— Domāju, ka esi pazudis.

— Nevis pazudis, bet noslēpies. Arlabunakti! Pēc tādiem zemes darbiem nāk miegs. — Un skudru lauva atkal ienira irdenajās smiltīs.

... Pagāja nakts. Parādījās aveneskrāsas rīta blāzma, un pļava pamodās. Upmalā kurkstēja vārdes. Strazds svilpodams kūlā meklēja kukaiņus. Padebešos lirināja cīrulis. Aizsmacis klabināja stārķis. Klaigāja ķīvītes. Lielie trokšņi skudru lauvu neinteresēja. Kad zālē atsākās sanoņa, sīkšana un zumēšana, mazais laupītājs saauSījās.

Skudru pūznis pamodās, un pa dažādiem ceļiem brūnie kukaiņi devās ikdienas darbos.

Skudru lauva bedres dibenā no smiltīm izbāza atvērto žokļu asās knaibles. Pacietīgi gaidīja vienu stundu, otru... Beidzot

bedres malā parādījās neuzmanīga skudra. Slidēja irdenās smiltis un kopā ar tām — skudra.

Brūnais kukainis steidzās ātrāk izrāpties no nodevīgās bedres.

To tā nevarēja atstāt! Laupījums grasījās pazust. Un skudru lauva sāka savu upuri apšaudīt ar smiltīm. Pasizdams galvu uz augšu, laupītājs precīzi trāpīja skudrai un notrieca to no kājām.

Slidēdama lejā pa piltuvveidīgās bedres malām, skudra izmisīgi ķērās pie birzīgajām, plūstošajām smiltīm, bet tas neko nelīdzēja. Arvien ātrāk nabaga upuris tuvojās bedres dibenam. Tur to jau gaidīja skudru lauva.

Plēsoņa satvēra brūno kukainīti žokļos kā knaiblēs un daudzija pret bedres malu, kamēr laupījums vairs nekustējās. Ievilcis skudru visdziļākajā vietā, laupītājs kāri ķērās pie maltītes.

Šoreiz skudru lauvam bija veicies. Bieži vien laupījums — skudra vai cits kukainītis — jāgaida veselu nedēļu, pat ilgāk . . .

Kad skudra bija notiesāta, plēsoņa izpleta žokļus un sāka tīkot pēc jauna upura.

Katrs priecājās, ka prot

Trakulīgais pavasara vējš, kas saulei palīdzēja žāvēt sniega ūdeņu piemirkušo zemi, saniknojās un ar negaidītu spēku ieklupa vecā pļavmalas šķūņa jumtā. Oūū—ūūū—ūūūū . . .

Čīkstēja ieplaisājušās sijas, krakšķēja pelēkās lubiņas, nodrebēja ietrunējušais koka stāvs.

— Oho! — slēptuvē sarosījās muša un izlīda ārā. — Tavu traku plosīšanos!

No citām spraugām izlidoja odi. Atmodās arī tauriņš un nolaidās siena pabīrās.

— Es esmu pirmais pavasara tauriņš, kas ieraudzījis sauli, — plātīdams spārnus, krūkļu baltenis lielījās.

Viņš patiešām bija pirmais pavasara tauriņš, bet tāpēc jau nevajadzēja būt iedomīgam. Neviena ar viņu sarunu neuzsāka.

— Vai nav par agri izlidot pļavā? — baltenis pievērsās mušai.

— Lai vējš patrako! Gribru pastaigāties pa šķūņa sienu. Visu ziemu esmu ilgojusies pēc siltas saules peldes.

Tauriņš nesaprata mušu. Viņš vēlējās lidot, nevis pastaigāties un klusēdams stāipīja slēpnī saburzītos spārnus.

No spraugas, kur ziemu parasti pavadīja muša, izlēca mazs jocīgs zirneklis un sāka purināt kājas. Kā lai zina, kura no astoņām kājām neērtajā ziemas mitekli pavisam notirpusi!...

Patiesībā zirneklis bija pamodies pirms vēja plosīšanās, bet resnā muša aizsprostoja izeju, un viņš pacietīgi gaidīja, kamēr melnajai dīcējai apniks gulēšana.

Nopurinājies, appētījis apkārtni, zirneklis čāpoja lejā pa dēli. Ziemas sastingumā ēšana nenāca ne prātā, bet nu viņš bija sasildījies un sāka vērot katru neuzmanīgo, pastīvo mušu kustību. Acis viņam kāri iezaigojās.

Pēkšņi zirneklis sastinga un apstājās. No spraugas izkūņojās vēl viena muša. Tā grozīja acis un nespēja atzīlbt no saules spožuma.

Zirneklis, brūni svītraino pavēderi piespiedis pie dēļa, izlikās samiegojies un nevērīgs — mušas viņam bijušas nebijušas.

Kad apžilbuši muša pagrieza muguru, šķietamais miers pazuda un zirneklis kļuva varen rosīgs. Izslējies viņš sīkiem soliņiem pietipināja mušai tuvāk.

Muša pagāja tālāk. Zirneklis paslēpās un pacietīgi gaidīja. Gan jau laupījums pagriezīs muguru.

Pēc brīža tā arī notika. Zirneklis piekļuva mušai vēl tuvāk un atkal sastinga. Muša pat nepamanīja kustīgo mednieku.

Tas bija liktenīgi. Ar apbrīnojamu lēcieni zirneklis uzlēca mušai uz skausta un iecirta tai pakausī asos, masīvos augšžokļus ...

Apmierinājis izsalkumu, lēcējzirneklis soļoja tālāk. Pēc noiela gabala viņš atpūtās. No lejas pretī nāca tāds pats zirneklis. Abi kustināja kājas un viens otru nomērīja ne visai maigiem skatieniem.

— Droši vien tu arī esi lēcējzirneklis? — pirmais ieminējās.

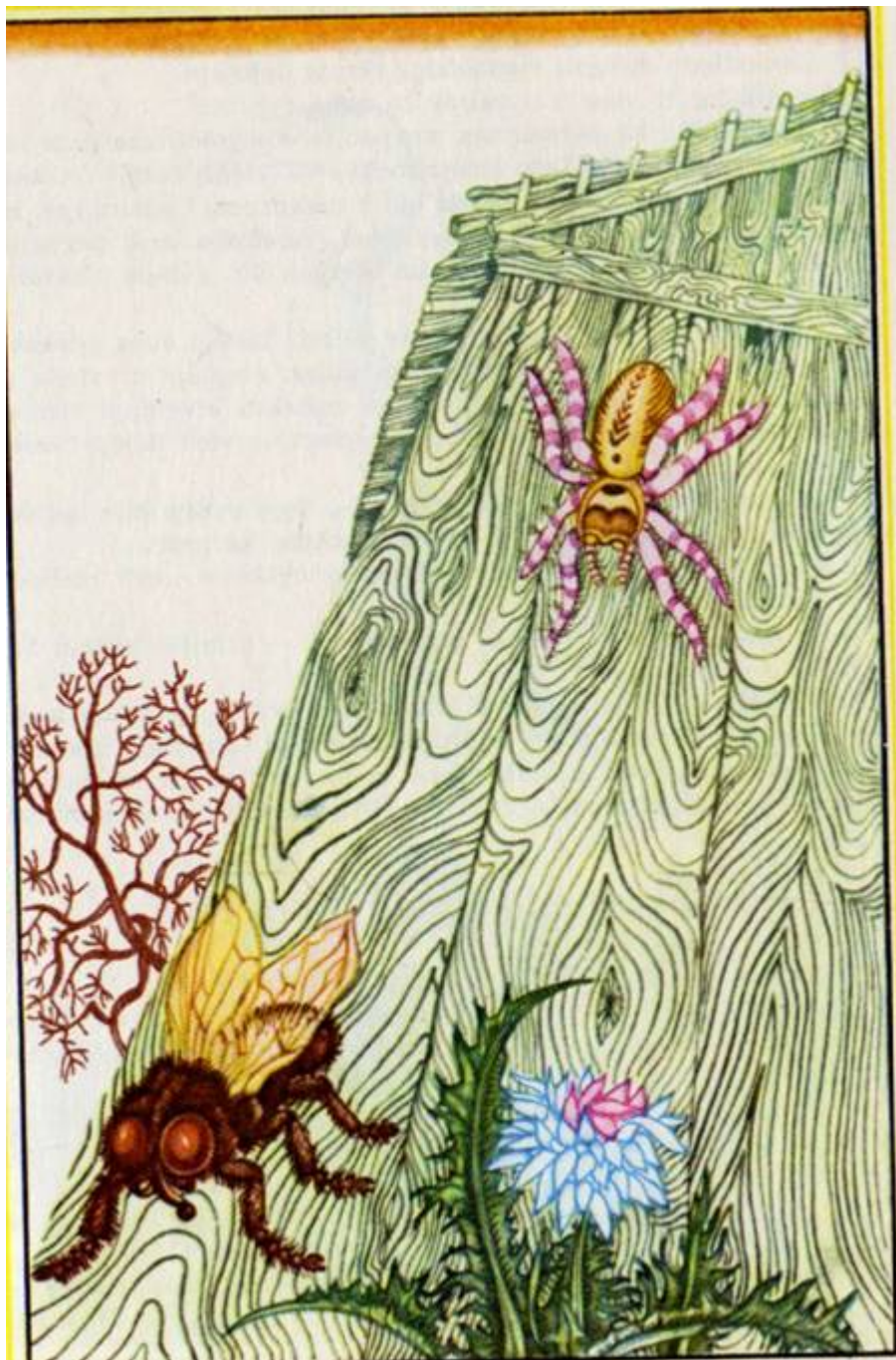
— Taisnība. Mani vecāki, tāpat kā es, cēlušies no lēcējzirnekleņu dzimtas. Tev laikam acīs vēl ziemas miegs. Es esmu zirnekle-lie-ne.

Tas bija pārsteigums. Kā atvainodamies zirneklis paklanījās. Arī zirnekleņu pasaulē ir savi pieklājības likumi.

Lēcējzirneklim zirnekliene iepatikās. Viņa bija tieši tāda, kādu viņš allaž vēlējies. Ne par resnu, ne par tievu. Rotaļīgā gaitā zirneklis apmeta pusapli.

Zirnekliene nelikās ne zinis.

Palocījis galvu, zirneklis izslēja priekškājas un pakustināja augšžokļus. Tas bija dejas sākums, un to viņai vajadzēja ievērot.

Zirneklis spēra soļus uz vienu, uz otru pusi, ritmiski šūpodams paceltās kājas. Tā bija lieliska deja — zirnekļu samba.

Zirneklīene diezgan vienaldzīgi vēroja dejotāju.

— Un tas ir viss? Vai vairāk tu neko neproti?

Tas skanēja kā pārmetums, un pēc tāda aizrādījuma dažs labs

pārtrauktu dejošanu. Taču lēcējzirneklis tik viegli nebija ietekmējams — viņš zināja, kādas mēdz būt zirneklienes. Cietsirdīgas, neiecietīgas... Lai iepatiktos zirneklienei, vajadzēja lielu pacietību.

Ziemā zirneklis bija atpūties un diezgan ilgi gulējis. Uzkrātais spēks nu lauzās uz āru.

Paskatījies uz iecerēto, zirneklis vēlreiz izslēja abas priekškājas, izplēta tās sānis un, ritmā šūpodamies, vēcināja uz vienu un otru pusi. Temps kļuva straujāks, un zirneklis atveidoja visneiespējamākās akrobātiskās kustības. Nepieguris viņš dejoja veselu pusstundu.

Beidzot zirneklene jutās apmierināta. Deja tiešām bija lieliska! Tā pauda pavasara liksmību. Katrs priecājas, kā prot.. .

Ieguvis atzinību, zirneklis nolaida priekškājas, dziļi pieliecās un beidza deju.

— Kaut ko tādu es redzu pirmo reizi! — brīnījās krūkļu baltenis.

— Pavasari lēcējzirneklī tā vienmēr priecājas, — sacīja muša. — Nav ko brīnīties. Tie ir īsti mākslinieki, īsti deju meistari. Turpretī viņu mātes nemaz neprot dejojot. Jociģi dzīvnieciņi, bet mums no tiem jāuzmanās. Otra tik viltīga mednieka es nepazīstu.

Serenāde egles galotnē

Pļava atdzīvojas ar katru dienu vairāk un vairāk.

Atlidoja garkājainais zivju gārnis, ko sauc arī par dzēsi. Tas pastaigājās pļavā, pabaidīja vārdes un, izslējis galvu ar melno pakauša spalvu cekulu, sāka grozīties mežmalā.

Krūkļu baltenis, nosēdies uz zara, labu brīdi skatījās. Viņam nebija ne jausmas, kas tas par putnu. No tālienes zivju gārnis gan izskatījās pazīstams. Nenocieties taurenis ierunājās:

Jocīgi! Diezin kur stārķis tā novārtījies? Pavisam pelēka mugura un tāda pati pakakle. Būs laikam dubļos iekritis.

Mārīte savicināja spārnus par tādu aplamu runāšanu. Viņa zināja vairāk par noslēpumaino dzēsi. Paskatījusies uz citrondzelteno tauriņu, mārīte ne bez lepnuma noteica:

— Tas ir zivju gārnis. Viņam kuplajā eglē ligzda. Pavisam dīvaini putni ir šie gārņi. Vesela kolonija apmetusies vienuviet. Katrā eglē pa ligzdai. Nesaprotu, kā var barā kopā dzīvot. Man patīk atsevišķa māja ...

Krūkļu baltenis neko nezina par putnu stārķa lielumā. Viņš taču

bija izšķīlies no rudens oliņām. Lidinājās, kamēr vēl bija silts, pēc tam ielida slēpnī, nogulēja garo ziemu un laimīgi sagaidīja pavasari. Vai no viņa varēja prasīt plašākas zināšanas un Zaļās zāles zemes pazīšanu? Mārīte dzīvoja ilgāk. Tā labāk izprata dažādās parādības. Ne velti viņa ar to lepojās un labprāt visiem izklāstīja savas gudrības.

Kas vairāk zina, tas gudrāks — tāds bija mārītes secinājums.

Patiesībā zivju gārnis bija noskaities. Prombūtnes laikā kāds saimniekojis viņa mājā, krietni vien to papostījis, bet, baidīdamies no atbildības, pēdējā brīdī pazudis.

Gārnis mīlēja savu dzimto pusi un vienmēr atgriezās iepriekšējā dzīvesvietā.

Pagāja vairākas dienas, kamēr putns salaboja postījumus. Šorīt viņš ligzdai bija uzlicis pēdējo ielāpu. Ilgāk vairs gaidīt nevarēja. Kolonijā bija ieradusās gārņu mātes un pienācis laiks, kad jānodibina ģimenes dzīve. Neērti aicināt māti sapostītā, nesalabotā mājā.

Platiem spārnu vēzieniem gārnis uzlaidās gandrīz līdz egles galotnei, kur atradās ligzda. Ierausies iedobē, lielais putns sakļāva spārnus un pavērās uz pelēcīgo pļavu, aiz kuras mirguļoja spīdīgā upes lente. Tur, seklaajā līcī, pērnvasar viņš bija ķēris zivis. Laimīgās zvejas reizēs patrāpījās prāvs loms.

Sagroziļies ērtāk, gārnis pavēra knābi un sāka dziedāt. Sīkie pļavas iemītnieki nevarēja saprast, kam domāta serenāde. Turklāt pēc serenādes dziesma nemaz neizklausījās. Gārņa rupjā balss nebija daiļskanīga.

Aprāvis svilpošanu, strazds nopūtās:

— Vai gārnim prāts! Tādu mulķīgu klaigāšanu! Ne muzikalitātes, ne skaistuma! Burbuļo kā notekas grāvis pavasarī.

Tā sprieda strazds. Tā sprieda pļavas iemītnieki. Taču viņu secinājumi gārnim bija vienaldzīgi. Lielais putns turpināja savu dziesmu un priecājās par balss skaļumu:

— Gag—gag—gag—gaaag ...

Jo spēcīgāk skanēja vienvēidīgā dziesma, jo labāk. Tik prāvam putnam čiepstēšana nepiestāvēja. Dziesmā gārnis vēlējās izteikt lielumu un spēku.

Vai kāda nelaime, ja citi skaļo brēkšanu nopēla! Gārnis nenojauta, ka skaistuma pievilcība meklējama citur, nevis klaigāšanas spēkā.

Brīnums! Neizprotams brīnums!...

Atradās kāds, kam šādas skaņas patika. Tā bija gārņu māte, nule kā atgriezusies no garā dienvidu ceļojuma.

Rupjās balss spēks viņu valdzināja vairāk nekā visdaiļākie cīruļa treļļi. Tā gārnienei likās tukšu skaņu bārstīšana pār pļavu. Un strazda svilpe — tīrais nieks! Kam gan tā varēja patikt? Gārņa dziesma bija skaistākā no visām!

Nemanot viņa atšķīrās no citām mātēm un, aizsteigusies pie

dziedoņa, prieka pārpilna nometās uz zara blakus ligzdai.

Tēvs pagrozīja galvu, pārtrauca dziedāšanu un izstiepa knābi. Māte sajūsmināta vēroja salaboto ligzdu.

Pēkšņi tēvs ar knābi viņai spēcīgi iecirta. Māte izplēta spārnus un noturēja līdzsvaru.

Gārnis cirta vēl, nepārprotami norādīdams, ka ... jāpazūd.

Brīdi pagrozījusies, māte aizlaidās.

Kad viņa pazuda aiz skujojajiem zariem, gārnis sāka atkal kliegt, pie tam vēl neglitāk, žēlabaināk ...

Pagāja stunda, un gārniene atgriezās. Dziesma viņu vilināt vilināja. Iepriekšējie cirtieni bija aizmirsušies, un viņa atkal notupās uz zara.

Gārnis ligzdā labpatikā grozījās un vārstīja knābi.

— Cik labi! Viņa atgriezusies, — priecājās krūkļu baltenis. — Beidzot tie abi sapratīsies.

Mārīte arī ko gribēja sacīt, bet gārnis sāka mātei atkal cirst ar knābi un rupji to padzina.

— Dīvains putns! — brīnījās krūkļu baltenis. — Kāpēc viņš tik kauslīgs?

Mārīte neprata atbildēt. Viņa izlikās jautājumu nedzirdējusi un nepārtraukti tekalēja pa zāles stiebriņu.

Aicināšana un projām dzišana turpinājās vairākas dienas. Gārniene savu neapmierinājumu nevienam neizrādīja, klusēdama, bez kurnēšanas pacieta tēva izdarības.

Ikreiz, kad atskanēja dziesmai līdzīgs sauciens, viņa atlidoja pie ligzdas, taču vienmēr tika padzita un nelaimīga atgriezās pie pārējām mātēm, kurām bija tāds pats liktenis.

Māte atcerējās pērno gadu. Toreiz pavasarī viņai baidinājumu bija izteicis cits gārnis... Viņa labi zināja gārņu likumus un tikumus. Pats svarīgākais — būt pacietīgai.

Pamazām tēvs pie mātes pierada. Iedzimtā aizsargāšanās tieksme izzuda.

Kādu dienu māte pie ligzdas pielidoja pēc ilgākas prombūtnes. Gārnis viņu sagaidīja un pat nedomāja cirst ar knābi. Laipni un mīlīgi viņš aicināja māti nākt tālāk. Apmierināta ar pacietībā izcīnīto uzvaru, gārniene notupās jaunajā mājvietā.

Atausa rīts.

Skujotais jumts žūžoja klusu melodiju, kas bija daudzkārt skanīgāka nekā tēva dziedāšana. Iespējams, ka arī paši gārņi to saprata.

Lija, bet skujas sargāja ligzdu no lietus, un piles cita pēc citas noripoja zemē. Mārīte bija paslēpusies, taurenis apkārt nelidoja, un viņi abi neredzēja, cik ļoti pārvērties kādreiz niknais gārņu tēvs.

Pak ... Pak ... Pak ...

Skumji pilēja lietus lāses zālē.

Pak ... Pak . .

Bet pēc tam spīdēja saule un atsākās pavasara liksmība.

— Tu esi uzbūvējis lielisku māju! — priecājās gārniene un izdēja pirmo zilganzaļo olu.

— Vai tu ko sacīji? — iejautājās gārnis, kas parasti mēdza klusēt.

— Paskaties! — Māte rādīja uz olu, un gārnis bija laimīgs. Visu vasaru viņš vairs ne reizi nedusmojās uz māti.

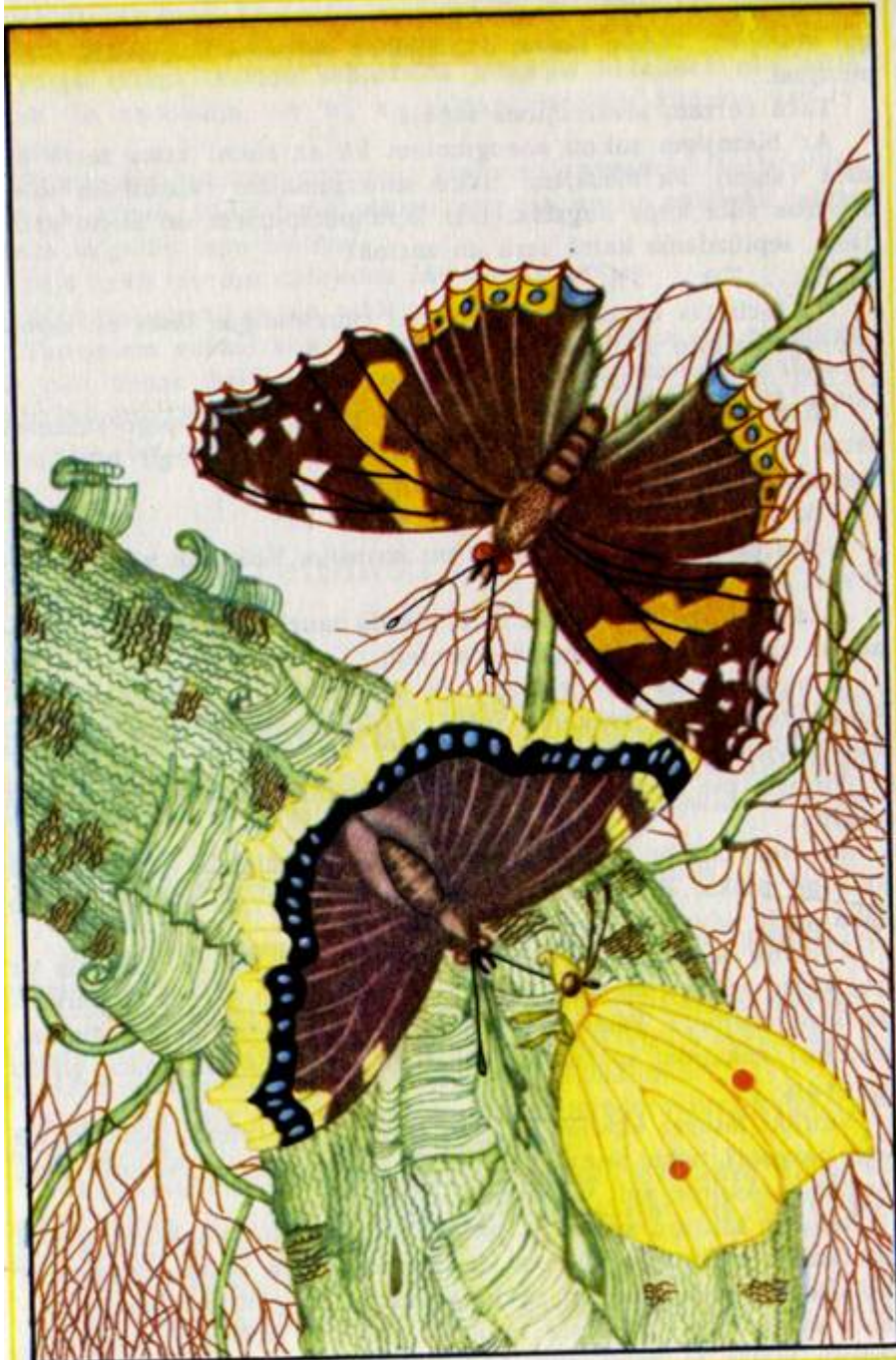
Tauriņu kafejnīca

Krūkļu baltenim bija garlaicīgi. Augu dienu viņš bezmērķīgi laidelējās apkart. Nebija ne draugu, ne draudzeņu. Sabiedrībā klejojumi būtu patīkamāki, interesantāki.

Citi tauriņi vēl kaut kur slēpās. Iespējams, saule tos nebija pamodinājusi. Krūkļu baltenim neienāca prātā savus radniekus pameklēt citās vietās. Pelēcīgā, bezziedainā pļava krāsainos lidoņus nesaistīja.

Kur pašreiz tie slēpās? Uz šo jautājumu krūkļu baltenis neprata atbildēt. . .

Jau pirms laba laika kokos bija atsākusies sulu rite. Arī bērzos, kas tālu spidināja gaišos tāšu uzvalkus. Kādam kokam saules pusē daudzkārtainajā mizā rēgojās plata brūce.

Vainīgs bijis alnis. Ragu mešanas laikā viņš mēdz berzēt pieri gar stumbru. Tādam lielam dzīvniekam skramba koka mizā bijusi nebijusi. Taču bērzam ievainojums sāpēja.

Ar biežajiem sakņu saaugumiem kā ar sūknī koks zemē uzsūca valgmi. Pa mazajām, tikko saredzamajām caurulītēm saldā dzīvības

sula kāpa augstāk, līdz lapu pumpuriem un ziedu spurdzēm, ieplūzdama katrā zarā un zariņā.

Tik ... Tik ... Tik ...

No iecirstās bērza brūces spiedās caurspīdīgas lāses un ripoja lejup pa raupjo stumbru.

Tik ... Tik ... Tik ...

Miza lāsoja vienā lāsošanā. Šķita, ka ar sulas lipīgo saldumu bērzs mēģina dziedēt ieplēsto rētu. Nebija tik viegli bojājumu saaudzēt.

Tik ... Tik ... Tik ...

Sulas pilieni ripoja pa mizu un izsusēja. Koks tik viegli nepadevās

...

Kādā pēcpusdienā saldo rētu atrada tauriņš — acainais raibe- nis ar krāsainiem apliem uz spārniem.

Sula uz mizas bija garšīga. Te varētu atvērt plašu kafejnīcu. Piesaulītē silti un patīkami. Saldā, atspirdzinošā dzēriena diezgan. Pietiks visiem!

Pirmais pie bērza ieradās krūkļu baltenis. Pēc tam atlidoja citi tauriņi.

Beidzot krūkļu baltenis satika savus radniekus. Un vēl tādā omulīgā pulkā. Bērza stumbrs deva daudz vairāk saldās veldzes nekā agrie pavasara ziedi.

Tauriņu salasījās aizvien vairāk. Atlidoja bērzu raibenis ar izbalējušu spārnu apmali. Vēlāk, sagaidot vasaru, viņš to pārkrāsos koši dzeltenu. Pamodies bija arī nātru raibenis ar krāsainiem, samtaini mīksti spārniem. Tāpat kā citi, viņš kāri sūca gardo dzērienu.

Vairāki tauriņi lepojās ar īpaši skaistiem tērpiem, tomēr modē šajā pavasarī nekā jauna nebija. Tie paši gadiem pierastie toņi, tie paši krāsainie apli un melnās svītras.

Lai gan tauriņu spārni ir spilgti, tomēr košie plankumi, gaišās un tumšās svītras saplūst ar daudzveidīgajiem pļavu augiem, ar raibajiem ziediem un pat tuvumā tauriņi ir grūti pamanāmi. Parasti svītras un krāsainie apli ir sakārtoti šķērsām ķermenim. Spārnu malās to vairs nav. Malas veido dažādu krāsu laukumus.

Tādējādi tauriņš it kā zaudē savu formu un neatšķiras no apkārtnes. Krāsainība palīdz tam slēpties.

Augu dienu tauriņu sabiedrība pulcējās kafejnīcā pie baltā bērza un nedomāja par to, ka saldaiss dzēriens kādreiz var i7- beigties.

Brūnie un spīdīgie pumpuri, kas visu pavasari bija brieduši pavisam klusu, kādā dienā pēkšņi pārplīsa un no spīdīgās čaulas izbāza zaļganās lapu mēlītes.

Šajā brīdī tauriņu kafejnīca pārstāja darboties.

Rēta tāsī aizvilkās, un saldā sula apsīka...

Tauriņiem veldze bija jāmeklē citur. Viņi lidoja pie purenēm, kas pāri ūdens lāmām bija izplaukušas mazām dzeltenām liesmiņām.

Zeltainajās ziedu actiņās nebija tik salda sula kā baltā bērza kafejnicā,
bet ar to bija jāsamierinās...

Lieliskie celtnieki un nenogurstošie dziedoņi

Visu agro pavasari ar skanīgām dziesmām lepojās cīrulis. Nelielais putniņš ar tumšiem rakstiem izrakstīto brūngano muguru pacēlās dzidrajos plašumos un bez mitas skandēja daudzveidīgus treļļus. Kad viens dziedonis dziesmu beidza, to atsāka otrs, trešais, ceturtais ..

Paretam mežmalā metāliskā balsi iesaucās dzilnītis:

— Tvit, tvit, sit, sit, tsirrr!

Cīrulis nebija nogurdināms. Treļļos dzilniša balss pazuda kā nebeidzamā skaņu jūrā.

— Cive-cive, ček-ček-vī, ček-ček-vī... — krūmāja pazarē savu dziesmu uzsāka strazds, bet arī viņam nebija cīruļa spēka, un lirināšana virs pļavas turpinājās iepriekšējā skaļumā.

Kaut zāle vēl nebija gara un bieza, tomēr visur, kurp vien vērās skatiens, norisēja būvniecības darbi.

No sekas, ar sausu zāli izklātas iedobes izspurdza ķīvīte — putns baloža lielumā ar zaļgani melnām spalvām un šauru, pagaru cekulu uz galvas.

— Kī-vit, kī-vit, kī-vit...

Skaļie saucieni un ātrie spārnu vēzieni liecināja, ka ķīvīti kāds iztraucējis.

Uztraukums bija pamatots — pļavā pie ciņa starp sausajiem zāles stiebrīņiem gulēja divas pavisam mazas oliņas. Kad ķīvīte izdēs vēl divas, sāksies grūtā un nogurdinošā perēšana.

Pašā upes malā grozījās upes tilbīte, veidodama zemē ērtāku iedobumu, — tā taču būs viņas nākamā māja. Tādu ligzdu, kādu vālodzes cēla bērza zaru žāklītē, krietni tālu no stumbra, tilbīte neprata uzbūvēt. Ne velti viņas ligzdu nekad nešūpoja vējš.

Žubītes savas mājas ārpusi bija pārklājušas ar sūnām, ķērpjiem un tāss gabaliņiem. Ja ligzda uzbūvētai uz zemes, tad tāds skaistums nemaz nav vajadzīgs. Lieka greznība!

— Hididi, hididi. • •

Brūnā pļavu čipste strādāja tāpat kā tilbīte. Starp zāļu augumiem reižu reizēm paspīdēja viņas dzeltenīgais vēders.

— Ist, ist... čip, čip, — čipste čaloja. — Man nav vajadzīga tāda māja kā gaišajam ļauķim. Nopinis ligzdu kā pusapaļu puķu vāzīti. Cik tādai nevajag smildziņu, zālīšu un saknīšu! Lai uzceltu māju, to jāsavāc vairāk nekā pussimts...

— Taisnība, — šūpodama garo asti, ierunājās dzeltenā cielava, — bet sila strazds taisa māju no tāda materiāla, kas tikai viņam vienam pazīstams. Stāsta, viņš sameklējot vecus koka praulus, tos

saberžot un sajaucot ar siekalām un tad ar tiem ieziežot ligzdas iekšpusi. Tāds dzīvoklis esot silts un izturīgs, pat ūdens cauri netekot.

Padomā, kāds! Varēja arī mums iemācīt tādu māju gatavot, — iebilda tilbīte.

— Iztiksim bez strazdu gudrībām, — pļavu čipste, pārtraukusi darbu, sacīja. — Arī bezdelīgu es neapskaužu. Tai pēc būvmateriāla jālido vismaz piecsimt reižu, kamēr ligzda gatava. Knābi uzreiz nevarot paņemt vairāk māla... Vai mana māja sliktāka? Tā ieslēpta grišļu cerā, un lai kāds pamēģina to atrast! Man tā nesver puskilogramu kā bezdelīgai.

— Cip, cip, mana ligzda tikpat labi noslēpta, — apgalvoja dzeltenā cielava.

— Es savus radniekus īsti labi nesaprotu, — spriedelēja upes ļauķis, olīvbrūns putns, kas prata lieliski lodāt pa krastmalas krūmiem. — Jo vienkāršāka ligzda, jo vieglāk to uzbūvēt. Kas vainas manai? Vai mana ligzda sliktāka nekā čurkstēm? Krastmalas smiltīs tās rok dziļu dzijās alas. Atceros, kāds čurkstu pāris, pārmaiņus strādājot, izraka alu divu metru dziļumā. Un to čurkstes paveica ar knābi un kājām.

— Liekas pūles! — Pašūpoja galvu cielava. — Dažreiz čurkstes pamet izrakto alu un rok jaunu, bet zivju dzenītis no alas pat mēģina ārā izvēlt akmeni. Ja tas neizdodas, viņš rokas apkārt akmenim.

— Tīlīt, — vienmuļi iesvīpās vltītis, — man šķiet, ka esmu uzbūvējis visskaistāko ligzdu.

Zālē gulēja no zāļu stiebriem un spalviņām veidota pelēcīga

bumbiņa ar ieeju sānos.

— Varbūt, — atbildēja cielava, — bet mums, Zaļās zāles zemes iemītniekiem, nav tik sarežģītu māju kā meža putniem.

Patiesībā par ligzdām nebija jāstrīdas. Katrs tās gatavoja, kā prata, ar vienu domu — lai māju nevarētu ieraudzīt ienaidnieks. Turklāt putniem, kas taisīja ligzdas uz zemes, uzbrucēju vienmēr bija vairāk nekā tiem, kuri ligzdoja kokos.

— Cip, cip ...

— Kī-vit, kī-vit...

— Hididi... Hididi... Hididi...

Pavasara dziesmu laiks bija īss. Skarbā darba diena atgādināja sevi, un aizsāktā ligzdu būve turpinājās...

Katrs putns centās iegūt labāku apbūves gabalu. Mājas plāns nebija jāzīmē, un nekādas atļaujas nevienam nebija jāprasa. Zaļās zāles zeme pletās plaša, un tajā vietas pietika visiem.

Laikam visčaklākais bija mežapiļu pāris, kam ligzda atradās biežajā krūmājā.

Pīļu tēvs un māte sapratās lieliski.

Māte ligzdā izdēja deviņas olas un uzsāka perēšanu.

Tēvs, lepmi gāzelēdamies, staigāja gar mājvietu un pa reizei brīdinoši iepēkšķējās. No šī brīdinājumā, šķiet, visvairāk sabijās mazās vardītes. Citi bija aizņemti un pat neievēroja pīļu tēvu.

— Pats galvenais ir izdarīts. Māja gatava. Olas izdētas. Lai tagad māte perē, lai gādā pār mazuļiem... — čapojojot sprieda tēvs.

Ievas krūma zaļganie ķekari saules staros pamazām vērtās gaišāki. Pirmie atvērās visvecākie pumpuri pie ķekaru pamatnes. Citi vēl snauduļoja, ietinušies gaiši zaļos, zīdmīkstos apvalkos. Sākumā ievas krūms kļuva sirms, vēlāk aizvien baltāks un baltāks, līdz atgādināja milzīgu sniega kupenu. Kad pienāca krēslas stundas, krūms apkārtnei dāvāja asu, rūgtenu smaržu, kas skurbi- nāja vairāk nekā pavasarīgais gaiss.

Biežajā ievas krūmā mājokli bija atradis pelēkbrūns putniņš zvirbuļa lielumā, ar sarkanbrūnu astīti.

— Cip-cip, acip-acip ... Cip-o, cip-o, — lakstīgala nepārtraukti pogoja, un no viņas dziesmas reibtin reiba visa pavasara pasaule.

Pienāca vakars un nakts. Citi putni aplusa, bet mazās pogo- tās balss kļuva aizvien skaļāka. Tas bija īsts meistardziedājums, kas mazliet pierima tikai pret ritu. Kad austrumi sāka sarkt, vēstījot par saules tuvumu, lakstīgalas dziesma atkal pieņēmās spēkā.

Un tā nakti pēc nakts.

Kādā vakarā pīļu tēvs sameklēja dziedoni, pagaidīja, lai tā pabeidz aizsākto motīvu, un sacīja:

— Tev ir skaista balss.

Tas bija ievads, bet lakstīgala jau pacentās atbildēt:

— Pateicos! Tu neko jaunu nepasacīji.

— Bet es to vēl varu izdarīt. — Pīļu tēvs pakustināja galvu un nopurināja asti. Viņš domāja, kā lai labāk visu pasaka. Aizvainosi dziedoni, nebūs labi.

Lakstīgala pārtrauca dziesmu un gaidīja turpinājumu.

— Pēk, pēk, — pēc brīža pīļu tēvs atsāka, visu apsvēris. — Vai tu negribētu savu dziedāšanas laiku ierobežot? . . . Teiksim, dziedī tikai dienā. Mana sieva perē, un naktī viņai kāds atpūtas brītiņš vajadzīgs. Bet tu — kā no rīta sāc, tā līdz otram rītam. Vai ar dienu vien tev nepietiek?

— Nepietiek, — lakstīgala nervozi sašūpoja astīti. — Nepietiek! Tu droši vien atceries, kā rēkdamas siltajās zemēs medībās devās lauva? Nevis lai iebiedētu laupījumu, bet lai pavēstītu, ka tas ir viņa medību rajons. Es neesmu lauva, bet daru to pašu. Dienā ar dziedāšanu paziņoju, ka te tuvumā ir mana ligzda un te arī mans medību rajons, lai neviens cits šurp nenāktu. Un kas tur būtu slikts?

— Nu redzi, es jau teicu, ka ar dienas dziesmām pietiek, — priecājās pīļu tēvs.

— Nepietiek vis. Tev nav taisnība. Tu un tava sieva pļavā neesat vieni paši. Paskat, cik daudz putnu visapkārt! Un kādēļ visiem jāpiemērojas pīļu dzīves veidam? Varbūt tu mani aicināsi no rīta uz peldi upē?... Ziemeļu dzimtenē mēs, lakstīgalu tēvi, ierodamies pirmie, Mātes atlido vēlāk. Lai viņas zinātu, kur mēs atrodamies, jāskan dziesmām. Un man taču ir tiesības sagaidīt savu ģimenes locekli tā, kā vēlos? Tu jau zini, ka sīkie putniņi ceļo tikai naktis un dzimto pusi bieži vien sasniedz tumsā. Turklāt par dzimteni katrs savu prieku izsaka, kā prot. Ja tu nevēlies dziedāt, tad nedziedi! Bet man neviens dziedāt neaizlieds. Kā jau sacīju, dziesma nav tikai skaistumam domāta. Pīles var darīt, kā viņām patīk. Es tevi nedomāju traucēt.

— Atvaino, — norūca pīļu tēvs un lēnām čāpoja atpakaļ uz savu māju.

Saruna neiznāca tā, kā bija domāta. Lakstīgala ir mazs, bet varen nikns putniņš ... Varbūt viņš ko nepareizu pateica, bet vai nu tā vajadzēja atbildēt?... Bet varbūt lakstīgalai taisnība un nav ko tai pārnest?

Tiec nu ar visu gudrs!

Smaržīga vēstule

Kamene pamodās agri pirms saules lēkta.

Kamēr zālē smaga, lielām lāsēm gulēja rasa, pūkainais kukainis pievērtām acīm atpūtās. Tādā slapjumā netikās atstāt sauso māju ...

Brīnumainā saule! Ko gan tā neiespēja! Bērziem pat vissīkākajos zaros noauda zaļas, kružuļainas mežģīnes ... Pārvērtušies līganās, vijīgās pīnēs, zari šūpojās vējā un ar pavasarīgo zaļumu tiecās pretim gaiši zilajām debesīm.

Plāvā paretam iezalgojās spīdīgi ziedi vienā, otrā, trešā krāsā. Zaļās zāles zeme atdzīvojās ar pavasarīgu spēku un nelokāmu apņēmību. Salnu drīz vien padzīsīm prom, līdz rudenim!

Slaidās smilgas cieši sakļautām skarām siltumā ātri apsūsēja un nožāvēja rīta rasas lāses.

Zzzzz, zzzzzz...

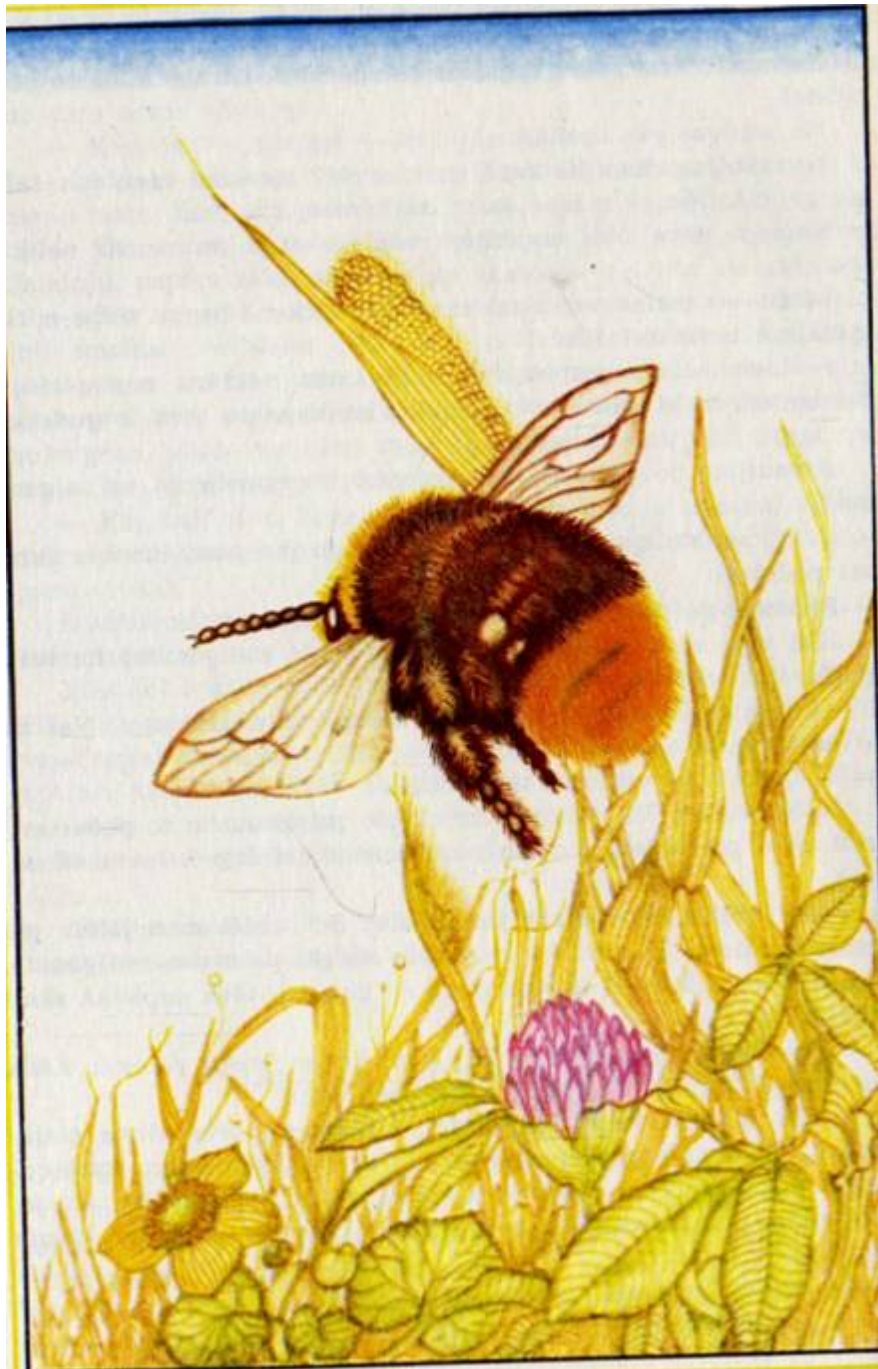
Dobji zumēdama, kamene pacēlās spārnos. Aizlidoja līdz pēterenei, kas zaļajā pogaļā kautrīgi slēpa violetas ziedlapu bārkstī-ņas. Nosēdās uz līganā stublāja, paostīja to un iekoda vissvaigākajā lapiņā.

Vai pēterenei sāpēja? Laikam gan ne. Kodiens bija maigs kā glāsts.

Pēc brīža kameņu tēvs pameta pētereni un atrada pavisam necilu smilgu, kas vēl nedomāja izvērst brūngano ziedkopu skarū.

Zzzzz, zzzzz ...

Patekalēja kamene pa vienu, patekalēja pa otru stiebru. Piebāza snuķīti šur, piebāza tur. Un atkal likās, ka kukainis iekož augam.

Diezin vai kamene ziedus jauca ar lapām. Ja nu ne visai garšīgā
lapu sula palīdz remdināt pavasara izsalkumu?

Katrs dzīvību cenšas saglabāt kā spēdams. Un vai kamene būtu
citāda?

No smilgas pie āboliņa ...

No āboliņa, kam sarkanā galviņa vēl pavisam maza un zaļa, pie gaiļbiksītēm, kas lepojās ar dzelteniem ziediem.

Kameņu tēvs visu nopētīja, visu apskatīja un nemaz nelikās izsalcis.

Mārīte ar melnajiem punktiņiem uz sarkanā bruņu tērpā mirkšķināja acis un brīnījās:

— Lido kā apskurbis! Pat gaiļbiksīšu nektāru nenogaršoja. Diezin vai lapas saldākas? Domāju, ka kameņu tēvs ir gudrāks, bet tagad lido un aušojas.

Atvadījies no gaiļbiksītēm, kameņu tēvs pārlidoja uz zaļgano smilgu.

Drīz vien smilgai viņš teica sveikas un pie pusnobirušas purenes padzērās.

Purene bija starpposms. Kameņu tēvs lidoja tālāk . .

Kad viņš atkal nosēdās uz neizplaukušās smilgas, mārīte vairs neizturēja:

— Labrīt! Es saimniekoju un vēroju tavu lidošanu. Vai no pavasara gaisa esi apreibis?

— Laikam tu vienmēr tā apreibsti.

— Kāpēc es? Tu jau trešo reizi lido pa vienu un to pašu maršrutu. Vai pie citiem augiem nav jāciemojas? Īsta kamene tā nedara.

— Ja vēlies, sauc mani par neīstu! Bet kādēļ man jālido pie visiem ziediem? Es taču tev nepavēlu staigāt pa visām smilgām . . Tas bija nepiedodams apvainojums, — kameņu tēvs nepatikā skaļi iedūcās.

— Nedusmojies! Atvaino, ja kaut ko nepareizi pateicu. Kāda iemesla pēc riņķot pa vienu un to pašu ceļu?

— Tā sākumā vajadzēja jautāt, — kameņu tēvs kļuva pieļāvīgāks. — Nezināšanu var piedot, bet ar nepārdomātiem apvainojumiem, kaut arī tu esi visu cienītā mārīte, jāuzmanās. Ak tā, tu jautāji par manu lidošanu... Kaut virzienu nemainu, tomēr veicu lielu darbu.

— Es gan lidošanu par darbu nedēvēju.

— Ak tu nepraš! Kā tu nosūtīsi vēstuli?

— Es vēstules nerakstu. Un man nekas nav jāsūta.

— Tad vismaz pasaki — kur Zaļās zāles zemē atrodas pasts?

— Nezinu... — Un mārīte vienaldzīgi pacilāja spārņņus.

— Pasta plāvā nav. Vai saprati? Es lidoju pa vienu maršrutu un sūtu savas vēstules.

— Kam tas vajadzīgs? — brīnījās mārīte.

— Man! — Kameņu tēvs dusmīgi pabolīja acis. — Jāsatiek kameņu māte. Es gaidu, bet kā lai viņai to paziņoju?

— Cik sarežģīti! — smējās mārīte. — Savējo es ātri atrodu.

Palidoju, papētu zāles stiebrus un skatos —• re, kur šis guļ!

— Tev vieglāk, — domīgi noteica kameņu tēvs. — Manējā ir ļoti smalka. Ieradīsies tikai tad, ja izlasīs vēstules. Redzi, pie žokļiem un snuķīša man ir smaržu dziedzeri. Lidodams no viena auga pie otra, es uz tiem atstāju savu smaržu. Lai vēstule būtu sirsnīgāka, jālido vairākas reizes pa vienu un to pašu ceļu.

— Bet tā jau nav vēstule...

— Kas tad? Kad kameņu māte sajutīs atstāto smaržu, viņa tūdaļ sapratīs, ka es to gaidu. Tu nedusmo, es steidzos. Vēl darba pilnas rokas.

Zumēdama kamene aizlidoja un atstāja izbrīnījušos mārīti zāles stiebra galā.

Vēstule? Mārīte grozījās. Tā bija pavisam savāda lieta. Un turklāt vēl smaržīga vēstule? Vai vispār tādas ir? Un kādēļ tādas vajadzīgas? Iespējams, kameņu gribēja izlikties ļoti gudras. Varbūt arī viņas bija pārāk augstprātīgas un, lai atšķirtos no citiem, sazinājās ar smaržīgām vēstulēm. Mārīte to neprata darīt un laikam arī nespēja. Diezin kas kameņu tēvam no visa tā iznāks ...

Mārītes šaubas bija veltīgas. Nākamās dienas pievakarē kameņu tēvs ar māti satikās.

Slepena sapulce mežmala

Kur pļava beidzās, egles drūzmējās barā, veidodamas tumšu, vienmēr zaļu cietoksni. Skujotie zari bija savijušies asā, necaurejamā mūri, kur pat saules stari nevarēja iespiesties. Pļava pa- loja gaismā un siltumā, bet zem egļu zariem valdīja tumsa un mitrums. Sis abas dažādās pasaules dzīvoja blakus gadu simteņiem, katra ar saviem noslēpumiem, viena otru netraucēdamas.

Pļava pārklājās ar biezu, dūnainu zāles seģeni, bet eglājs pavasari neatzina. Visapkārt pludoja siltums, taču koku smagie zari joprojām šalkoja drūmi un grūtsirdīgi.

Pēkšņi egles padevās.

Cauri raupjajai mizai siltums iespiedās koksnes audos. Zemākie zari paklausīgi nometa novalkātos skuju tērpus, un galotnes izdzina spirgti zaļus pumpurus.

Agrā rītausmā egles aizdedza sarkanas ziedu svecas ar dzeltenām putekšņu liesmiņām.

Kling-klang ... Kling-klang ...

Šķita, sarkanie ziedu čiekuri skan un skan. Svinīgajiem egļu stāviem tie dāvāja pavasarīgo krāsu daili. Sveķu elpa sajaucās ar trūdu rūgtenumu un dvašoja kā vīraks. Aizkavējušās egles, tāpat kā pļava, svinēja pavasara svētkus.

Atlaidās vesels bars melnu putnu un sasēdās ziedošo koku galotnēs. Ne jau skaistums tos vilināja.

Kling-klang ...

Klusi, beztrokšņaini zvanīja čiekuri.

— Krā-krāāā! Krā-krāāā! — putni skaļi klaigāja un pētīja pļavu.

— Krāāā!

Bez iemesla vārnas eglēs nesēdēja.

Kāpēc tās bija atlaidušās? So noslēpumu pļavas iemītnieki nezināja. «

Sabāzušas galvas kopā, vārnas sačukstējās, kaut ko sprieda un reizēm skaļi ķērca.

Ko tās sprieda? Arī tas bija noslēpums. Neviens pļavas iedzīvotājs vārnu runas nesaprata. Slepenā sapulce ieilga. ..

Tad spārnos pacēlās divi putni. Varbūt iedrošināti no pļavas šķietamā miera, abi apmeta krietnu likumu, aizlidoja līdz upmalai, papētīja, kā straumē šūpojas ovālās lēpju lapas, pēc tam devās uz veco siena šķūni, čukurā brīdi atpūtās un steidzās atpakaļ uz eglāju.

Diezin ko tās stāstīja savām radniecēm? Iespējams, kaut ko iepriecinošu, jo vārnu skaļie ķercieni aizskanēja pār visu pļavu un lika uz brīdi pat cirulim apklust.

Slepenajai sapulcei turpinoties, dažas vārnas nolaidās pļavā un,

līdzīgi izlūkiem, appētija ciņus, ieskatījās grišļu ceros un pameta acis arī uz kārklu krūmiem. Pēc tam tās bezrūpīgā mierā lidoja atpakaļ.

Kā uzradušās, tā vārnas pazuda. Pļavas iemītņieki nosprieda, ka tās paslēpušās biežoknī. Varbūt...

Tāpat dega egļu čiekuru sveces, un šķita, ka tās atkal sākušas skanēt.

Kling-klang ... Kling-klang ...

Pļavā ritēja ierastā dzīve. Ikdienas gaitās devās strādnieces skudras. Gar retajiem ziediem lidinājās bites. Upes seklumā gārnis mēģināja sagūstīt neuzmanīgu zivteli. Augstu celdams kājas, pastaigājās stārķis sarkanajos zābakos. Ja viņš cirta zālē knābi, kādas vārdes dzīvība bija briesmās. Pa smilgu tekalēja mārīte un pati nezināja, ko tā meklē. Pazudis nekas nebija. Sausākā, smilšainākā vietā rosījās skrejvabole. Ja citi strādāja, arī viņa nevarēja slinkot.

Pļavā pastāvēja nerakstīts likums. Tā izpildi nekontrolēja kārtības sargi, bet vēders. Kas slinkos, tas dzīvos ar tukšu vēderu. Un vai kāds to gribēja? Paēdušam priecīgāka atpūta un arī priecīgākas domas par rītdienu.

Mežapile pārklāja ar sausiem zāles stiebrīņiem olas. Neapsegtais tās nevarēja atstāt. Kaut arī uz brīdi aizejot, ligzda jāatstāj kārtībā. Tāda bija viņas daba.

Kad viss bija sakārtots, mežapiļu pāris aizčāpoja uz upmalu, lai atvariņā izpeldētos. Tīriba nav peļama lieta, tādēļ pīles mazgājās vairākas reizes dienā.

Kamēr tēvs bāza knābi un galvu ūdenī, lai dūņu seklumā sameklētu ko uzkodām, tikmēr māte tam lēja ūdeni uz muguras. Iegremdēja galvu ūdenī un izcēla. Iegremdēja, izcēla. Ritmiski šūpodamās, viņa arī sev samitrināja muguru un izmazgāja spalvas.

Tēvam laika bija diezgan. Mātei jāsteidzas uz ligzdu un jāturpina perēšana. Izšķilsies mazuļi, tad varēs paklausīt ūdens aicinājumam ...

Pāri krūmam pārslidēja viegla ēna.

Kluss planējums bez spārnu vēcināšanas. Noslēpumains, it kā zaglīgs. Lidonis ielida krūmā, apstājās pie ligzdas un nopētīja dējumu. Varbūt pat izskaitīja olas. Pēkšņi izslēja galvu un ieklausījās.

Izpletis spārnus, svešais putns atvēzēja galvu un cirta olai ar knābi. Tankš!

Kā nu tā var!? ...

Krūma ēnā laistījās laupītājas vārnas melnās spalvas ar metālisko, zilgano nokrāsu. Nejaukais putns alkatīgi metās virsū saplēstajai olai un iztukšoja tās saturu. Pēc tam sānis paripināja otru olu un ar cieta knābi bez pūlēm pārdauzīja čaumalu arī tai.

īsta laupītāja! . . .

Apzagt Zaļas zāles zemes ligzdas? Un vēl tik bezkaunīgā veidā. Ja kāds to pašu darītu ar vārnas olām, diezin ko tad viņa sacītu? ...

— Pēk-pēk! — upmalā mežapīle atvadījās no tēva.

Vārna sarosījās un sīkiem soliņiem devās uz spraugu kārklu krūmā. Laikam laupītāja apzinājās savu vainu un nojauta, ka ja-pazūd, kamēr nav atgriezies istā saimniece un noķērusi viņu

nozieguma vietā.

Izspraukusies cauri zariem, vārna pacēlās spārnos un lēnā, vienaldzīgā lidojumā tuvojās eglēm pļavmalā.

— Krāāā-krāāā! — No ciņa upmalas grīšjājā pacēlās cita vārna. Dzeltenās cielavas ligzdā arī tā bija paspējusi nozagt olu . . .

Pa ierasto ceļu mežapiļu māte steidzās cik spēdama.

Pie ligzdas viņa apstājās.

Savādi. Zemē mētājās saplēstu olu čaumalas.

Kādēļ tā? Pīlei patika tīriba, bet te uzreiz čaumalas! Promejot viņa tās nebija ievērojusi. Izskaidrojumu mežapīle nevarēja atrast. Mācētu viņa skaitīt, tad gan pamanītu, ka ligzdā trūkst divu olu. . . Taču ko tas līdzētu? Kā lai sameklē laupītāju, kas bijis Zaļās zāles zemē?

Pļavas iemītniekiem tomēr bija kāda Jauna nojauta — vārnas vainīgas. Iespējams, ka noslēpumainajā sapulcē tās. izplānojušas uzbrukumu. Lēmums bija vienbalsīgs: no melnajiem putniem — vārnām — jāuzmanās.

Kad vēlāk kāda vārna parādījās pļavā, Zaļās zāles zemes iedzīvotāji metās tai virsū un kā jau laupītāju padzina.

Lai nedomā te lidot un sirot!

Drūmais upmalnieks

Slaidāki upmalā pletās kalmju zobeni.

Sacerājušie griši dzina stiebrus ar ziedkopu vālitēm. Tās gan vēl bija mazas, tikko pamanāmas.

Zaļo meldru strupie degunteļi katru dienu pastiepās pāris centimetru garāki.

Kā no neredzamiem stobriem niedrēm izšāvās pirmās lapas.

Seklajā uzplūdā lakači šķita gluži kā nolakoti.

Mazliet tālāk upes likumā, smilšainā uzkalniņā, mājoja kurmis.

Visu dienu viņš pavadīja zem zemes un tikai vakaros vai naktī izlīda no alas. Droši vien pazemes akās bija apsīcis ūdens. Varbūt arī kurmim radusies vēlēšanās nobaudīt kādu vardi vai peli.

Kurmi neviens nemīlēja. Kukaiņi no tā baidījās, augi šķendējās par patvarīgajiem rakšanas darbiem.

Bija līdzena pļava. Pēkšņi zāles seģene parplīsa un virszemē izspraucās melni kukuržņi. Tie bira uz visām pusēm un bez žēlastības aplāja dzīvos asnus.

Tāču kurmim ar to nepietika.

Stirkš...

Zāles paklājs kā satrunējis audums ieplīsa citā vietā. Parādījās mitras zemes paugurs. Kas nu tā vairs par pļavu, izraknāta un ciņaina!

Zaļās zāles zemes iemītņieki kurmi dēvēja par upmalas plēsoņu. Viņu reti kāds pārspēja rijībā. Zemes rakšana un sarežģīto alu būve bija grūts darbs, kur jāpatērē daudz spēka un enerģijas. Ne velti kurmis dienā apēda tik, cik pats svēra.

Bieži pazemē notika nikni kautiņi — kurmis uzbruka kurmim. Stiprākais saplosīja vājāko. Ja par vienu radinieku mazāk, dzīvajam vieglāk sameklēt barību. Bez ēšanas kurmis spēja izdzīvot ne vairāk kā divpadsmit stundas. Pēc tam tas nobeidzās bada nāvē.

Pazemes tumsa un smagā dzīve ietekmēja kurmja dabu. Dzīvnieks bija noslēgts, drūms, asinskārigs un ļoti plēsīgs. Savā tuvumā tas necieta un nesaudzēja nevienu citu dzīvnieku.

Turpretī būvniecībā kurmis bija īsts meistars, kādu otru grūti atrast. Pazemē viņš iekārtoja lielisku apaļu guļamistabu un savilka tajā salmus, zāles stiebrus un saknītes.

Plēsoņa, kas citiem darīja pāri, brīvajos brīžos vēlējās ērti atpūsties. Vienā dzīvniekā daba brīnumainā veidā bija apvienojusi nežēlīgu plēsīgumu un alkas pēc ērtībām.

Visu pēcpusdienu kurmis snaudoļoja alā. Diena bija karsta. Pat alā to varēja manīt. Drūmo dzīvnieku pārņēma kūtrums. Pirms dažām stundām viņš bija uzgājis mēslu vaboļu kāpurus un pamatīgi pieēdies. Tādu gardumu katru dienu nevarēja atrast.

Kad saule iekrita spurainajos meža galos un zāli pārņēma vakara vēsuma elpa, kurmis kļuva rosīgāks.

— Derētu pastaigāties, — viņš pie sevis norūca.

Tas varēja nozīmēt arī pavisam ko citu — piemēram, gribētos kādu vardi nomedīt. Vaboļu kāpuri jau bija sagremoti.

Saules ripa ieslēpās kokos.

Kurmis sadūšojās un no rakuma izbāza smailo purniņu. Labu brīdi viņš nekustīgi pētīja apkārtni, mēģinādams saost, vai tuvumā nav ienaidnieks, un ieklausījās katrā vismazākajā troksnītī.

Neko aizdomīgu nemānījā. No zemes izspraucās ķīļveidīga galva, un kurmis neveikli iečāpoja zālē. Apstājies viņš izpurināja biezo kažoku. Galvai abās pusēs spalva pavērās, un uz āru izbīdījās acis. Pazemē tās nebija vajadzīgas un paslēpās kažokā.

— Nekā jauna nav, — kurmis pagrozīja acis magones sēklas lielumā, — tikai zāle prāvāka izaugusi.

Aizstaigājis līdz smilšainā paugura virsotnei, dzīvnieks appē- tīja upes viņu krastu, kur palsā krēslā tinās lapotie koki un krūmi.

— Diezin kā tur izskatās? — spriedelēja kurmis un lēnām tuvojās ūdenim. — Varbūt tur dzīve daudz labāka?

Pie kalmēm kurmis apstājās, padzērās sasilušo ūdeni un turpināja aizsākto domu. Upes gultnē nebija vērts rakt alu. Daudz vienkāršāk pārpeldēt uz otru krastu. Išās priekškājas, kas atgādināja lāpstas, vienlīdz labi bija piemērotas kā rakšanai, tā peldēšanai.

Vēlreiz padzēries, kurmis ieslidēja upē. Kažoks bija tik biezs, ka ūdens līdz ādai nenokļuva.

Baltās mākoņu kalnu grēdas pārklājās ar sarkanu sūbējumu. Upe zaudēja dienas dzidrumu un kļuva svina pelēka. No atvara virpuļiem uz mājvietu devās līdaka. Sajā upes līkumā viņa laikam bija pati lielākā zivs.

Kurmis šņākuļodams kūlās ārā no lēpju audzēm, kas ar garajiem kātiem un ādainajām lapām kavēja peldējumu.

Brīvajā ūdenī pavisam cita lieta. Pāris reižu pāries, kurmis slidēja uz priekšu. Gandrīz kā zemūdene ar augšup izslietu purniņa periskopu.

Līdaka apstājās.

Kas tas par melnu kunkuli, kas kūlājās ūdenī? Pēc zivs tas neizskatījās, tomēr peldēt peldēja. Iespējams, varde! . . . Brīnums, cik trekna nobarojusies! . . . Līdaka bija labi paēdusi. Nekas vairs nekārojās, bet melnais peldētājs kaitināja.

Ko tas te iedomājies? Plunčāties manā medību apgaitā? — līdaka nosmiņāja, negaidot mainīdama virzienu. — Apskatīsim to pārdrošnieku.

Kurmis nonāca līdz upes vidum, kur straume kļuva lielāka. Tagad ar kājām vajadzēja dūšīgāk pastrādāt.

Tas nekas. Priekškāju muskuļi bija labi attīstīti un spēcīgi. Ne tādi darbi vien veikti pazemē.

Labi, ka ienāca prātā peldēt uz otru krastu. Zaļās zāles zemē viņu katrs pazina un, tikko ieraudzīja, mēģināja paslēpties.

Kas viņu otrā krastā pazīs? ... Neviens . . .

Oooo! Tā tik būs dzīvīte! Laupījums pats skries mutē. Un ar citiem kurmjiem nebūs jāplēšas. Varbūt viņa ciltsbrāļi nemaz tur nedzīvo. Viņš būs karalis. Paēdis, pagulēs un atkal paēdis. Uzcelš māju, kas būs vēl labāka nekā šajā pusē. Par to nebija nekādu šaubu ...

Un kas viņu varēs dēvēt par upmalas plēsoņu? Neviens.

Beidzot straume bija pārvarēta. Viļņi kurmi laiski iešūpoja rāmumā. Viņš pārstāja irties un nosprauslājās.

Negaidot noslēpumains spēks viņu apturēja.

— Kas tad tas? — kurmis nikni ierūcās. — Kas iedrošinājies mani apstādināt? ... Es esmu kurmis. Ka ņemšu uz zoba, tad tik redzēsim, kas notiks!

Kurmis spēcīgi airējās, bet uz priekšu tikt vairs nespēja.

Uzbrucējs no kurmja nenobijās, un notika kaut kas pavisam negaidīts — kurmis sāka grimt. Viņš aizrijās un pavisam zaudēja spēkus. Tumsa un ūdens noslāpēja visu . . .

Otrs krasts kurmim palika nerasniegts, bet lidaka, kas sevi dēvēja par valdnieci upes līcī, pagriezās uz mājas pusi.

Elļas vaboles viltība

Rīts atnāca saulains, un atsākās darbīgā kukaiņu ikdiena. Kopā ar pārējiem Zaļās zāles zemes iemītniekiem rosījās tumšā elļas vabole — divus centimetrus garš kukainis zilganmelnā krāsā ar metālisku spīdumu.

Tā bija gudra, viltīga vabole. Ja vabolei pieskārās ienaidnieks, viņa savilka kājas zem sevis, izlikās par nedzīvu un izdalīja iedzeltenu eļļainu šķidrumu. Tāpēc arī vārds viņai bija — elļas vabole.

Zāles zaļumā veselām kolonijām mirguļoja dzeltenas zvaigznītes — gaiļbiksītes. Arī citiem augiem riesās ziedpumpuri, tukli, sulīgi, pat matiņiem pārkļāti.

Elļas vabole steidzās. Šodien viņai nebija vaļas papriecāties par pavasarīgo pļavu. Krietni pabrokastojusi, vabole pa smilgu norāpās lejā, sameklēja piemīļīgu vietīņu un ar priekškājām sāka rakt bedrīti.

Bet kas notiks tālāk? Smilgas galā ziņkārīgā mārīte pat pārstāja tekalēt, lai labāk redzētu, ko darīs elļas vabole.

Nekas liels nenotika. Izraktās smiltis vabole veikli pabīdīja tālāk. Lai netraucē darbā ...

Pamazām izveidojās apaļa iedobe, kurā racēja iedēja vairākus desmitus olu. Brīdi pagrozījusies, viņa tām uzbēra virsū izraktās smiltis. Olas bija noslēptas, un neviens ienaidnieks tās tik viegli neatradīs.

— Varen gudri, — pie sevis nodūca mārīte. — Nesaprotu, kā māte vēlāk pati atradis savus bērnus. Vienmēr tie aprakti nepalik ...

Pagāja nedēļa, varbūt mazliet vairāk, un pārsteigtā mārīte ieraudzīja elļas vaboles bērnus — prāvus dzeltenus kāpurus.

Nupat viens bija izlīdis no zemes, snaikstīja lielo galvu un, kā likās, atpūtās.

— Paskat, tādiem nemaz mātes nevajag! Paši tiek galā ar visu, — noteica mārīte.

Tie, kas pirmie bija atstājuši zemes aliņu, kā sacenšoties rāpās augšup pa gundegas stublāju. Tas izdevās varen veikli, jo kāpuri bija neiedomājami spēcīgi. Viņu krokotie ķermeņi ritmiski kustējās, balstīdamies uz trim kaju pāriem.

Kāds kāpurs ilgi balansēja uz cūkpienes zieda rituļa malas, kamēr ievēlās ziedā. Kā paslēpes spēlējot, tas palīda zem plānajām ziedlapiņu plēksnēm. Palīda un vairs ārā nerādījās.

Otrs sasniedza gundegas ziedu, kas bija vienkāršāks, ar cietām ziedlapiņām un putekšņlapu pušķi pašā vidū. Kāpurs veikli iegūlās putekšņlapās un novārtījās vēl dzeltenāks.

Elļas vaboles kāpuram bija gari taustekļi. Katrai kājai trīs asi nadziņi. Gandrīz kā āķi.

Mārīte nevarēja saprast, ko kāpurs ziedā meklēja.

Nektāru?.. . Diezin. Viņš laiski gulēja un saldo sulu nemaz nekāroja. Ja kāpuri sāks spēlēt paslēpes, tad pļavas džungļos cits citu nesameklēs ne šodien, ne rīt. Taču kaut kas padomā viņiem bija — un tas mārītei jāuzzina.

Aprītēja stunda. Nekas jauns nenotika. Mārīte sāka garlaikoties, vērodama vaboles bērnu slinkās izdarības. Beidzot patrīna taustekļus un gatavojās doties savās gaitās.

Tieši šajā brīdī cūkpienes ziedā nosēdās bite. Rūpīgi pārmeklējusi dzelteno rituli, tā izsūca visu nektāra devu, kādu dāvāja zieds.

Šķiet, ka eļļas vaboles kāpurs biti bija gaidījis. Viņš kļuva rosīgs, ar asajiem nadziņiem pieķērās bitei pie kājām un kopā ar to pacēlās spārnos.

Mārīte gan sauca, gan brīdināja biti, bet sanošajā plāvā viņas dūkšana izdzisa nesadzirdēta. Pazuda tūkstošbalsīgo skaņu jūklī.. .

Otrā dienā mārīte satika eļļas vaboli un rājās:

— Tavi bērni izauguši pavisam nepieklājīgi. Ja neesi viņus mācījusi, tad tā ir tava, nevis kāda cita vaina. Tu taču zini, ka mēs visi cienām bites. Godājam viņu darbu. Mes taču zinām, cik daudz bitei jānolido, lai savāktu nektāru, zinām, ka medus nasta ir smaga. Bet tavs nerātnelis, kuram visu dienu nav ko darīt, pieķeras bitei pie kājām un vizinās. Nabadzītei jānes medus nasta un vēl tavs palaidnieks.

— Kaimiņien, tā gluži nav... — Eļļas vabole pakustināja melnos taustekļus. — Kas atradis biti, tas ir laimīgs bērns. Bieži vien kāpuri pārskatās. Ja mani bērni pieķertos klāt mušām vai lapsenēm, tie ietu bojā.

— Kā tad tā? — Nesapratnē mārīte grozīja apaļās ačeles.

Maniem bērniem noteikti vajadzīgas bites. Kopā ar viņām tie ielido stropa. Tas ir galvenais noteikums, lai no kāpura izaugtu eļļas vabole. Bez bitēm un viņu stropa tas vēl nekad nav noticis.

— Vai tiešām? — Mārīte, izbrīnā šaubīdamās, pakustināja taustekļus.

— Bites ir manu bērnu audžuvecāki. Stropā kāpurs atlaiž nadziņus un atbrīvojas no bites ķermeņa. Ilgu laiku tas dzīvo kopā ar bišu saimi. Ēd viņu oliņas un ir laimīgs. Pēc astoņām dienām kāpurs pārvēršas. Tas zaudē dzelteno krāsu, kļūst resns, mīksts, ar krokotu ādu, sāk ēst medu un ātri aug.

— Vai tavi bērni ilgu laiku dzīvo bišu stropā? — jautāja mārīte.

— Kaimiņien, visu man grūti tev izstāstīt, — atbildēja eļļas vabole. — Kad kāpuri paaugušies, tie saraujas, kļūst nekustīgi un pārvēršas par kūniņām. Tā mani bērni pavada garo, auksto ziemu. Pavasarī, kad daba ir pamodusies, no bišu stropa izlido jaunas eļļas vaboles. Nu, vai saprati, kāpēc maniem bērniem vajadzīgas bites?

«Eļļas vaboles ir ļoti viltīgas,» pie sevis nosprieda mārīte. «Droši vien bites nemaz nezina, kādu nelaimi tās ienes stropā.»

Izpletņu lēcēji un negaidīta tikšanas

Ar katru dienu vairāk saplauka pļava.

Madaras novērpa zaļas seģenes un izrotāja tās baltām un dzeltenām ziedu zvaigznītēm.

Bailīgi va[ā vērās baltie pīpeņu rituliši. Mazdūšīgie ziedi labu laiku bija tinusies zaļajās vainaglapās.

Purpursārtos un baltos toņos krāsojās āboliņa galviņas, sveķenes izdzina lipīgus ziedu stublājus, bet gailbiksītes, nobirdinājušas dzeltenās ziedlapiņas, paslēpās zālē.

Smilgas purināja kuplās ziedkopu bārdas, un arī auzene atvēra zajgano skarū. Timotiņam vāļītes brieda aizvien resnākas.

Pamazam saziēdēja Zajās zāles zeme.

Cūkpienes, izbaudījušas saules siltumu, saklāvās, nobirdināja ziedu plēksnes un zieda vietā uzpūta baltu, baltu balonu. Tas bija kā nosēts sīkiem matiņiem. Vērīgāk ieskatoties, izrādījās, ka tie ir mazi, cieši sakļauti izpletņi.

Vējš šūpoja pienenes galviņu, bet izpletņi neatvērās. Augs pacietīgi gatavoja savu desantu. Kamēr sēkliņas nebija nogatavojušās, tikmēr izpletņi neatvērās.

Pagāja vēl dažas dienas.

Uzpūta pavisam viegls vējiņš. Pienenes bumbiņa pēkšņi sadalījās vairākās dalās. Cits pēc cita gaisā pacēlās izpletņi, pie kuriem garā kātā šūpojās brūngana šķautņaina sēkliņa. Cūkpiene bija izsviedusi savu sēklu desantu. Neuzmanīgo mārīti kāds lidonis gandrīz nogāza zemē.

— Nu gan visa pasaule būs pilna ar cūkpienēm, — spriedelēja mārīte. — Tik daudz sēklu! Kas tad notiks, ja pļavā sāks tikai pienenes dīgt? Citiem nemaz neatliks telpas.

Tā varēja spriest mārīte. Patiesībā viss bija pavisam citādi.. .

Cūkpieņu lidujus viegli satvēra vējš. Tie ilgi šūpojās gaisā un, kad pūsma pierima, lēni slidēja lejup. Un nu sākās izpletņu lēcēju traģēdija. Ne jau katra sēkla nonāca tur, kur vēlējās.

Viena iekļuva biezajās egļu skujās un no sava gūsta vaļā netika. Vējā un saulē tā sažuva, auglīgo augsni nenasniegusi.

Otra lidoja pa citu ceļu un — iekrita upe. Straume vieglo pūku ar sēklu vizināja tik ilgi, kamēr abas noslika. Kaut kur kopā ar dūnām viļņi izmeta sēklu krastā, bet tā jau bija satrunējusi un zaudējusi dīgšanas spēju.

Trešā nolaidās uz veca šķūnīša jumta. Ar izpletņa matiņiem iesprūda spraugā un laukā vairs netika. Lai kā sēkliņa pūlējās, tā tomēr aizgāja bojā, kaut gan bija pati spēcīgākā un neizsakāmi vēlējās uzdīgt un augt.

Ceturto sēkliņu vējš aizpūta līdz ceļam. Tā pat nepaspēja iepazīt putekļos saberztās smiltis, jo ratu riteņi to saspieda.

Piektā nonāca mežā. Sūnās nebija augšnes, kur izlaist saknes. Sēkliņa sakalta.

Sesto lopi aiznesa uz kūti. Te tā nobeidzās, vairs dienas gaismu neieraudzījusi.

Septīto kopā ar zāles kušķi apēda aita.

Nelaimējās arī astotajai. Vējš to ienesa dzijā karjerā, kur strādnieki raka granti ceļa remontam.

Devītā atsitās pret žoga dēļiem. Zemē jau gulēja desmitiem citu sēkliņu. Tām visām neizdevās uzdīgt.

No tūkstošiem mazo sēkliņu tikai dažas nokļuva labvēlīgos apstākļos un uzdīga. Pārējās gāja bojā.

Ne velti apaļajā bumbiņā bija tik daudz ar izpletniņiem apgādātu sēkliņu. Jo vairāk izpletnu lēcēju, jo vairāk iespēju turpināt pienenes sugu.

To mārīte nezināja un tāpēc nepareizi spriedelēja par cūkpieņu izplatību.

Izpletniņi pazuda tālē, un mārīte lēnām atgriezās savās ikdienas gaitās.

Pie sakuplojušā vīgriezies cera kāds sacīja:

— Labdien!

Mārīte apstājās, gribēja saskatīt sveicinātāju, bet Zaļās zāles zemes biezokņos mazajam kukainītim nemaz tik viegli nebija visu ieraudzīt. Tas grozījās visapkārt, bet tuvumā neko nemanīja.

— Tu laikam mani meklē? — neredzamais turpināja. — Es esmu šeit.

Kā saprast vārdus «esmu šeit»?

Balss skanēja no pļavas otra stāva, kur saplauka ziedi.

Cik ātri spēdama, mārīte uzrāpās smilgā un, kopā ar to šūpodamās, pavērās apkārt.

Skatienam pavērās viļņojoša zāles jūra. Vējš nolieca stublājus, ļāva tiem piecelties un atkal nolieca. Tā vēlās vilnis aiz viļņa.

Kur atradās sveicinātājs? Visapkārt dūca un zumēja. Lidinājās bites, vaboles, kameņes, lapsenes. Ej nu sažini, kura no tām bija teikusi labdienas!

— Galu galā kur tu atrodieš? — noprasīja mārīte, cieši turēdamās pie pļavas skarenes vārpas.

— Vai tu mani vēl neredzi?

— Nē, — mārite piktojās.

Ja kāds viņu sveicināja, tad gan varēja būt pieklājīgāks un pienākt tuvāk.

— Un tagad? — Ar vieglu sanoņu timotiņā nosēdās paprāvs, spārei līdzlgs kukainis.

— Nav ko brīnīties! Zāle saaugusi, un uzreiz katru nevar ieraudzīt. Pateicos par labdienām, taču ar spārēm man nekāda draudzība nevar būt.

— Kāpēc tu joko? Es nemaz neesmu spāre.

— Vai tad savām acīm vairs nevar ticēt?

— To es neapgalvoju. Bet šoreiz tu maldies. — Lidonis sašū- poja spārnus, kas bija plāni kā zīdpapīrs. — Vai tu mani vairs nepazīsti?

— Atvaino! Nepazīstu vis.

Atceries, — mēs agrā pavasarī tikāmies. Tu man palīdzēji atrast smilšu laukumiņu.

— Neatminos.

— Esmu skudru lauva, — turpināja nepazīstamais. — Toreiz tu vēl smējies, sacīdama, ka lauvas neesot tik mazi.

— Aāā! — pēkšņi mārīte atcerējās. — Toreiz tu biji ērcei līdzīgs. Raki bedres un' ķēri skudras.

— Raku, patiešām raku.

— Toreiz tev spārnu nebija. Bet tagad? ..

Mārīte, trīdama taustekļus, neticīgi vēroja svešo kukaini. Saka, ka esot skudru lauva, bet pēc tāda nemaz neizskatās. Varbūt tikai mānās.

— Kad satikāmies, es biju tikai bērns, bet tagad pieaudzis skudru lauva. Un arī lielāks. Kā tev tas patīk?

— Tavu brīnumu! — Mārīte uzmanīgi vēroja spārei līdzīgo kukaini. — Kā gan mazulis tā var atšķirties no pieauguša?

Nav ko brīnīties, sarkano kukainīt! Ķēru skudras. Krietni uzbarojos. Pec tam iekūņojos un no kūniņas izlīdu pavisam citāds. Tāds, kādu tu mani redzi.

— Aāā, — mārīte *pie sevis nodudināja. — Priecājos, ka neesi mani aizmirsis. Veiksmīgu lidošanu!

Tekalējot lejā pa smilgu, mārīte vēl ilgi domāja par skudru lauvu, kas vairs neizskatījās ērcei līdzīgs. Zaļās zāles zemē mitinājās dažādi iemītņieki, bet tādu radījumu mārīte redzēja pirmo reizi.

Diezin vai to nevajadzētu saukt, citādi? . . .

Septiņi pīļu mazuļi

Jūnijs iestājās ar siltu un saulainu laiku.

Kādā ritā nezināms rakaris sāka kutināt perētājas spārnu spalvas. Mežapile ligzdā saknosījās. Vai jau pagājušas trīs nedējas, kopš vina bija izdējusi pēdējo olu?

Rakaris nedarbus pārtrauca, bet tikai uz īsu brīdi. Laikam zem mīkstajām dūnām bija pārāk karsti. Tīkmēr tas trinās, kamēr gar pīles spārnu malu izspraucās maza galviņa.

Vai, vai, vai!

Spožums apzīlbināja acis. Tas bija pavisam necerēts pēc krēslainā zemspārnu aizsega. Mazais pīlēns, apaļais, dzeltenais spalvu bumbulītis, piemiedza acis. Taču spožums nemazinājās. Debesu spīdētāja dāsni bārstīja staru riekšavas.

Mazulis sēdēja rātņi, grozīja galvu, pavārstīja plakano knābīti un pamatīgi nopētīja tuvāko apkārtni. Krūmajā cits pie cita bija sazēlušī grīšu ceri. Tik blīvi, ka diezin vai kāds tiem spētu cauri izspiesties.

Mazulim grīši bija nepazīstami, neizprotami džungļi, no kurienes draudēja negaidītas briesmas. To sacīja instinkts, kas bija iegūts olas čaumalas ietvarā. Instinkta balss bieži vien paglāba no nelaimes, taču visur palīdzēt nespēja.

— Kvāk!

Starp grīšļiem parādījās raibs, apkartnei pielāgojies lēcējs ar plakanu purnu.

— Paskat, mežapilei mazuļi atskrējuši! Tie tāpat kā vecie bendēs mūsu cilti.

Tādas acis! Tāds putns! . . .

Tas laikam ir vislielākais un visbriesmīgākais ienaidnieks. Mazais pīlēns sabijies paslēpās zem mātes sparna. Ja draudēs briesmas, māte viņu vienmēr aizsargās.

Nemierīgs kļuva arī otrs pīlēns. Nobijušos brāli viņš pagrūda sānis. Jānoskaidro, vai siltās dūnas ir biezas. Un, ja kāds tūlājas, lai pastāv malā un mierīgi pagaida savu kārtu! Steiga brālis brālim ar ādaino pleznu uzkāpa uz galvas. Tālākā pasaule taču ir daudz nozīmīgāka nekā brāļa galva.

Pirmdzimtais notuntuvoja krēslā zem biežajām dūnu spalvām, bet otrs pīlēns ieraudzīja sauli.

Vardi grīšu cerā vairs neredzeja. Tā bija aizlēkusi savās gaitās.

Līdz pēcpusdienai izšķīlās visi septiņi pīļu mazuļi, cits citam tik līdzīgi kā ūdens pīles, pūkaini un mīksti.

Pīļu tēvs gāzelēdamies staigāja apkārt krūmam un katram, kas tuvumā parādījās, teica:

— Man piedzima mazuļi. Vesela saime!

Lielībnieks! Viņš nebija pīļu mātei palīdzējis — ne dienā, ne nakts melnumā, — tomēr lielities prata tāpat kā gailis, kas visu pasauli piekladzina, kad vista bija izdējusi olu. It kā šajā darbā viņš būtu pats galvenais ...

— Paklausies, man izšķilās mazuļi, — pēkšņinādams pīļu tēvs klāstīja upes tilbītei.

— Hididi, hididi... — Tilbīte neticīgi pagrozīja galvu, bet preti neko neiebilda.

Tā pīļu tēvs plātījās visu dienu. Vakarpusē viņš satikās ar citiem pīļu tēviem.

Ko viņi sprieda, — nav zināms. Cik varēja noprast, par mazuļiem pīļu tēvi nedeбатēja. Par pīlēniem viņiem nebija nekādas daļas. Lai mazos audzina māte!...

Pīlēni izšķilās gandrīz vienlaikus. Dzivadami olā zem cietā apvalka, viņi cits citam bija signalizējuši. Olas ligzdā atradās blakus, čaumala pieskārs čaumalai. Tādējādi katrs signāls bija dzirdams visās olās.

Jo tuvāk nāca šķilšanās brīdis, jo signāli kļuva biežāki. Mazuļi olās cits citu it kā uzmudināja, it kā brīdināja, ka pienācis laiks atstāt olu. Katrs no viņiem vēlējās ātrāk ieraudzīt pasauli, kas atradās aiz olas čaumas.

Vakarpusē, kad ģimenes galva pīļu tēvu sabiedrībā lielījās ar savu laimi, krūmajā parādījās melns, sirmām spalvām izrotāts dzīvnieks. Viņam bija garas ūsas un kaķim līdzīgs purns.

Mežapiļu pirmdzimtais no lielā kaķa nenobijās.

Tik milīgs! Tik laipnas brūnganas acis, tik biezs, mīksts kažoks! Melnais nemaz nebija līdzīgs zaļganraibajam lēcējam, kas savādi kurkstēja.

Kurkstētājs — tas gan bija plēsonis. Īsts negantnieks...

Milīgais kaķis prata klusi iet un klusi list. Pat vērīgā meža- pīle nemanīja ienaidnieka tuvumu.

Māte piecēlās. No spārnu apakšas izbira septiņi pīlēni. Mazie bija vienlīdz dūšīgi, visi ligzdbēgļi, jau tādi, kas paši spēj ar pirmajām dzīves dienām sameklēt barību. Pīļu māte savējos nekad nepiebaroja. Ligzdas tuvumā dažādo kukainīšu bija cik uziet. Kas vērīgāks un veiklāks, tas ātri pielasīja pilnu guzu.

Kamēr māte no ligzdas nesa ārā olu čaumalas, tikmēr mazie skraidelēja un katrs ķēra, ko prata. Ja kas kustēja, tas bija ēdams.

Melnā dzīvnieka acis iezalgojās. Nu tās vairs neizskatījās ne mīlīgas, ne laipnas.

Dzīvnieka kājās vibrēja muskuļu šķiedras. Aizturētā spēkā. Melnais savaldījās. Medībās savaldība un mērķtiecība ir pats

galvenais. Mazāka kļūme — un medījums pagalam.

Pilēni vēl nezināja, kas ir bailes. Lielā pasaule un kustības bija kas neparasts, jauns. Un neparastais vienmēr saistīja vairāk nekā ierastais, daudzkārt pārdzīvotais.

Kāds mazulis atšķīrās no bara.

Zālē tekalēja plakana vabole ar tumšu metālisku spīdumu. To vajadzēja noķert. Pilēns kuļājās zālē un ķerstīja šķietami neveiklo vaboli. Tomēr neizdevās, kā iecerēts. Vabole paslēpās un skrēja, skrēja un atkal paslēpās.

Pilēns tā aizrāvās, ka pat nepamanīja biezo grišļu ceru tuvumu.

Sitiens ar ķepu apdullināja mazuli. Pat iepēkšķēties viņš nepaspēja .. . Jenots, viens no lielākajiem putnu ligzdu postītājiem, satvēra pilēnu un mīkstiemi soļiem nozuda grišļu biezokņos.

Septiņu pilēnu vietā palika seši. Mežapīle neprata skaitīt un domāja, ka visi viņas bērni draiskojas ligzdas tuvumā .. .

Savadnieka atgriešanas

Upmalā bija izcēlies pamatīgs tracis.

— Kī-vit. . . Kī-vit. . . Kī-vit. . .

Skāļi, griezīgi kļiedza ķīvīte. Likās, kāds uzbruka putniņam vai ņēmās postīt tā ligzdu. Uztraukums izpaudās negaidīti skāļi.

— Ček-ček-vīīī, ček-ček-vīīī! — kļāigāja strazds.

Hididi, hididi, — kā parasts, klusi dudināja upes tilbīte. Šķiet, viņu nekas nespēja uztraukt.

Pat cīrulis nolaidās no padebešu plašumiem, lai palūkotos, kas īsti upmalā notiek.

Vai vanags kādu saplosījis? Vai ligzdai uzbrucis asinskārais jenots? . . .

Nekur neredzēja ne izplūkātas spalvas, ne sajauktas ligzdas. Kā katru dienu lēkāja vārdes. Zumēja kamenes. Aizspindza svītrainā lapsene. Tekalēja vaboles. Vienīgi putni bija sapulcējušies vienkopus un par kaut ko stridējās.

— Kas par uztraukumu? Kas noticis? — noprasīja cīrulis.

Noticis? — Ķīvīte tīrīja knābi. — Vai redzi? Šis atgriezies!

Iesāņus uz ciņa stāvēja putns ar īsiem, noapaļotiem kastaņbrūniem spārniem, uz kuriem lāsojās melnu laukumiņu rindas. Ķermeņa priekšdaļa bija dzeltenbrūna ar tumšākām šķērsvītrām. Spēcīgi veidotas, garas kājas, piemērotas staigāšanai pa staigām vietām. Neliels dzeltenīgs knābis un strupa aste.

Tā taču bija grieze! Nesabiedrīks putns, kas parasti slēpās zālē.

Man mazuli jau izperēti, — grozīja galvu ķīvīte, — bet šī slīņķe ierodas tikai tagad. Diezin kad viņa ar perēšanu tiks galā?

Par slīņķi mani dēvēt nevar, — uztraucās grieze. — Ja es ierados tik vēl, tas vēl neliecina par slinkumu. Jūs visi uz dzimteni lidojāt, bet es lielus gabalus nācu kājām. Un tas nemaz nav tik viegli, kā domājat.

— Kas tev liedza lidot? — piktojās pļavu čipste, šūpodama baltās astes spalvas.

Neesmu laba lidotāja. To visi zina. Spārni man neveikli, pārāk īsi. Nav tādi kā jums. Pacelšos spārnos, tūdaļ uzklups kāds plēsonis. Es nemaz nevēlos tik vienkārši iet bojā.

— Griezei taisnība, — sacīja cīrulis. — Spārni tai neizdevušies. Ja nevar lidot, tad jāiet kājām. Un kas par to var griezi nosodīt? Vai viņa vainīga, ja tādi spārni?

— Neviens, — cīrulim pievienojās dzeltenā cielava.

Labāk pastāsti, kā tu ceļoji! — ierosināja cīrulis.

— Ceļojumu uz dzimteni jūs paši tīri labi zināt, — atbildēja grieze. — Visgrūtāk bija tad, kad no Āfrikas piekrastes pārlidoju

Vidusjūru. Tas notika naktī. Dienā pamēģini pacelties spārnos! Tad ir beigas. Nesaprotu, kur Vidusjūras krastā saradušies tik daudz plēsīgo putnu.

Eiropas pusē atpūtos trīs dienas. Tik ļoti nogurusi biju no garā lidojuma. Vairāk laika atpūtai nevarēju atlicināt.

Sapratu, ka pienācis brīdis, kad jāuzsāk ceļojums cauri Eiropai. Šķērsoju augstus kalnus. Naktīs pārlidoju upes un ezerus. Par atpūtu nemaz nedomāju. Gribēju ātrāk atgriezties dzimtenē.

Kur bija līdzienāks, tur centos iet pa pļavām un krūmājiem. Zālē mani neviens neatradīs, neviens nespēs noķert. Vācijā nebija lielu kalnu, un es ātrāk tiku uz priekšu. Zēl, ka šajā zemē tik daudz pilsētu, gan lielu, gan mazu. Tām visām bija jāiet apkārt.

Kad sasniedzu Baltijas jūru, redzēju aizlidojam putnu barus. Tie pavisam drīz jau būs dzimtenē — pie sevis spriedu. Man vēl jāveic krietns gabals pa Poliju un Lietuvu.

Reiz ceļā parādījās nepazīstams plēsonis. Iebēgu biezā smalcē, kur nosēdēju līdz vakara krēslai.

Plēsonis nebija muļķis — gaidīja, kad līdīšu no krūmiem ārā, un tad šis mani noķers. Labi, ka laikā attapos. Visu nakti netiku ne uz priekšu, ne atpakaļ. No rīta plēsonis bija pazudis. Skēju no krūma uz krūmu, kamēr sasniedzu jūras krastu. Tā izglābos.

Pie Liepājas vairāki ezeri. Gribēju pacelties spārnos. Nekā. Gaisā dežurēja vanagi un to tik vien gaidīja.

Appētiju apkārtni un gāju ezeram apkārt. Lai gan zāle vēl nebija izaugusi, tomēr uz zemes jutos kā mājās. Ja vajadzēja, paslēpos kaut vai vecajā kūlā. Beidzot nonācu dzimtajā pļavā, bet ar vairāku dienu nokavēšanos. Un jūs vēl mani rājat! Nu, sakiet, vai tā ir taisnība!

Putni novērsās. Cik viņi nepareizi sprieduši par griezi! Atceļš uz dzimto pusi viņai bijis nesalīdzināmi grūtāks un garāks nekā citiem. Griezi vajadzēja pažēlot, nevis rāt. Vai viņa vainīga, ja spārni nepadevušies?

Ķīvīte aizsteidzās projām pirmā. Viņai ligzdā steidzīgi kas darāms.

Dzeltenā cielava un kautrīgā upes tilbīte pazuda zālē kā nebijušas. Droši vien arī viņām kļuva neērti.

Strazds, ielaidies krūmā, vīteroja kā negudrs. Vienīgi cīrulis palika pie griezes.

— Esi sveicināta dzimtajā pusē! — teica cīrulis, un viņam likās, ka grieze apmierināta paloka galvu, — pēc tāda trača tas ir pats labākais, ko var pasacīt.

Priecādamās, ka viss labi beidzies, grieze savēcināja spārnus un ieslidēja zālē.

Cīrulis bija gana atpūties. Tagad tas varēja pacelties skaidrajos pavasara padebešos un dziedāt, cik spēka.

Vabole, tauriņš un tārps

Svītrainajam sprakšķim paslidēja kāja. Kūleņus mezdams, viņš novēlās zemē. Gulēja uz muguras nekustīgi, kamēr izbīlis pārgāja. Pēc tam sarosījās un sāka kustināt īsās kājas.

Knik-knak . . .

Atskanēja sauss sprakšķis. Centimetru garā vabole ar brūnajiem tumši svītrotajiem spārniem palēcās, bet nelaimīgi — viņa atkal nokrita uz muguras. Tomēr kukainis nelikās mierā. Knik-knak . . .

Vēlreiz atskanēja sprakšķis, vēlreiz vabole apmeta kūleni. Nu tā stāvēja uz kājām, it kā nekas nebūtu noticis.

— Ko tu šaudies! — no tikko izplaukušā pipenes zieda sauca krūkļu baltenis. — Ar savu neuzvedību tu traucē man pusdienot.

— Aušīgas runas man nepatīk, — norūca svītrainais sprakšķis.

— Bez ieroča taču nevar šaudīties.

— Ko tad tu tur dari?

— Vajadzība . . .

— Trokšņot? — tauriņš ziņkārē nolaidās pie brūnās vaboles.

— Varbūt tā ir tava dziesma?

— Tu gan esi joks! — Sprakšķis tišuprāt apvēlās uz muguras.

— Apskati mani!

Kas tur daudz ko skatīt — vabole kas vabole. Ķermenis iegarens, tievs, ar mazu galvu, kas līdz acīm apslēpta krūšu bruņās.

Vai redzi, cik īsas un vārgas manas kājas? — Sprakšķis kustināja pēdas. — Ja nokritu uz muguras, nekādi nevaru apgriezties. Kājas nepalīdz.

— Kāds tam sakars ar tavu trokšņošanu? Vai tu gribi iestāstīt, ka kājas sprakšķ?

Nē. Blēņas es nemelšu. Vai krūšu pirmajā posmā tu vari saskatīt atspere? Tā guļ iedobumā. Kad vēlos piecelties, saliecu ķermeni, bet atspere izslīd no iedobuma. Apskaties, kā tas notiek! Ja ātri liekšos atpakaļ, atspere atsītiesies pret krūtīm un es atra- dišos uz kājām.

Vairāk vabole neko nestāstīja. Tā palēcās gaisā un nokrita atpakaļ pļavā.

— Vai redzēji? Tā ir nepieciešamība, nevis šaudišanās, kā tu teici. Bez sprakšķēšanas es nemaz nevaru apgriezties . . .

Negaidot vabole sarosījās. Tekalēja pa smilšu laukumiņu un kaut ko meklēja. Apostīja zemi, ja vispār sprakšķim oza bija.

Vai tu nebūtu tik laipns un neiepazitos ar manu bērnu? pēkšņi vabole iejautājās.

— Kāpēc gan ne?

— Bērniņ, pasveicini tauriņa tēvoci!

Starp zāles stiebrīņiem no aliņas izlīda tievam, garam tārпам

līdzīgs kāpurs dzeltenā krāsā, isām kājām un cietu ādu. Viņš izslēja mazo galvu ar spēcīgajiem augšžokļiem un vairākkārt to palocīja. Tas laikam bija kāpura sveiciens, domāts tauriņa tēvocim.

Krūkļu baltenis tādu tārpu bija redzējis, bet kur?

Pēc brīža viņam ienāca prātā vērotais dārzā.

Tas bija noticis pirms dažām nedēļām. Cilvēki tomātu dēstiem gatavoja augsni. No melnzemes lasīja laukā dzeltenus kāpurus, pukodamies, ka atkal atraduši drātstārpus. Ja tie paliktu zemē, apgrauztu tomātu saknes. Bet kas tad bez saknēm par augšanu! Tomāti iznīktu.

Vai, kāds negantnieks bija drātstārps! Krūkļu baltenis tagad labi atcerējās nesenos notikumus.

Vai tas tiešām tavs bērns? — pārjautāja tauriņš. — Tas taču ir bīstams kaitēklis, kas bez žēlastības apgrauž augu saknes. ne velti cilvēki cenšas drātstārpus iznīcināt.

— Oho! Tu jau neesi cilvēks. No kura laika cilvēku domas piemīt tauriņiem?

— Paklausies! Ja tavi bērni savairosies, tie saknes graužīs un graužīs. Pļavas augi aizies bojā. Kas, pēc tavām domām, tad ziedēs? Ko tad darīs tauriņi? Kur bites medu ņems? Vai tev ziedi nepatīk?

Kāda apsūdzība! — sprakšķis sadusmojās un pakustināja taustekļus. — Maniem kāpuriem nav viegla dzīve. Tikai pēc pieciem gadiem tie izaug par īstu vaboli. Pieci gadi jāpavada tumšās alās. Tev nav ne jausmas, cik tas grūti. Tu vari lidināties pēc sirds patikas — saulē, gaismā, gaisā.

— Vai tu mani vaino par to, ka taviem bērniem tik ilgi zemē jādzīvo? Šajā laikā tie paspēj iznīcināt ne vienu augu vien. Saknes taču viņi grauž.

— Tu esi neiecietīgs, ļoti neiecietīgs. Simtiem kukaiņu kāpuru ir kaitīgi. Kāpēc tu iedomājies, ka manējie ir viskaitīgākie?

— Vai tad tā nav?

Sprakšķis neatbildēja.

Kāpuri tiešām nodarīja lielu postu, kamēr izauga par vabolēm. Bet vai tad māte teiks ko sliktu par saviem bērniem? Strīds bija lieks. Tauriņam jāatbild pavisam citādi. Jāpasaka kaut kas ... satraucošs.

— Re, kur lido tavs radnieks! — pēkšņi iesaucās vabole.

Krūkļu baltenis ieraudzīja trīs centimetrus platu tauriņu ar dzeltenbrūniem spārniem. Gar spārnu apmali tam stiepās šaura, melna svītra.

— Nav gadījies ar viņu iepazīties, — sacīja krūkļu baltenis.

— Zēl. Glīts tauriņš šī graudzāļu pūcīte. Pļavā lidinās visu vasaru. Bet... — vabole apklusā un viltīgi vēroja krūkļu balteni. — Ļoti žēl...

— Kādēļ žēl? No tava stāstījuma nekā nesaprota.

— Labāk jau pastāstītu graudzāļu pūcite pati, bet es mēģināšu ...

Sprakšķis atpūtās un lēnām turpināja:

— Tauriņš nav liels. Māte pie zāļu cera pamata izdēj ap divi simti oliņu. Pavasarī kāpuri izšķīlas zilganpelēki ar gaišām gareniskām svītrām. Man ir tikai simt pēcnācēju, un tie ir daudz mazāki nekā pūcitei. Viņas kāpuri ir četrus centimetrus gari. Maija beigās sākas īstie brīnumi. Izsalkušie kāpuri meklē garšīgu ēdamo. Bieži tie salasās baros. Tad netiek taupīta neviena smilga, neviena airene vai skarene. Kur pāri iet pūcišu kāpuri, tur šos augus nav ko meklēt. Viss apēsts. Kāpuri rijīgi ēd cauru dienu. Naktī noliem augu cerā un atpūšas. Lai pietiktu spēka nākamajai dienai.

— Kāpēc tu man visu to stāsti?

— Lai tu saprastu, ka nevis mēs, vaboles, bet jūs, tauriņi, Zaļās zāles zemei nodarāt vislielāko postu.

Nepasakot ardievas, svītrainais sprakšķis uz isajām kājelēm tipināja tālāk.

Krūkļu baltenis bija aizvainojis viņa jūtas. Bet lai nu tagad tauriņš padomā, kas vairāk vainīgs — svītrainais sprakšķis vai graudzāļu pūcite! Diezin vai tauriņš spēs rast atbildi uz šo jautājumu ...

Krūkļu baltenis domādams tiešām nonāca strupceļā. Varbūt sprakšķa bērni nemaz tik ļauni nebija.. . Nograuza saknes. Iznīka viens augs, iznīka otrs, bet pļavā tukšums nepalika. Ja sprakšķim varētu ticēt, tad graudzāļu pūcītes pēcnācēji ir īstie rīmas, kas sev aiz muguras neatstāj neko.

Patiesībā gan sprakšķis, gan graudzāļu pūcite ir bīstami kaitēkļi.

Labi, ka tikai daļa kāpuru spēj izaugt par pieaugušām vabolēm vai tauriņiem. Citus apēd strazdi un vārnas, citus kurmji, citi saslimst un nobeidzas. Par savu vietu dzīvē kukaiņu kāpuri cīnās ar visiem spēkiem. Un šī cīņa parasti notiek uz dzīvības un nāves robežas.

Peļu ģimene klūst lielāka

Isti nevar pateikt, kad pelei atskrēja otra šigada bērnu saime. Pirmās pavasara meitas jau bija lielas, ar savām ģimenēm. Vēl gan tās mitinājās pie mātes, kur bija labu labās alas un migas. Ar celtniecības darbiem liela noņemšanās, ne jau vienmēr jaunajiem tas patika.

Kad mātei bija radies otrreizējais ģimenes pieaugums, pavasara meitas sāka spriest, ka siltā, ērtā pajumte gribot negribot jāatstāj. Tādā šaurībā būs grūti sadzīvot. Viņas taču arī gaidīja mazuļus.

Tā nu jaunās peļu ģimenes pamazām vācās projām. Mīdzenī zem ciņa kļuva klusāks, bet ne uz ilgu laiku.

Jaundzimušie pelēni nebija nekādi rātnie un mierīgie bērni, un māte lielajai astoņu pēcnācēju saimei nevarēja uzreiz iemācīt ne kārtību, ne uzvedību. Kamēr vienam ko sacīja, tikmēr citi darīja pavisam aplam, ne tā, kā pele vēlējās.

Peļu ģimene stingri turējās kopā un nevienu svešu nepieņēma. Kā gan tā prata sargāt savu teritoriju! Ja tuvumā parādījās kāda sveša pele, visi vienprātīgi metās tai virsū, kamēr padzina.

Ar katru dienu pelēni auga lielāki.

Izrādījās, ka daba Visiem nav dāvājusi vienādas dotības. Cits bija veiklāks, cits stūraināks, mazāk izmanīgs.

Sākumā vājāko nepamanīja. Mazie pelēni bija gandrīz kaili. Būdami akli, tie migā grūdās cits citam virsū, pīkstēja un pastāvīgi meklēja barotāju — māti.

Kad mazuļiem atvērās acis, tie ieraudzīja savus brāļus un māsas un kļuva vēl skaļāki. Lidz ar to parādījās uzņēmīgākie, spēcīgākie un vārgākie.

Ēšanas reizēs stiprākie vājākos pagrūda malā un pirmie tika pie piena. Nereti vienam otram vajadzēja apmierināties ar pārpalikumu. Stiprākie svarā pieņēmas acīm redzot. Vārgākie attīstījās pavisam lēni, jo nekad nedabūja pieēst pilnu vēderu.

Vai tā bija cietsirdība? Peļu ģimenē nezināja, ko nozīmē šāds jēdziens. Katrs kampa, ko prata, ēda, cik spēja, nedomājot par citiem.

Neko nevarēja darīt — divi mazuļi nokļuva pabērnu lomā.

Gāja dienas. Nekas nemainījās. Abiem pelēniem klājās ļaunāk par citiem. Visi viņus dzina projām. Kam patikās, tas ieklupa skaustā vai iecirta ar ķepu. Nabadziņi visu pacieta. Viņi nebija tik spēcīgi, lai sāktu ķildas un pretotos dūšīgākajiem.

Sūdzēties mātei nebija nozīmes. Reiz viņi mēģināja to darīt, bet māte izturējās vienaldzīgi. Šķita, ka viņa maz domā par vārgajiem bērniem un lielāku uzmanību pievērš tieši spēcīgākajiem. Un tā mazie pelēni vienmēr un visur palika atstumtie.

Pienāca diena, kad jauno peļu saime atstāja migu. Tas notika

pēkšņi, bez iepriekšējas sagatavošanās.

Kāda brīnumjauka pasaule pletās visapkārt!

Biezie zaļie zāles džungļi slēpa krāsainas ziedu pasakas!

Tik daudz neierastas gaismas pēc alas krēslības!

Tāds plašums, kurā katrs varēja darīt, ko vēlējās!

Skriet, iet, meklēt ko garšīgu, nepārkāpjot savas teritorijas robežu, jo kaut kur tālāk dzīvoja citas peļu ģimenes . . .

Tomēr tā tas šķita tikai sākumā. Arī šeit, tāpat kā alā, bija savi likumi, savi spēku samēri.

Abi vājākie brāļi atrada garšīgu, saldenu stublāju. Siekalas saskrēja mutē, iedomājoties vien, ka vīoi to notiesās. Labu laiku nekas garšīgs nebija nobaudīts.

Viņi sāka skrubināt ieguvumu.

Negaidot tuvumā parādījās kāds no dūšīgākajiem pelēniem un brīdinoši iepīkstējās:

— Pagaidiet! Tas ir mans!

— Mēs to atradām, — pabērni iebilda, žēli skatīdamies uz ēsmu.

Kas vēl nebūs! Man pretī runāt? — Spēcīgais patipināja garām pabērniem, pakampa stublāju un turpat uz vietas notiesāja.

. — Mums nekas nepalika... — Abi skumīgi nopūtās.

— Esmu spēcīgāks par jums abiem. — Un pelēns uzstājīgi vienam no brāļiem iekoda plecā. — Varat būt pateicīgi par to, ka es jūs atstāju dzīvus. . . Ja esat atraduši ko garšīgu, tas jāatdod man. Saprātāt? Visstiprākais mūsu ģimenē vienmēr ir ieņēmis pirmo vietu, bet jūs abi esat pēdējie un tādi arī paliksiet. Nepateicīgie, vai nezināt, ka alā un pļavā pirmais pavēl pēdējiem?

Vairāk stiprais pelēns neko nepaspēja pateikt. . .

Jauno pelēnu barā viņš bija pats spēcīgākais. Taču dzīves iemaņu viņam trūka, un viņš nezināja, ka pasaulē daudzi citi ir par viņu spēcīgāki un izmanīgāki. Kamēr pelēns brāļiem centās iedvest pārliecību par nevienādajiem spēku samēriem, klusēdams bija piecāpojis ezis . . .

Stiprā pelēna, kas vājajiem bija uztiepis savu gribu, vairs neredzēja. Taču ar to nekas nemainījās. Visi pārējie tāpat zināja,

ka pabērni ir nespēcīgi, un nedomāja tiem ceļū griezt. Abiem cits nekas neatlika kā vienmēr un visur piekāpties. Tikai piekāpties.

Dzīvniekiem ar lielām ģimenēm bija izveidojušies noteikti likumi. Lai nebūtu lieku strīdu, nevajadzīgas asinsizliešanas, pelēni savstarpējās cīņās noskaidroja, kas ir pirmais, kas otrais, trešais, kas pēdējais. Savu reizi tie izplūcās, un katrs zināja, kurš par kuru stiprāks. Pats stiprākais vienmēr ieņēma pirmo vietu.

Izrādījās, ka tam ir liela jēga. Dabā vienmēr noris cīņa par eksistenci. Slimie, nevarīgie iet bojā. Veselie, spēcīgākie paliek dzīvi. Tā ar saviem nerakstītajiem likumiem pati daba pilnīgoja arī peļu

saimi.

Abiem pabērniem draudēja bada nāve. Kaut ko apēst viņi varēja, tikai citiem neredzot. Ja kāds kaut ko pamanīja, viņiem viss bez žēlastības tika atņemts.

Kādā dienā pabērni bija nokļuvuši līdz peļu ģimenes apdzīvotajai robežai.

— Bēgsim! — ierosināja viens no tiem.

— Tur tālāk būs citas peles. Tās mūs nokodīs. Esmu tik nespēcīgs, ka nevaru pat kājas pacilāt. Ilgi skriet es nespēšu.

— Ja paliksim te, nekas labāks nebūs. Tāpat aiziesim bojā. Bēgsim, kamēr tuvumā neviena nav!

Pirmo reizi pabērni pārkāpa savas teritorijas robežu.

Kas tālāk notiks? Tā bija pārdrošība. Tas, ko pelēni darija, bija nepārdomāts risks.

Ja izmisums ir pārāk liels, ja draud bada nāve, tad katrs dzīvnieks ir gatavs uz visu. Sevis pasargāšanas instinkts mēdz būt katram. Tāds bija arī mazajiem pelēniem.

Paskrējuši gabalu, mazuļi atpūtās.

Tagad viņus vairs nešpetnie brāļi un māsas neatradīs. Tik tālu tiem būs bailes nākt. Bet vai viņiem pašiem bija citādi? Tāpat nobīli mazie augumi tricēja un drebēja no purna līdz astes galam.

Virš galvas vējā viļņoja un šalca zāles stiebri, vietām retāki, vietām saauguši necaurejamos biezokņos. Zaļajai jūrai nemanīja ne gala, ne malas.

Kad pirmais uztraukums bija pārgājis, pelēni līda tālāk.

Viņi vienmēr meklēja krēslainākus zāles biezokņus. Tajos bija drošāk nekā skrajajos klajumiņos.

Par ēšanu nedomāja ne viens, ne otrs. Ja bailes ņēma virsroku, tad pat tā aizmirsās.

Svešas puses brīnumi

Pēkšņi zaļajā jūrā ienira kaut kas sarkans. Blakus tam parādījās otrs.

Pelēni iešmauca grīšļu cerā.

— Neredzēti dzīvnieki! — Izbrīnā viņi vēroja sarkanos dīvaiņus.

Viens no sarkanajiem brīnumiem salīgojās un pazuda. Pēc brīža tas parādījās gabaliņu tālāk.

— Tās ir kājas, — sacīja viens no pelēniem. — Lielākas nekā mūsējās. Daudz lielākas.

— Diezin, — atbildēja brālis. — Kā tad kājas var vienas pašas pastaigāties?

Tikpat pēkšņi sarkanās kājas pazuda. Pelēni lida tālāk, nekad savā dzīvē neuzzinādami, ka garām bija aizsoļojis stārķis. Tas pļāvā medija vārdes. Lielo balto putnu skatienam aizsedza biezā zāle.

Beidzot pabērnei kārtīgi pieēdās un turpat zāļu slēpnī saldi aizmīga.

Rīts atausa padzestr.

Pelēniem sala. Svešumā nebija pazīstamā ciņa, nebija alas ar siltajām, mīkstajām migām. Tomēr atstumtie par to daudz nedomāja. Viņi jau bija pieraduši pie jaunās apkārtnes un krietni pamielojušies ar svaigajiem augu dzinumiem.

— Peļu nemana. Laikam esam nokļuvuši tādā vietā, kur to nemaz nav.

— Tālāk neiesim! Paliksim tepat!

— Tev taisnība. Ko citu mēs noslēpumainajā pļāvā meklēsim?

Kopīgiem spēkiem viņi izraka mazu alu. Tajā gan nebija mīkstās migas, bet briesmu brīžos arī tāds slēpnis apmierināja.

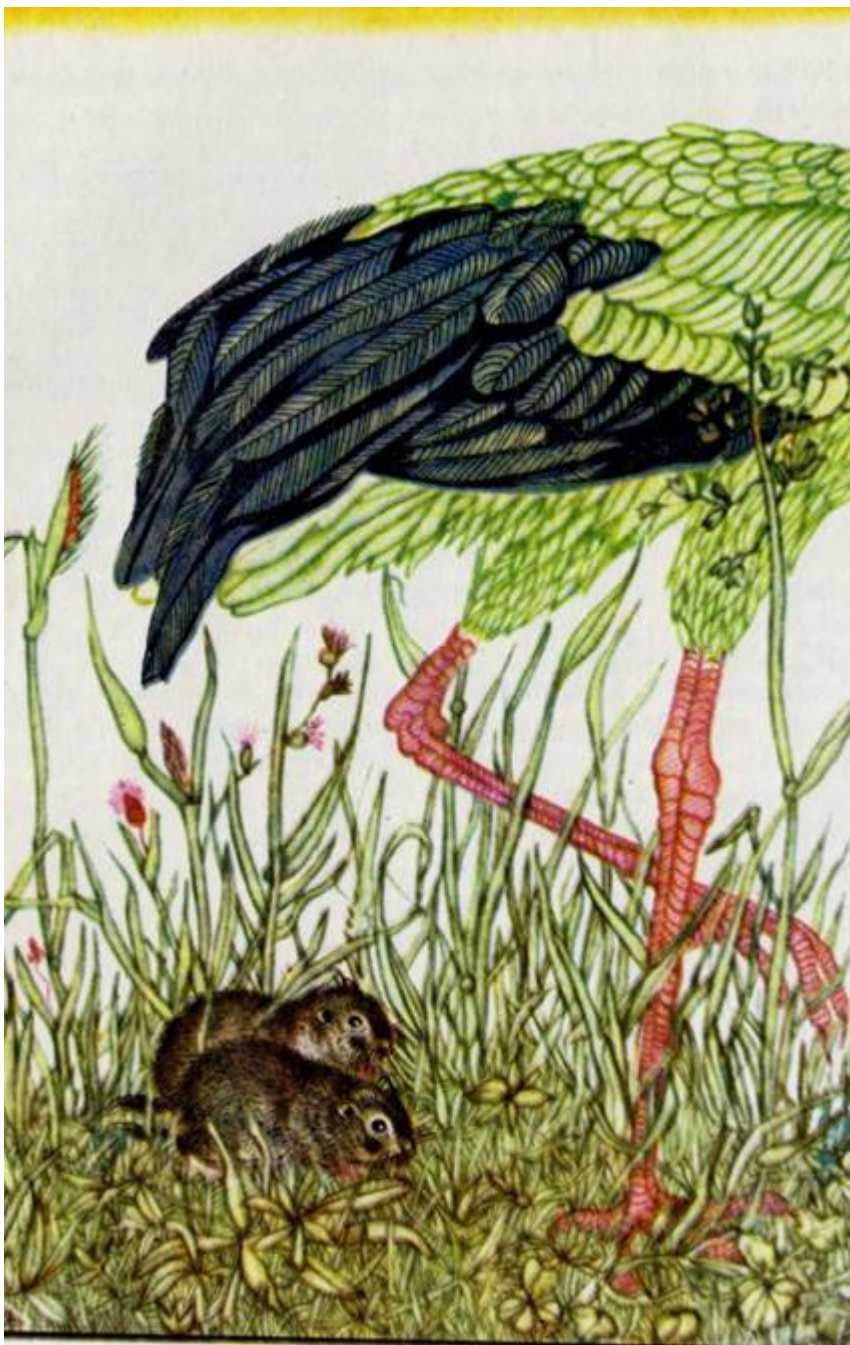
Aizvadīdami trešo dienu jaunajā dzīvesvietā, pelēni kārtējo reizi nobijās.

Nezin no kurienes viņiem gandrīz virsū uzkrita savāds dzīvnieks. Lāsumaini brūngans, platām krūtīm, īsu ķermeni un pavisam dīvainām kājām.

Vai tu neesi šausmīgi liela pele? — Abi brāļi skatījās savādajā dzīvniekā un pat izslējās uz pakājkājām, atklādami vārīgāko vietu — pavēderi.

Tas bija vislielākais cieņas un padevības apliecinājums.

— Paklau, par peli mani vēl neviens nav nosaucis. Vai tad vārdes mammu peles vairs nepazīst?

— Nav gadījies ar tevi tikties. Vai tu mūs abus neapēdīsi?

— Savu mūžu neesmu peles aiztikusi, — varde nogrozīja apaļās acis. — Pļavā es jau dzīvoju vienpadsmito vasaru. Manam vīram šogad apritēja sešpadsmitais mūža gads. Arī viņš nekad nav peles meklējis. Tagad nezin kur pazudis. Būs vēl viņu stārķis nomedijis.

Pelēnus nodarbināja pavisam citas domas.

— Vai tu ar mums draudzēsies? — viens jautāja.

— Vai tev garšo zāle? — prasīja otrs.

— Nē, — varžu mamma grozīja galvu. — Atnācu pļavā pamedīt kukaiņus.

— Kā tos var nomedit? — brīnījās pelēni.

— Pavisam vienkārši. . .

Varde sēdēja nekustīgi un gaidīja. Kad tuvu klāt pielidoja mazs, zils tauriņš, tai no mutes izšāvās gara šķelta mēle. Tauriņš pielipa pie mēles un kopā ar to ieceļoja mutē.

— Tā to dara, — noteica varde. — Medīt man palīdz mēle, kādas nav citiem dzīvniekiem. Priekšējais gals tai pieaudzis pie apakšžokļa, bet ārā es izbāžu mēles škelto pakalējo galu.

Vai tev uzbūvēta liela ala? — Pelēniem par savādo vardi gribējās vairāk uzzināt.

— Alas man nevajag. Vasarā mitinos platajā novadgrāvī pie pašas ietekas upē. Ziemā ierokos dūņās un noguļu līdz pavasarim.

— Ahā! — priecājās pelēni. — Arī mums nepatīk aukstums.

Saruna varbūt vēl ilgi turpinātos, ja varde neieraudzītu kukaini. Veiklā lēcienā viņa to viegli noķēra.

— Ar tādu dzīvnieku var biežāk satikties, — priecājās pelēni, bet šis nodoms nepiepildījās.

Iespējams, varde medīja citur, iespējams, tā pelēnus sen jau bija aizmirsusi un nevarēja iedomāties, ka tie gaida savādo lielo draugu.

Laiks aizritēja ātri.

Pelēni auga un kļuva aizvien lielāki. Ar katru dienu viņi vairāk un vairāk sailgojās pēc peļu ģimenes. Kādreizējās pārestības bija aizmirstas.

Saulainā dienvidū abi kā norunājuši uzsāka ceļojumu atpakaļ. Viņi nemaz tālu nebija aizgājuši un pēcpusdienā sasniedza mājas.

Mājnieki abus bēgļus sagaidīja ar kņadu un pīkstēšanu.

Viņus pazina. Viņus pieņēma kā savējos. Stiprākā pele panācās uz priekšu un gaidīja, ka tai atdos godu.

To viņa tomēr nesagaidīja. Kādreizējie pabērni metās pelei virsū un krietni viņai sadeva. Pele kaunīgi nolīda malā. Savu augsto titulu viņa atdeva atnācējiem, kas svešatnē bija krietni uzbarājušies un pieņēmušies spēkā.

Tāču radās jauns jautājums: kurš no kādreizējiem pabērniem ieņems pirmo vietu?

Izšķirošajā cīņā negaidot iejaucās citi spēki.

Peļu klijāns, lidinādamies gaisā, bija pamanījis pļavā pie cīņa kņadu. Sakļāvis spārnus, putns strauji metās lejup, tieši virsū abām cīņā iekarsušajām pelēm.

Viss notika ātri. Peles pat neattapās no straujo spārnu vēdām. Viens no cīnītājiem aizceļoja kopā ar peļu klijānu, otrs kļuva par

pirmo ģimenē. Bet arī stiprākajam draudēja briesmas gan no tiem, kas
mita tepat uz zemes, gan arī no debesu plašumu lidoņiem.

Saule silti silda

Kad saule izbēga no tumšo egļu galotņu gūsta, pārvēlās pāri pļavai un upes rāzumā iemeta zeltainas strēles, madaras kuplāk izpleta baltos ziedu kamolus, asāk iesmaržojās amoliņš, augstāk galviņu pacēla zilais zvaniņš.

Klang! ... Klang!

Zvaniņš vēlējās zvanīt.

Talkā nāca rīta vējš. Sašūpoja zvaniņu, bet skaņas vietā izbira dzeltenu ziedputekšņu mākonis.

Klang! ... Klang!

Pēterene klanījās bez skaņas, bez putekšņiem. Arī viņa vēlējās zvanīt, kaut gan zvaniņa tai nemaz nebija.

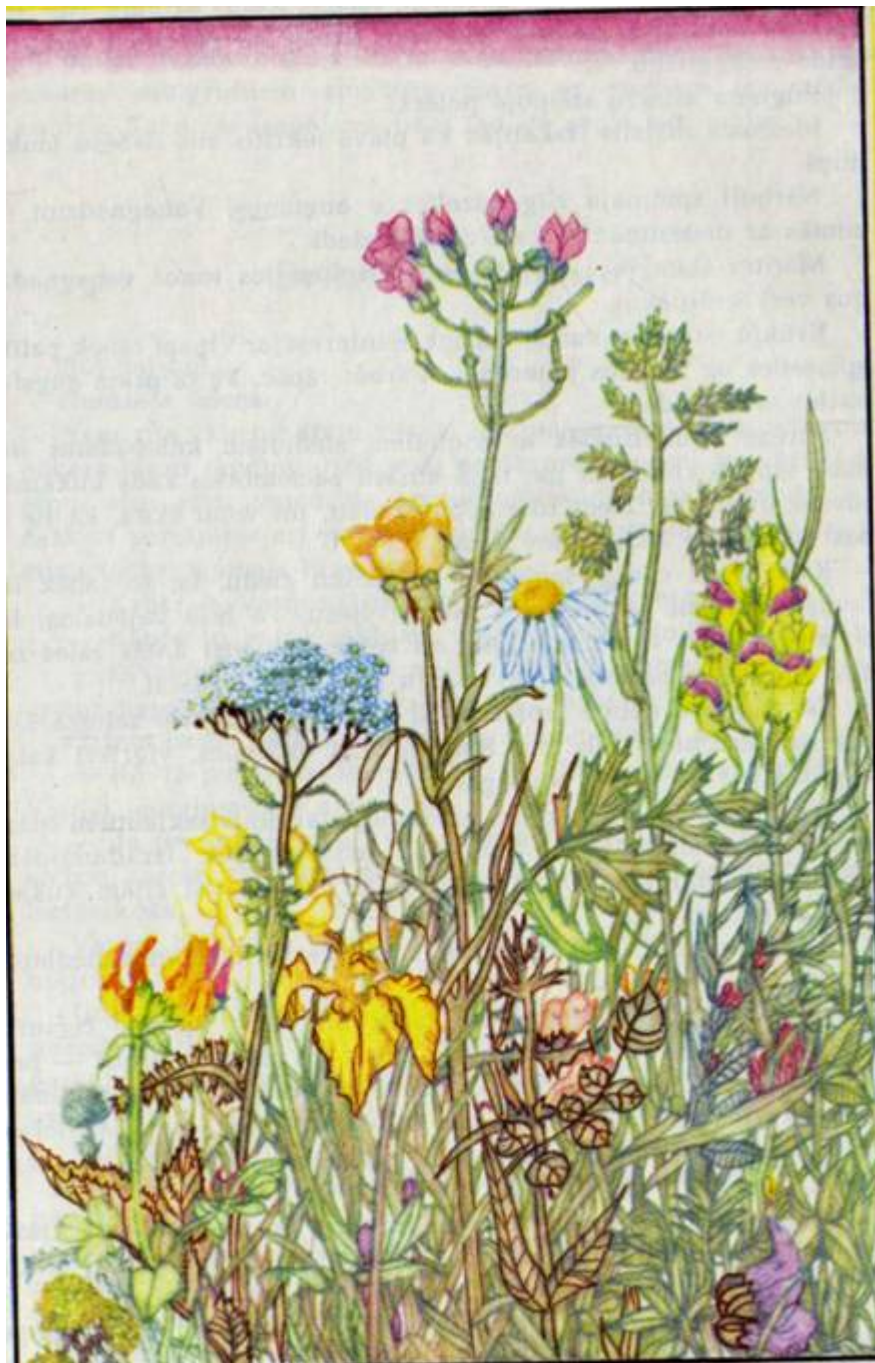
Notrīsēja pīpenes, paliekdamas baltos rituļus pretī siltajai staru gaismai.

Rasa no ziediem iekrita rasaskrēsliņu lapu padusēs. Bet tur tā mieru neatrada.

Atskrēja padzerties viena vabole, otra. Atlidoja un padzērās ods. Kas tad no mazā piliena vairs pāri palika? Labi, ja vēl skudrai pietika.

Nopurinājušas rasu, ilzītes krāšņumā varēja sacensties ar pīpenēm. Tām tāpat daba bija dāvājusi ziedu rituļus. Un kas par to, ja tie dzelteni?

Pāri bitenēm izstīdzis stiepās gundegas tievais augums. Vai kāds varēja teikt, ka gundegai necils zieds? Zaļās zāles zemei tā dāvāja daudzus nelielus dzeltenas krāsas laukumiņus.

Dzelkšņi ar teiksmaini izlocītām lapām, kuras sargāja asas adatas, vēl kautrējās pavērt cieto zaļo kausu un pārējiem rādīt rožaino ziedgalvipu.

Rūgtenu smaržu izelpoja pelašķi.

Mežmalā māršils izskatījās kā pļavā iekritis zils debesu laukumiņš.

Nārbuli spidināja zilgandzeltenos augumus. Vanagnadziņi

sacentās ar dedestīnām — kam daļāki ziedi.

Māritei šķita, ka sārta nokrāsa dzeltenajos toņos vanagnadzi- ņus vērs krāšņākus.

Krūkļu baltenim vanagnadziņi neinteresēja. Viņam labāk patika apmesties uz violetās pēterenes. Varbūt tāpēc, ka tā prata augstāk izsliet savu ziedu.

Sūrene apmierinājās ar violetiem ziediņiem kniepadatas lielumā lapu žāklītēs. Ja pie tiem atnāca paciemoties kāds kukainis, sūrene priecājās. Ziedi tika apputeksnēti, un viņai šķita, ka tie ir paši krāšņākie Zaļās zāles zemē.

Katrs augs centās izplaucēt lieliskāku ziedu, lai to labāk ieraudzītu un pie tā ciemotos vairāk viesu. Tā bija vajadzība, lai no zieda vēlāk veidotos auglis un sēklas, lai visi Zaļās zāles zemes iemītnieki saglabātu savu sugu nākamajai vasarai.

Vēl vīgrieze nebija izplaucējusi kuplo galotni, vēl zaļumā slēpās simtiem baltu ziediņu. Kad tie visi atvērsies, vīgriezi katrs saredzēs pat no pļavas viņa gala.

Viķi izplaucēja ziedus, kas atgādināja tauriņus sakļautiem spārniem, bet assinszāles savējos bija nobārstījušas, izraibinājušas melniem punktiņiem. Droši vien kādai vabolei vai citam kukainim tas patika.

Tuvāk upmalai, kur vairāk mitruma, četras dzeltenas ziedlapiņas atvēra strutene.

Salkani smaržoja piparmētru lapas un tumši violetie čemuri.

Kā nobijusies trīsēja skarene. Tāpat kā zilais zvaniņš — bez skaņas. Tikpat klusi bija doņi, turpretim grīšļi, paplētuši brūnās, spīdīgās ziedkopas, čaloja vienā čalošanā. Likās, ka asās lapas visu laiku strīdas ar vēju, kas tām pārmet šķautņainību un skarbumu.

Kā teiksmaina pasaka ziedēja dzeltenā skalbe, ar savu krāšņumu neiederoties grīšļu vienkāršībā. Varbūt tādēļ tā visu laiku spoguļojās ūdeni un necilos grīšļus nemaz neievēroja.

Vai gan visus Zaļās zāles zemes daļamatniekus, kas veidoja brīnumjauko ziedu seģeni, varēja nosaukt?

Ķersas. Gandrenes. Timotiņš. Grābeklites. Āboliņš. Vīrceles. Un vēl daudz dažādu augu katrs ar savu īpatnējo ziedu daili īsi pirms vasaras saulgriežiem apveltīja pļavu ar ziediem un medainu smaržu. Taču tas iespējams tikai tad, ja saule silti silda.

Brīnumu stāstītāji

Buļ-buļ-buļ. ..

Guldzēja ūdens.

Visu rīta cēlienu zivju gārnis seklumā medija. Citu reizi putns noķēra mazu raudiņu, citu reizi pārāk neuzmanīgu, ziņkārīgu asarēnu, citu reizi vajadzēja apmierināties ar nieka grunduli, bet dažkārt patrāpījās arī prāvāks kumoss — vientulīgs plicis vai zeltainais sīkzviņainais līnis.

— Kvāk! — Varde izbāza galvu no grīšļu cera.

— Kāpēc tu bradā seklumā un visu laiku dulķo ūdeni? Kvāk!

— Divains jautājums, — norūca gārnis, kam vardes plāpāšana nemaz nepatika. — Nevis bradāju, bet makšķerēju.

Gārnis izcēla garo kāju no ūdens un pakāpās sānis.

— Kā tu vari makšķerēt? Ne tev tikla, ne makšķeres... — Vardei jautājumu netrūka.

— Ja tev gribas zināt, kā es makšķerēju, tad skaties! — strupi atcirta gārnis, nesoļoja pāris metru, apstājās un sastinga kā pelēcīgs koks.

Vardei drīz vien apnika vērot putnu. Garlaicīgi, ja nekas nenotiek

...

Un ko gan vardei no tāda gārņa vajadzēja? Labi, ka tam nepiemita stārķa raksturs. Citādi viens ienaidnieks vairāk. Jau tagad garkājainos stārķus ne vienmēr paspēja laikā pamanīt un veikli aizbēgt.

Nošļakstēja ūdens. Gārņa knābī spirinājās paprāva rauda.

— Redzi, kā makšķerē! Vai tu vēlreiz mēģināsi sacīt, ka man nav makšķeres?

Gārnis nerunāja blēņas. Vardei mēle teicami palīdzēja kukaiņu medībās. Viņai likās, ka citiem tādu ierīču nav. Izrādījās, gārnim garais knābis noderēja par makšķeri.

Pelēkais putns ierāva galvu un atkal sākās ilgstoša stāvēšana. Gaidīšana, kamēr tuvumā parādīsies laupījums.

Pietiek nekustīgo makšķernieku pētīt! Varde ielīda grīšļos, kur bija vēsāks un mitruma diezgan.

Gārnis bija aizņemts ar savām darišanām un vardes pazušanu pat nepamanīja.

Tomēr lēcējai ziņkāre bija lielāka. Pēc brīža vardes plakanā galva ar izvalbītajām acīm parādījās grīšļu ceru spraugā.

Brīnumi! Tagad gārnis uzvedās pavisam citādi. Ar knābi pieskārs pie krūtīm un rūpīgi apbārstīja spalvas ar pelēcīgu pulveri.

— Vai tu pēc makšķerēšanas pārkrāsojies? — kvarkstēja varde.

— Nebūt ne. Es pūderējos.

— Kvāāāk! — varde novaidējās.

Gārnis, šķiet, viņu izsmēja. Kur tas dzirdēts, ka putni lieto pūderi!

...

Nekas, gārni, man laika diezgan. Slēptuvē papētišu, ko tu tālāk darīsi. Gan visu uzzināšu.

Zem spārna gārnis izstiepa kāju uz priekšu un ar vidējā pirksta zobaino nagu sāka sukāt spalvas.

Varde neredzēja, ka kopā ar pūderi putns norausa zivju gļotas un netīrumus, kas bija pielipuši pie spalvām. Parasti ar tiem aplīpa gārņa galva un kakls.

— Kvāk! Kāpēc tu blēdies? — nenocietās varde. — Vai tā kāds pūderējas?

— Kā citādi lai notīra spalvas? Bez pūdera es būtu pagalam. Saliptu spalvas — ne tad vairs lidot, ne peldēt... Pūderis man noder gļotu un netīrumu uzsūkšanai. Pēc tam ar nagiem visu notīru.

— Kvāk! — nokurkstēja varde.

Gārņa stāstītajiem brīnumiem viņa neticēja. Kādēļ jāpūderējas? Varde to nemaz nedarīja un dzīvoja ne sliktāk kā gārnis. Īpaši esot jātīra spalvas? ... Šķiet, tā nu ir lieka greznība. Varbūt gārnis tikai brīnumus stāstīja un viņu gribēja .apvārdot. Varde vēlreiz nokurkstējās, nemaz nezinādama, ka daba gārni apveltījusi ar brīnišķīgu iekārtu —pūdernīcu.

Zem spalvām putnam ir paslēpti divi dūnu pušķi. No tiem birst smalkas, smalkas raga zvīņas — pūderis. Grūti pat iedomāties zvīņu, kas ir tūkstošreiz mazāka par milimetru. Ar šo zvīņu pulveri gārnis tīra spalvas.

— Esi sveicināts, gārni! — Ar skaļu troksni ūdenī nosēdās mežapīle. — Vai tu rīta tualeti pabeidzi? Kamēr bērni ligzdā rātnāki, atskrēju nomazgāties.

Vai varde pareizi bija dzirdējusi? Ko pile teica? Mazgāties? . . . Tas nu atkal ir brīnums. Visu laiku plunčājas ūdeni un tagad vēl lido šurp mazgāties!

— Tīrās blēņas! Kvāk-kvāk! — sauca varde.

Ak tu neticīgā! Visi putni mazgājas katru dienu. Silts lietus ir īsti svētki. Lieliska vasaras duša, — skaidroja mežapīle. — Lai putniem

spalvas labi kalpotu un nelaistu cauri ūdeni, nepieciešams ūdens.

— Vai, vai! — nostenējās varde. — Kā lai to saprot? La nelaistu cauri ūdeni, vajadzīgs ūdens?

— Tas varbūt izklausās savādi, bet mums, ūdensputniem, peldot samitrinās tikai pavēderes spalvas. Līdz dunu spalvām un ādai ūdens nemaz nenonāk. Tu varbūt esi redzējusi, kā mežazosis gāģinādamas skrien pa ūdeni, skaļi plīkšķinot spārnus? Šļakatas šķīst uz visām pusēm. Zosis mazgā spārnus, jo tie visu laiku ir labi aizsargāti no ūdens sānu spalvu nišās. Tā plunčājoties, zosis nomazgā visas spalvas un ādu zem tām.

— Ar mazgāšanos ir pavisam savādi... — Varde nogrozīja galvu. — Es to īsti labi nesaprotu. Man nav nekāda pūdera. Un āda vienmēr tīra. Neatceros, kad būtu īpaši mazgājusies.

Pile, labi nesadzirdējusi vārdes teikto, turpināja savu stāstījumu:
,v

Atceros, tas bija pirms pāris gadiem. Kā parasts, izšķīlās mazuļi. Visas bija pīles kā pīles, bet viens auga netirelis. Neparko negribēja mazgāties. Sākumā to neievēroju, nemaz nepamanīju. Pēc pāris dienām gājām uz upi. Kur gāja citi, tur arī netirelis. Visi ienīrām ūdenī. Peldējām, peldējām. Skatos, netirelis kūlājas ar kājām kā negudrs un sāk grimt. Pēdējā brīdī izdzinu viņu krastā. Sacīju — vai redzi, kādas sekas ir netīrībai? Ja nebūtu atskatījusies, tu varēji noslikt. Kā akmens nogrimtu upes dibenā.

— Vai netīrajām tik smagas spalvas? Vai tāpēc viņi var noslikt? — noprasīja varde.

— Pēk, ne gluži tā, — klāstīja pile. — Ne gluži tā. Paskaties, kādas ir mūsu spalvas! No spalvas kāta uz abām pusēm stiepjas tievi zari, bet no katra zara — divas rindas vēl tievāku zaru. Tie cits citam pieķeras ar maziem āķiņiem, un spalva kļūst blīva. Kad āķiņi ir netīri, tie vairs kopā nesāķeras un zari cits ar citu nesasaistās. Spalvas ir izspūrušas. Tādas lidojumā neder — laiž cauri gaisu. Peldot tās laiž cauri ūdeni. Putns kļūst smagāks un grimst. Toreiz savu netireli pamatīgi nomazgāju. Nākamajā reizē tas pats ņēmās tīrīt spalvas un nekad dzīvē vairs netīrs nav bijis.

Pa stāstījuma laiku mežapīle bija beigusi mazgāties. Tā izkāpa krastā, ar knābi norausa ūdeni no spalvām un ņēmās purināties. Vispirms nopurināja visu ķermeni, pēc tam galvu.

— Kāpēc tu niekojies? Izšļakstīni no spalvām visu labo ūdeni... — Varde nesaprata un nesaprata pīles izrīcību.

— Tā nav niekošanās. — Mežapīle vēlreiz papurināja galvu. — No spalvām es nokratu ūdeni un atjaunoju to kārtību. Purinoties spalvu zariņi sāķeras ar āķiņiem. Peldoties un mazgājoties es šo kārtību biju izjaukusi. Pēc mazgāšanās un sakārtošanās mēs, pīles, spalvas ieziežam ar taukiem. Man tauku dziedzeris atrodas astes galā.

Piespiežu dziedzeri un kā no tūbiņas izspiežu taukainu ziedi. Ar šo ziedi knābis ietauko visas spalvas. Ceru, ka saprati. Spalvas ir grūtāk kopjamas nekā tava āda. Bet tagad nav vairs laika — jāsteidzas pie bērniem.

Pīle pateica sveikas un viegli jo viegli pacēlās spārnos. Varde vēl ilgi domāja par gārņa un mežapīles stāstījumu. Brīnumi, izrādījās, bija vislielākā patiesība.

Milzīgais skaitlis un talais ceļojums

— Ćir-ćirrr-ćirrr, — ćirkstēja sienāžu koris.

Mikstiem spārnu vēzieniem lidoja krūkļu baltenis.

Pacieniojās pie gundegas, nolaidās uz pīpenes rituļa, apmeta loku un palūkojās, ko dara pelašķi.

Pfū! ...

Tie bija tikpat rūgtieni kā vienmēr.

Mārsils izplētās kā ūdens palts.

Pfū! Tur arī nebija vērts lidot.

Pēc liku loču lidojuma tauriņš beidzot nosēdās uz ierastās pēterenes galviņas.

Pietiks lidot. Nav nekāda vaina pasēdēt saulītē un ik pec brīža palaizīt pēterenes saldo nektāru. Krūkļu baltenis savēcināja spārnus un atkal sakļāva virs muguras.

Te tomēr vislabāk.

Pusdienas saules staros tauriņu tikko varēja pamanīt, tomēr mārīte viņu ievēroja. Mazajam punktainajam kukainītim gribējās parunāties ar lielo tauriņu, bet tas atradās pārāk tālu.

Daudz negudrojusi, mārīte žigli rāpās augšā pa skarenes stublāju, kamēr nonāca līdz pašai galotnei, kur zaļgano ziedu bumbuļi sitās cits pie cita.

Vina pieglauda punktaino sarkano kleitu un, smilgā šūpodamās, sacīja:

— Labdien, krūkļu balteni, labdien! Kā tev klājas?

— Hmmm ... Neesmu tevi ilgi redzējis. Kur tu visu laiku biji pazudusi?

— Ćir-ćirrr-ćirrr .. .

Sienāži sisināja tik skaļi, ka mārīte tikko spēja sadzirdēt krūkļu balteņa jautājumu.

— Kam vasarā ir brīvs laiks? Kam? Vai vari pateikt? Ziedu pilna plava. Un saules siltums visapkārt. Bet tu vēl prasi, kur biju pazudusi!

— Ćir-ćirrr ...

Sienāži nepārtrauca čalošanu.

— Piedod, ja tevi apvainoju! — Krūkļu baltenis padevīgi nolaida un pacēla spārnus. — Neņem ļaunā manu ziņkāri!

— Lūdzu, lūdzu, — teica mārīte, gandarīta par tauriņa pieklājību. — Kā tad izpaužas tava ziņkāre?

— Viendien no meža plāvā bija ielidojuši strazdi un meklēja kukaiņus. Caps! Vienu pēc otra. Skatos, kukaiņi izmisumā bēg, bet putni pat garajā zālē tos ierauga. Ķer vienā ķeršanā, kaut kukaiņus grūti pamanīt. Bet tev — tāds spožs sarkans uzvalks. ..

— Nevis uzvalks, bet kleita. Manam vīram pašūdināts uzvalks

tādā pašā toni.

— Atvaino, ja pārskatījos! Bet vai jūs abi no putniem nebaidāties? Tādu krāsu var tālu saredzēt.

— Lai redz! Es nebaidos, — mārīte atbildēja.

— Tavu lielību! — brīnījās krūkļu baltenis.

— Man putni neko nepadārīs!

— Ak vai! — Kaut ko tādu krūkļu baltenis no sirsnīgās mārītes nebija gaidījis. Tādu iedomību...

— Zini, krūkļu balteni, es protu no putnu uzbrukumiem aizsargāties. Viņiem no manis bail.

— No tevis? No tāda maza kukainīša? — Tauriņš pārsteigumā kustināja taustekļus un labu brīdi vairs neko nejautāja. — Tas ir savādi, pavisam savādi. Kā tu to dari?

— Aizsargājos ar pavisam vienkāršu paņēmieni ... — mārīte tiši pārtrauca stāstījumu, lai vairāk ieinteresētu krūkļu balteni. — Ja putns mani saķer, es izšļācu kodīgu šķidrumu.

— Un tas ir viss? — Tauriņš domāja, ka mārīte paglābjas no ienaidniekiem daudz sarežģītākā veidā, bet aizsargāšanās bija pārāk vienkārša.

— Kodīgais šķidrums nevienam uzbrucējam nepatīk, — turpināja mārīte. — Sajutuši rūgtenu garšu, putni mani izmet laukā no knābja un lido tālāk ... Visi mani pazīst un neviens nemēģina saķert. Kļūdās vienīgi jaunie putni, kas vēl neko nezina par mums un mūsu košo brīdinājuma krāsu. .

— Tas gan ir lieliski! — priecājās krūkļu baltenis. — Ja tu tā proti piemānīt lielos putnus, varbūt esi kaitīga pļavai? Tāpat kā sprakšķis un viņa bērns — dzeltenais drātstārps?

— Tu izteici nepamatotu apvainojumu. — Mārīte ērcīgi sabužināja punktoto kleitu. — Tu mani pat apvainoji...

— Jau atkal, — uztraucās krūkļu baltenis. — Redzu, ka tev šodien slikts garastāvoklis.

— Savu mūžu neesmu bijusi kaitīga. Cilvēki saka, ka mēs esot derīgi kukaiņi, jo paglābjam augus no laputīm.

— Arī tas nav peļams darbs, — novilkta krūkļu baltenis.

— Es domāju, ka cilvēki pārspilē. Kas tur liels, ja dienā apēdu sešdesmit laputis. Mans vīrs ir kūtrāks, man liekas, ka ar piecdesmit viņam pietiek.

žēl, ka mārīte nebija gājusi skolā un neprata rēķināt. Mazais kukainītis neapjauta, kādu labumu tas deva dārziem un pļavām.

Laputis bija bezgalbagātas ar bērniem un bezgalkaitīgas augiem. Aprēķināts, ka vienai pašai laputs ģimenei gada laikā rodas 17 000 000 000 000 000 000 000 000 000 bērnu!

Ja visas laputis paliktu dzīvas, tad īsā laikā zemi pārklātu biezs ņudzošu kukaiņu slānis. Ja tas tā nenotiek, tad tikai tādēļ, ka lapu

grauzējiem vienmēr bijis daudz ienaidnieku. Tur, kur dzīvo mārītes, laputis pazūd. Ir pietiekami, ja viena mārīte dienā apēd piecdesmit kaitēkļu.

— To nu gan es nebūtu domājis, — novilkta krūkļu baltenis. — Izrādās, ir pavisam citādi. Pļavai tu esi labs, vajadzīgs draugs.

— Es ar to nelepojos. Mana dzīve ir pavisam vienkārša.

— Bet es lepojos! ...

No dzeltenas madaras kuplās ziedkopas atskanēja pavisam sāka balstiņa.

Ne krūkļu baltenis, ne mārīte nebija pamanījušas nosēžamies ziedā raibu tauriņu ar apbružātām spārnu apmalēm.

Cir-čirrr-čirrrr...

Sienāžu dziesmas vēl vienmēr turpinājās iepriekšējā sparā.

— Man, dadžu raibcnim, ari ir ko lepoties. Un es to varu atjauties. Es nekad visu gadu nedzīvoju vienā vietā. Man patik ceļojumi. Ai, kā patik!

— Oho! — Krūkļu baltenis saskatījās ar mārīti.

— Kuram kukainim, kuram tauriņam gan nepatik ceļot...

— Mēs visi esam ceļotāji, — ieminējās mārīte. — Zaļās zāles zeme ir plaša. Paies labs laiks, kamēr nokļūsim līdz viņai malai. Un mežam upe arī netek blakus. Pamēģini lidot, pats redzēsi, cik daudz laika vajadzēs.

— Tā nav nekāda ceļošana, — mārītes piebilde par pļavu neapmierināja dadžu raibeni. — Es domāju garākus, ilgstošākus ceļojumus.

— Oho! — nopūtās krūkļu baltenis un pievērsās svešajam tauriņam. — Tu prati mani ieinteresēt. Vai atļauts uzzināt, kādi ceļojumi tevi saista?

— Kāpēc ne? Pagājušajā nedēļā es ierados no Ziemeļāfrikas.

— Vai tā atrodas pārupē? — vienmēr gudrajai mārītei paspruka neapdomīgs jautājums.

— Kas tad pārupe par attālumu! — pavīpsnāja dadžu raibenis. — Pārupe — tīrais nieks, bet Āfrika ... Tā atrodas ļoti, ļoti, ļoti, ļoti tālu.

— Ak tā, — novilkat mārīte, pārsteigta no tik daudziem «ļoti».

— Āfrika atrodas tūkstošiem kilometru tālu ... Uz turieni parasti lido gājputni.

— To es zinu, — mārīte pikti iebilda, jo raibais tauriņš izlikās pārāk gudrs.

Droši vien tāds viņš arī bija. Jāpiecieš mārītei tāds gudrinieks, jāpiecieš tas, ka viņas pieredzi pārspēj kāds cits. Kā citādi, viņš taču Āfrikā bijis!

Krūkļu baltenim no tādas atbildes aizrāvās elpa. Tūkstošiem kilometru ... Tāds gabals .. . Cik liels — to baltenis pat sapņos

nevarēja iztēloties. Un tāds nieka raibais tauriņš no turienes atlidojis? Gandrīz vai neticami. Diezin vai krūkļu baltenis to spētu paveikt? Lidojums pāri pļavai jau prasīja krietnu enerģijas patēriņu. Un kur nu vēl Āfrika ...

— Vai tu nevarētu visu izstāstīt pēc kārtas? — lūdza mārīte.

— Visu?

— Kā tad ... Kā tad ... — Krūkļu baltenis šūpoja taustekļus.

— Varu izstāstīt. Man noslēpumu nav. Rudeni mani vecāki pacēlās spārnos un devās uz Āfriku .. .

— Vai tepat mūsu plāvā sākās lidojums? — krūkļu baltenis pārtrauca stāstītāju. Mārīte nikni paskatījās uz balteni.

— Tepat. Pēc tam mani vecāki ieradās Āfrikā. Dienvidos no Sahāras viņi apmetās uz dzīvi. Taču nedomājiet, ka mani vecāki tūdaļ iegrima dziļā ziemas miegā, kā tas notiek ar mūsu dzimtenes kukaiņiem! Viņi velti nezaudēja laiku, bet dēja oliņas... Atminos savu

dzimšanas dienu. Bija karsts. No debesīm plūda svelme. Ne mazākās vēsmiņas. Visapkārt nekustīgs gulēja tveicīgais gaisss. Pēkšņi zāle saligojās kā vējā. Miljoniem manu brāļu un māsu sāka līst ārā no kūniņām. Tikko ieraudzījuši lielās pasaules gaišumu, mēs izplelām spārnus un vēcinot sākām tos saulē žāvēt. Uz katras lapiņas, uz katra stiebrīņa sēdēja tauriņš. Es jau teicu — miljoniem.

— Vai vairāk nekā mūsu pļavā? — jautāja krūkļu baltenis.

— Kas nu te! To, kā bija Āfrikā, nemaz nevar izstāstīt, — sacīja dadžu raibenis.

— Un ko jūs pēc tam darījāt? — ievaicājās mārīte.

— Kad bijām atvēruši spārnus, vienmuļā apkārtne vienā mirklī pārvērtās. No mūsu daudzmiljonu tērpiem tā kļuva raiba. Kādas divas stundas mēs savai dzimtajai vietai dāvājām krāšņumu.

— Vai izskatījās skaistāk nekā mūsu pļavā? — nemitējās taujāt krūkļu baltenis.

— Jā. Daudzreiz skaistāk! — Dadžu raibenis atlieca un sakļāva spārnus. — Un tad gandrīz vienlaikus visi sākām lidot. Kas tas bija par skatu! Uzvirpuļoja smilšu putekli, un gaisā pacēlās miljoniem tauriņu. Raibais mākonis, celdamies augšup un slīgdams lejup, aizsedza debesu zilgmi. Vēlreiz — augšup, lejup. Un tā visu laiku. Es lidoju kopā ar citiem. Bija sācies lielais ceļojums!

Zem mūsu bara saskatīju dzeltenu smilšu klajumu — tuksnesi. Kur mēs lidojām, tur smiltis satumsa. Mūsu mākonis aizklāja sauli, un pāri tuksnesim skrēja ēna.

Beidzot apnicīgais tuksnesis beidzās. Lielā svelme palika aiz muguras. Mēs sasniedzām Vidusjūru, atstājām Āfriku un šķērsojām zilos ūdeņus. Likās, ka virs mums un zem mums ir zilas debesis. Vienas apakšā, otras augšā.

Kad bijām pārlidojuši jūru, mazliet atpūtāmies. Mūsu milzīgais bars sadalījās. Vieni tauriņi steidzās uz rietumiem, otri uz austrumiem, bet mani kopā ar daudziem citiem aicināja ziemeļi. Vieta, kur dzimuši vecāki.

— Vai ilgi bija jālido, kamēr sasniedzi mūsu pļavu? — interesējās krūkļu baltenis.

— Grūti pateikt. Mēs lidojām pāri skaistām pilsētām, krāšņām pļavām, un mūsu bars kļuva arvien mazāks. Bet es izjutu aicinājumu doties tālāk, kaut ceļā bija vēl skaistākas pļavas nekā šī.

Visu laiku mēs centāmies lidot aiz siltajām gaisa strāvām. Pa vējam lidojām vairāk par trīsdesmit kilometriem stundā. Rāmā laikā un pretvējā lidojums bija gausāks — apmēram desmit kilometri tādā pašā laika sprīdī. Labos apstākļos diennaktī veicām septiņsimt astoņsimt kilometru.

— Un tavi vecāki arī lidoja uz mūsu pļavu? — prasīja mārīte.

— Pēc oļiņu izdēšanas viņi Āfrikā nobeidzās. Savā dzīvē mēs

tikai vienreiz veicam garo ceļojumu.

— Kā tad tā? — nesaprata mārīte. — Vai tu atpakaļ vairs nelidosi?

— Paskaties, ka apdriskājušies mani spārni! Otru reizi tie vairs tādu ceļojumu neizturēs. Man tagad pavisam cits uzdevums. Ne mazāk svarīgs. Jāizdēj oliņas un jāgaida, kad no kūniņām izšķilsies bērni. Tad jūs redzēsiet, cik tie būs skaisti! Daudz krāsaināki un spēcīgāki par mani. Es jau vairs neesmu tik krāšņs, kāds biju Āfrikā.

— Tas patiesi ir interesanti. — Mārīte šūpoja spārniņus. — Ļoti interesanti. Iznāk, ka tev ir divas dzimtenes — ziemēļos un dienvidos.

— Nepiekrītu! Dzimtene var būt tikai viena.

— To nu es nesaprotu, — atzinās mārīte. — Pēc tava stāstījuma taču iznāk ziemēļu dzimtene un dienvidu dzimtene!

— Es jau teicu — dzimtene var būt tikai viena. Manējā atrodas dienvidos, bet maniēm bērniem tā būs ziemēļos.

Krūkļu baltenis un mārīte tik sarežģītus jautājumus nespēja aptvert... .

Kā tas īsti var būt? Kamēr viņi pārdomāja visu dzirdēto, tikmēr dadžu raibenis jau bija gabalā.

Cir-čirr-čirrr. ..

Neapnikuši sisināja sienāži, vienā laidā, bez pārtraukuma.

Tavu traku pārskatīšanos!

Pienāca vasaras saulgrieži.

Nakts sadila pavisam īsa. To nemaz par īstu nakti nevarēja dēvēt.

Starp rietu un ausmu krēsloja. Tumsa pamodās pēc pusnakts, stundu pasaimniekoja un tad mudīgi iemetās zaru mudžekli, paslēpdamās visbiežākajās pazarēs ...

Krūmu biežņā rastais patvērums nebija ilgs. Jau krietni pirms saullēkta ripu ripām pa sacerojušo zāles klājienu tumsa tika aiztriekta uz mežu. Tur tā paglābās pašā biežākajā egļu smalcē.

Te gan gaismai klāt netikt!

Dīvaina bija saulgriežu nakts rasainā krēsla. Tā gaisā peldēja zilgana, kristāldzidra, kā zemes dzilēs ilgi nogulējis dārgakmens.

Lielā lidaka nemaz nepeldēja atpakaļ uz mājvietu rāmajā licī. Pasnauda turpat straumes malā zem lēpēm. Ja krēslai mēness dāvāja sudrabotu staru spīdumu, lidaka pat nakti kārstīja raudas un ruduļus. Karstajā dienvidū viņa nolīda ēnainajās ūdenszālēs un neaizvērtām acīm gulēja. Lidakai, tāpat kā citām zivīm, nemaz plakstiņu nebija.

Mežapile ar sešiem mazuļiem tagad dzīvoja upes licī. Nakti iepeldēja biežajos meldros vai kalmēs. Kādreizējo mājvietu krūmājā viņa bija pilnīgi aizmirsusi. Tās arī vairs nevajadzēja. Lieki būtu jātērē laiks, staigājot uz upi un atgriežoties atpakaļ krūmos. Upmalā auga milzum daudz saziēdējušu, kuplu grīšļu ceru, kur varēja paslēpties.

Kamēr vēl nebija nokritusi rasa, medībās steidzās vardenes. Ar karsto sauli viņas nevarēja saprasties. Kad tā spīdēja, vardenes ielīda mitrā, ēnainā vietā vai peldējās upē.

Ja vardei sažūst āda, tā iet bojā. Lieliskajai lēcējai plaušas ir mazas un elpošanā piepalīdz mitrā, gļotainā āda, kurā sazarojas tūkstošiem sīksiku asinsvadu.

Parādījās saule.

Vardenes pazuda kā nebijušas. Velti stārķis staigāja savos garajos, sarkanajos ūdenszābakos, velti meklēja ko garšīgu.

Pēkšņi sakustējās viens zāles stiebrs ..

Saligojās otrs ...

Notrīcēja šmaugais pīpenes augums ...

Tur kāds slēpdamies līda. Tā droši' vien bija varde.

Stārķis pacēla kāju un apstājās. Lidējs starp zāles stiebiem pavirzījās gabaliņu uz priekšu un arī apstājās.

Ha-ha-hāā! Stārķi tik viegli nevar piemānīt. Vardei pietrūks pacietības, un gan jau viņa nodos savu atrašanās vietu.

Tomēr nekas nenolika.

Zāle vairs nekustējās. Iespējams, varde bija pamirsusi. Stārķim apnīka gaidīt... Būtu varžu vairāk, viņš te nekavētos. Taču šorīt visas

bija laikus paslēpušās, un lielā putna vēders atgādināja savu esamību.

Stārķis neredzēja, ka iecerētais medījums mieloja ar kailajiem gliemežiem. Trīs treknus kumosus notiesāja vienā rāvienā.

— Cip-o, cip-o, acip ... — trallināja aizkavējusies lakstīgala.

— Ček-ček-vl, ček-ček-vi.. . — sauca strazds un savu dziedāšanu tik ātri nedomāja beigt.

Kaut kur tālāk pļavā klaigāja ķīvīte:

— Cip-cip-cip-cip-cip ...

Klusi skanēja dzeltenās cielaviņas balss.

Zāles stiebri sāka kustēties.

Stārķis nebija velti gaidījis. Paspēris divus solus, viņš cirta zālē garo knābi.

— Pē! — Putns purināja galvu. — Pē! Tavu traku pārskatīšanos!

Zālē grozījās vardei līdzīgs bezastains radijums, platu vidukli un lielām acīm. Tikai tagad stārķis ieraudzīja, ka dzīvniekam āda pārklāta ar mazām kārpīnām. Tās izdalīja kodīgas, negaršīgas gļotas.

— Pē! — Vēlreiz stārķis papurināja galvu.

Neēdamo, negaršīgo kumosu putns labi pazina. Izsalkumā un nevajadzīgajā steigā viņš bija kjūdījies.

— Tas nav pieklājīgi, — lēnīgi teica krupis. — Vai tad man kāds uzbrūk? Vai esi aizmirsis, ka mani aizsargā kodīgās gļotas?

— Nejoko! Neko neesmu aizmirsis. Tā bija traka pārskatīšanās, — kā atvainodamies sacīja stārķis.

— Pārskatīšanās? — rūca krupis. — Bet es pazaudēju kailo gliemezi. Būtu bijis krietns, treknis kumoss. Tu manā vietā to neatradīsi. Paskaties, saule jau gabalā, jāmeklē slēptuve, bet kārojas vēl pēc kāda medījuma.

Nopukojies krupis līda tālāk. Pakāļējās kājas viņam nebija tik labi attīstītas kā vardei. Un tas arī nebija vajadzīgs. Vai redzēts, ka krepji lēcienā ķer lidojošus kukaiņus? Nē, tā dara tikai vardes.

— Klausies! — noklabināja stārķis. — Tiešām tā negribēju. Atvaino mani!

Stārķis zināja, ka krupis pļavā iznīcina neskaitāmus kaitīgus kukaiņus un gliemjus. Tādam labdarim neviens neuzbruka. Ikviens pļavas iedzīvotājs taču sargāja Zaļās zāles zemi.

— Labi, labi. Staigā tālāk! Tev savs, man savs ceļš. Nokaunējies, augstu celdams sarkanās kājas, stārķis soļoja uz upes pusi.

— Tavu traku pārskatīšanos!...

Sienāzis mekle piedzīvojumus

Sienāzis cēlās vēlāk par mežaplli.

Saulei sildot, viņš neapnīcis čirkstināja vienu un to pašu melodiju. Putni šai laikā bija aizņēmti, un viņu dziesmas vairs neskanēja tā kā agrajās rīta stundās. Pļavas klusumā sienāžu sisināšana bija tīri patīkama un nepavisam nelikās garlaicīga vai vienmuļa.

Ja sienāzim apnīka vienā vietā, viņš pārceļoja uz citu. Padzērās rāsas lāsē un aizlēca līdz upmalai.

Oooo! ...

Seit bija pavisam cita pasaule. Tāds plašums ar saules vizmu straumes skrejā!

Sienāzis uzrāpās uz īrisa lapas un sizināja, cik vien spēja. Diezin vai kāds viņu sadzirdēja, jo apkārt strinkšķināja simtiem līdzīgu spēlmaņu . . . Katram sienāzim likās, ka viņš ir pats labākais, pats daiļskanīgākais mūziķis un citi salīdzinājumā ar viņu — tīrie nieki.

Kad sienāzis pameta skatienu uz upi, viņš ieraudzīja putnu, kas lepni grozījās sešu bērnu vidū. Mazie peldēja mātei apkārt un paklausīgi izpildīja viņas pavēles.

— Mazgāties!

Bērni iecirta knābjus ūdenī un šķieda uz muguras lāšu šaltis.

— Labi, ka silts, citādi pilēni nosaltu! — priecājās sienāzis.

Mazuļi viņam iepatikās pirmajā acu uzmetienā. Mīksti, pūkaini, ar krāsainām spalvām. Un kā tie prata peldēt! Sienāžiem aukstas peldes nebija vajadzīgas. Sienāži nepeldas kā putni.

— Ienirt! ... Iznirt!... — turpināja pīļu māte.

Bērni paklausīgi, bez ierunām darīja visu, ko tiem lika. Kad apmācību laiks bija beidzies, pilēni omulīgi peldēja savā vaļā un ķēra kukaiņus, kas neuzmanīgi pielidoja tuvāk.

Negaidot viens no pīlēniem pazuda zem ūdens. Iespējams, kāds to bija pavilcis aiz kājas ...

Pazuda un vairs neparādījās kopīgajā barā.

— Pīlu māt! — sienāzis sauca cik spēdams. — Pīlu māt, viens bērns pazuda! Vai tikai tas nenoslīka?

Mežapīle pagrozījās bara vidū un atbildēja:

— Ko mels niekus! Mani bērni prot teicami peldēt. Tie nav kā sienāži, kas baidās no ūdens.

— Es nemelšu vis. Tepat pie kalmēm pazuda ūdenī. Pats redzēju. Izskaiti bērnus, tad manīsi iztrūkumu!

— Ček-ček-vī... — krūmā iekliedzās strazds, kā apstiprinot sienāža teikto.

Mežapīle peldēja, galvu kustinādama. Nezinātājam likās, ka pīļu māte skaita bērnus. Bet viņa taču skaitīt neprata! Ja pāri paliktu viens vai divi mazuli, tad gan mežapīle apjaustu, ka pārējie viņai tiešām pazuduši.

— Ko runā tukšu? Ir visi! — Pīle lielām acīm skatījās uz sienāzi.

Tāds sīkmanis, bet grib iestāstīt, ka viņas bērni neprot peldēt!

Par aplamo sienāža runāšanu pīļu māte apskaitās un kopā ar mazuliem aizpeldēja projām no krasta, projām no zaļā balamutes.

Pulciņā tagad bija pieci, nevis seši pilēni.

Sienāzis nebija melojis. Viena pilēna trūka. Mazajam zaļajam pļavas muzikantam bija grūti nojaust, kur upē noklīdis pīļu mazulis, simtiem reižu lielāks par sienāzi. Pļavā starp zālēm varēja noslēpties ikviens, kas vēlējās. Bet ūdenī? ... To sienāzis nezināja.

Pilēnu bija saķērusi līdaka. Tā pati līdaka, kas dzīvoja upes līcī, un pilēns nekad vairs neatgriezās pie brāļiem un māsām. To nespēja apjaust ne pīļu māte, ne sienāzis.

Daba nesaudzīgi izrēķinājās ar tiem, kas briesmu pilnajā apkārtnē neuzmanījās. Viegļprātīgie vienmēr saņēma augstāko soda mēru, un tur neviens cits vainīgs nebija.

Sienāzim kļuva garlaicīgi. Ja jau pilēns bija paslēpies un viņa māte kaut kur aizpeldējusi, tad arī viņš dosies, tālāk meklēt piedzīvojumus. Šoreiz pāri pļavai uz mežmalu.

Sienāzis nolēca no lapas. Kūlenodams pa grīšļu biezokņiem, viņš nonāca uz tikko pamanāmas kukaiņu taciņas. Te bija vieglāk skriet, iet un lēkt.

Tālu sienāzis neaizkļuva. Tikai līdz vietai, kur kādreizējās upes smilšu sanesās smilgu cerī auga skrajāk.

— Ei, sienāzi, kur tu tā steidzies?

— Es? Nekur. Tapat vien, — jautatāju neredzot, mulsi atbildēja sienāzis.

— Opāl — Punktainā mārīte pa lapu nošļūca lejā, gandrīz līdz pašai kukaiņu taciņai. — Sen jau vēlējos tevi satikt.

— Prieks dzirdēt! — Sienāzis grozīja galvu un kustināja garos taustekļus.

— Kad pateikšu visu, tad diezin vai priecāsies.

— Nebaidies! Sienāži ir labsirdīga tauta.

— To es zinu, — teica mārīte. — Gribu tev lūgt kaut ko pavisam īpašu.

- Ko tad? — iejautājās sienāzis.
- Iemāci mani vijoli spēlēt! Visi dzirdējuši tavus lieliskos koncertus. Es arī.
- Nekas neiznāks ...
- Cik iedomīgs sienāzis! — sašutumā iesaucās mārīte.
- Nekad tāds neesmu bijis, — atcirta spēlmanis.
- Tātad tomēr iemācīsi?
- Tev nav kāju ..
- Kas tad tās tādas? — Mārīte apvēlās uz muguras un kustināja melnās kājeles. — Sešas. Ja gribi, izskaiti pats!
- Tu nesapрати. Mārītēm nav tādu kāju kā man. Paskaties! Te man ir auss. — Sienāzis ar taustekļiem pieskārs priekškāju stilbam.
- Auss kājā? — brīnījās mārīte.
- Sienāzis bija pavisam liels savādnieks. Mārīte ar kājām neko nesaklausīja ...
- Vai redzi spārnus? Tur atrodas mana vijole. Kreisajam virspārnā ir sīki zobīņi, un tas pārsedz labo virspārnā, kas pārklāts ar caurspīdīgu plēvīti. Zobīņiem trīnīties gar plēvītes malu, rodas skaņas. Bez tam man ir arī īpašs skaņu pastiprinātājs. Ja vajadzīgs, es to izmantoju... Vai tagad sapрати, kādēļ nekad nevarēsi muzicēt tā kā sienāzis?
- Mārīte noskuma, bet tur neko nevarēja darīt. Viņai tiešām trūka tā, kas sienāzim bija dabas dots. Ja tā, lai muzicē sienāži, mārīte paklausīsies. Zžžžžžž...
- Sienāzis atspērās un ar milzīgu lēcieni aizlidoja pāri smilgu galotnēm, izzuzdams mārītes skatienam.
- Saules sasīlušajā mežmalā virmoja puskrēsla. Sienāzis vēlējās aprunāties ar tādu pļavas iemītnieku, kas ikdienā grūtāk sastopams.
- Skudra — nederēja sarunām. Skrejbabole — nepatika. Kaprači — aizņemti svarīgā darbā. Nekas sienāzim nelikās saistošs.
- Krēsla sabiezēja aizvien vairāk un vairāk. Pļavmalā gar zvēru taciņu liesmoja ugunīgi punktiņi. Tas jau bija kas neparastāks. ..

Spīdoša ģimene

— ČīT-čīrr, — sienāzis brīnījās. — Kādēļ tik daudzi lukturiši sakarināti? Diezin vai tie taciņu spēj apgaismot labāk par mēnesi? Kad tas uzlēks, viss būs kārtībā un lukturišus nevienam nevajadzēs. Padarītais būs nevajadzīgs, lieks.

— Hī-hī-hī... — atskanēja smalka balstiņa, un sienāzim pat šķita, ka nesaskatāmais par viņu zoboja.

— Vai es ko aplamu pateicu?

— Liekas gan. Ne jau taciņai mēs spīdam. Gaisma mums pašiem vajadzīga.

— Pie tādas gaismas neko prātīgu saredzēt nevar, — iebilda sienāzis. — Gribu redzēt, kur tu esi paslēpies, bet tas nemaz tik viegli nav izdarāms.

— Tā nesaki! — aizrādīja smalkā balstiņa. — Būsi vērigāks, gan mani ieraudzīsi.

Sienāzis lēkāja no viena spīdoša punkta pie otra, bet tā arī vairāk neko nesaskatīja. Patiesībā vēl tik tumšs nemaz nebija.

— Hī-hī-hī, vai tiešām akls esi? — tā pati balstiņa sacīja. — Skaties šeit!... Ne jau tur! Vairāk pa labi!

Beidzot sienāzis ieraudzīja pelēku dzīvnieciņu ar mazu galvu. Iegarenais vēderiņš bija sadalīts astoņos posmos. Tos nemaz nebija tik grūti saskaitīt. Nelaime tā, ka sienāzis bija cerējis ieraudzīt lielāku dzīvnieku. Sestais, septītais un astotais posms spīdēja. Droši vien tur atradās laukumiņi, kas izstaroja gaismu.

Dzīvnieciņš sēdēja zālē un kustināja galvu. Tas izskatījās skaisti un, kā sienāzis sprieda, reizē diezgan jocīgi.

— Tu esi maziņš, skaists tārpiņš.

— Nevis tārpiņš, bet vabole, — spīdētājs pārtrauca sienāzi.

— Pārteicos, jo tevi nepazīstu. Gribētos zināt, kur tik sīka vabole iegūst tādu gaismu ...

— Tu vēlētos to uzzināt? — domīgi pārvaicāja vabole. — Par tavu muzicēšanas māku es arī daudz ko nezinu. Bet lai nu tas paliek! Pati muzicēt nedomāju, labāk paklausīšos tavā spēlēšanā... Tu gribi zināt, kur es ņemu tādu gaismu... Tā arī ir sava māka. Taču ar māku vien nepietiek. Manā ķermenī ir iekārtota neliela laboratorija. Tur atrodas īpaša viela, tāda, kādas citiem nav. Šī viela savienojas ar skābekli, ko mēs iegūstam no gaisa. Pēc tam sākas lēna degšana, un es saņemu gaismu, ko pati ražoju.

— Tad jābūt uzmanīgam. Ar tevi var apdedzināties ... — Drošības labad sienāzis pakāpās tālāk no spīdošās vaboles.

— Nejokojies! — sacīja vabole. — Ar jāntārpiņiem vēl neviens nav apdedzinājies. Degšana mūsu laboratorijā ir auksta. Rodas tikai

gaisma, nevis siltums.

Pēkšņi kāds mirdzošs punktiņš kā miniraķete bez trokšņa iekrita zālē blakus daudz lielākam spīdētājam.

— Kas tas tāds? — noprasīja sienāzis.

— Jāņtārpiņu tēvs. Mēs, mātes, tēvus aicinām ciemos. Kad tuvumā parādās tēvi, mēs sākam spīdēt daudz spožāk. Vai tagad saproti, kādēļ vajadzīga gaisma? Ja mēs nespīdēsim, tēvi mūs neatradīs.

— Es kaut ko nesaprotu. Kādēļ jāsatiekas rasainā zālē? Daudz labāk to izdarīt sausumā. Piemēram, koku zaros.

— Sienāzi, tu par mani visu vēl nezini. Man nemaz nav spārnu, un es nespēju lidot. Ja gribu paceļot, to izdaru ar trim kāju pāriem ...

Mūsu tēvi augumā ir mazāki, brūnā krāsā, ar spārniem. Vakaros viņi vienmēr sameklē spīdošās mātes. Lai tas būtu vieglāk, krēslā mēs vienmēr uzturamies jau zināmajās vietās. Nereti pie mums atlido vairāki ciemiņi, un tad iet ļoti jautri. Tāpat kā sienāži, arī jāņtārpiņi prot pa savai modei priecāties.

— Tas patiešām ir ļoti interesanti, — jūsmoja sienāzis.

— Kamēr nav pārāk tumšs, es tevi iepazīstināšu ar saviem bērniem.

— Labprāt tos apskatīšu, — priecājās sienāzis.

Taču šoreiz iecerētā iepazīšanās neizdevās.

Jāņtārpiņu māte bija aizmirsusi, ka no spīdīgajām oliņām vēl nebija izšķīlušies kāpuri.

— Neko darīt. Es par bērniem tev pastāstīšu. Mani kāpuri ir ar iedzelteniem plankumiem, tumšā krāsā. Arī tie tumsā spīd, tikai ne tik spoži kā es.

— Tev ir varen spīdoša ģimene, — sienāzis vēlējās pateikt ko asprātīgu, bet diezin vai viņam tas izdevās tik labi, kā iecerēts.

Jāņtārpiņu māte piebildi pat nesadzirdēja, bet turpināja stāstījumu par savu jauno paaudzi, kam drīz vajadzēja ieraudzīt dienas gaismu.

— Šoreiz izdēju astonešmit olas. Saproti, sienāzi, man būs gandrīz simt bērnu! Tikai nedomā, ka viņiem pats nozīmīgākais ir spīdēšana! Lai izaugtu par vaboli, kāpuriem ir garš attīstības laiks. Par to es nemaz nestāstīšu. Maniem bērniem daudz jāēd, tāpēc arī augšējie žokli tiem ir līdzīgi sirpjiem ar asiem galiem. Cauri tiem stiepjas neliels kanāls. Kad jāņtārpiņi vēl ir kāpuri, tie barojas ar gliemežiem. Satver gliemežus pie skausta un pa kanālu ievada to ķermenī nāvējošu šķidrumu. Mans bērns dažās stundās spej pieveikt gliemezi, kas ir divdesmit reizes smagāks par viņu. Lūk, kāds spēks ir maniem bērniem! Un tāds ir vajadzīgs tādēļ, ka jāņtārpiņiem ir savs īpatnējs dzīves veids... Atceros, reiz kaimiņos dzīvoja liels gliemezis. Kādu dienu tas sadusmojās un norija vienu manu bērnu. Nekas liels nenotika, tikai vakarā, kad satumsa, gliemezis no iekšpuses sāka spīdēt ar iezaļganu blāzmu.

Pēkšņi vabole apklusā.

Viņai kaut ko sāka čukstēt jāņtārpiņu tēvs. Un tas laikam bija ļoti saistoši, jo viņa pavisam aizmirsā sienāzi.

Bija patīkami satikties ar mazāk pazīstamiem Zaļās zāles zemes iedzīvotājiem, ar tādām interesantām vabolēm, kas pašas prata radīt gaismu un kam piederēja sava laboratorija.

Iepazīšanās sienāzi sajūsmināja, bet viņam nepatika jāņtārpiņu mātes stāsts par kāpuru rīmas dabu. Bet tādi jau bija jāņtārpiņu tikumi, un vai sienāzis tos varēja mainīt! . . .

Pārvērtību laikā

Rīts sākās ar negaidītu troksni.

Ļāvas iemītnieki nesaprata, kas noticis. Lielie gulētāji pamodās agrāk, neka parasts.

Mežmalā kāds uzvedās nepiedodami skaļi.

Mārīte uzrāpās smilgas galā, lai saskatītu nepieklājīgo, kas iedrošinājies traucēt ļāvas mieru. Uzrāpās gan, bet neko vairāk par zaļo zāles jūru nesaskatīja. Ko lai dara, ja augums sīks!

Atceļā mārīte satika krūķļu balteni, kas zināja pavēstīt, ka pie mežmalas ļāvā iebraukušas divas melnas kastes. Tās skaļi pukšķinot un reizēm pa šauru cauruli izgrūžot brūnus dūmu gredzenus. Draugs, kas bijis mežmalā, stāstījis, ka dūmi briesmīgi nelabi ožot. Gandrīz vai slukti esot sameties.

— Tās nav nekādas kastes, bet mašīnas, — atbildēja mārīte un nopriecājās, ka viņas ziņkāre apmierināta. — Kopa ar mašīnām droši vien atbraukuši cilvēki. Mašīnas vienas pašas bez cilvēkiem apkārt nebraukā.

Kad mašīnām apnika stāvēt uz vietas, tās sāka virzīties gar vienu Zaļās zāles zemes malu.

Mārīte redzēja, ka trokšņa taisītājas aizrāpo pāri ļāvai, līdz pašam upes krastam. Brīdi mašīnas midījās un grozijās uz vietas, bet tad, saņēmušas spēkus, gar upmalu brauca atpakaļ. Mārīte dzīvoja ļāvas vidū un nespēja visu novērot. Zēl gan — tas bija tik neparasti.. .

Pa tādu pašu apli mašīnas brauca otro reizi. Vienu brīdi tās bija pavisam tuvu, un mārīte pat saredzēja, ka jauns puisis groza metāla apli. Kāpēc viņš tā darīja — mārītei nebija ne jausmas. Cilvēkiem pašiem savas gudrības. Un par tām mārītei nebija nekādas dajas.

Kad mašīnas trešo reizi riņķoja apkārt ļāvai, Zaļās zāles zemes iemītnieki ieraudzīja, ka tām aiz muguras saļimst ziedošie augi un smilgu stublāji.

Briesmīgais rūceklis pamazām iznīcināja Zaļās zāles zemi. Kur lai tagad slēpjas vaboles, sienāži, zirneklī un citas dzīvās radības? . . .

Ļāvas iemītnieku taču bija miljardiem! Kur no karstajiem saules stariem lai pamūk vārdes un krupji? . . .

Tas vairs nebija nieka notikums.

Labi, ka putnu mazuļi jau bija paaugušies. Tie aizspurdza uz mežu vai ielida krūmājos. Bet cik ilgi tupēsi krūmā, cik ilgi dzīvosi mežā, ja vēders prasa savu?

Ja kāds neuzmanījās, tam virsū uzbrauca smagais gumijas ritenis. No tāda smaguma sveikā neizkļuva ne zirneklis, ne sienāzis, ne skudra — viss tika samalts ...

Pirmā cieta ķīvītes ligzda. Lai kā brēķuļoja mazais putniņš, metāla

naži izjauca viņas mājokli.

Pēc brīža iegruva peļu miga. Laime, ka tikai iegruva, gan vēlāk varēs salabot, nebūs jāceļ no jauna.

Nenogurdināmā mašīna riņķoja un riņķoja. Arvien mazāks palika laukumiņš, kurā zaļoja zāle un ziedēja puķes. Kamēr to vēl nebija skāruši mašīnas zobī, mārīte aizbēga uz mežmalu un no turienes vēroja notiekošo.

Pēcpusdienā traktori nokopa otru pļavas pusi. Kad sāka plūst pievakares dzestrums, visa Zaļās zāles zeme bija nopļauta.

Nemaz jau tik briesmīgi nebija. Ciņainās vietās atstāta krietni gara zālīte, un tur slēptuvju, cik uziet. Tāpat upmalas grišļājs palicis neskarts. Neviens pat nedomāja izplaut krūmu biežņas. Tajos augi joprojām briedināja sēklas.

Krūmus un upmalu pirmie iekaroja putni. Viņiem tagad pļavā grūtāk noslēpties nekā sienāzim vai mārītei. Putniem augums prāvāks, ar košāku spalvojumu.

Loti apmierināts pļaujas laikā bija piekūns. Kamēr pļavas putnu saimē valdīja satraukums, tikmēr plēsējs ieguva krietnu laupījumu, piķēdams no zilajiem padebešiem. Lidojuma ātrums pārsniedza trīs simt kilometru stundā.

Piekūns piederēja pie gudriem plēsējiem. Mārīte viņu vairākas reizes bija novērojusi. Par galvenajiem ieročiem putns izmantoja spēcīgos nagus, kas bija līdzīgi asiem nažiem. Ar nagiem ātrā lidojumā piekūns laupījumu pat varēja pārgriezt pušu.

Taču nākamajās dienās putni aprada ar jaunajiem apstākļiem un piekūnam vairs tā neveicās.

Pievakarē, kad medaini smaržoja nopļautā zāle, uz pļavu pamedīt atlidoja pūce. Neviens gan nevarēja pateikt, kā viņai peļo- šanā veicies. Tuvojās nakts, un katrs grasījās nolist slēptuvē, lai kaut brīdi atpūstos.

Visnelaimīgākās bija vardes. Tagad varēja pa īstam pamedīt kukaiņus. Zāle īsa, katra vieta labi pārskatāma. .. Bet tieši tāpat domāja stārķi, kas pēcpusdienā pļavmalā saradās kuplā skaitā.

Daudzas vardes, aizmirsušas pļavas pārvērtības, tā arī krita par upuri neuzmanībai. Citas, redzot biedreņu nelaimi, medībās devās tikai tad, kad bija pilnīgi satumsis un stārķi klabinādami atgriezušies ligzdās.

Katram dzīvniekam vajadzēja piemēroties jaunajiem apstākļiem. Tam, kas to prata ātrāk, dzīvība bija mazāk apdraudēta.

Kad uzlēca saule, pļavā valdīja iepriekšējais darbīgums. Muzicēja sienāži. Darbā devās skudru tūkstoši. Rosījās skrejvaboles.

No sūnām izklātās pazemes ligzdas izlidoja kamene. Gar nopļautajiem ziediem lidinājās tauriņi.

Vakardiena pļavai nebija iecirtuši pārāk sāpīgus robus. Izrādījās, ka Zaļās zāles zeme ir pārapdzīvota, un, ja aizgāja bojā simts vai divi simti kukaiņu, to nemaz nejuta.

Pusdienlaikā pļavā vēlreiz parādījās cilvēki. Atbrauca mutīgi vīri

un sievas, kas vienā laidā smējās.

Sīko dzīvnieciņu pasaule atkal pārdzīvoja briesmu brīžus.

Nopļauto zāli apžāvēja un ar lieliem grābekļiem savilka vālos.

Tā bija bīstama diena, kad katra neuzmanība dārgi maksāja. Garie grābekļa zari tiklab sienāzi, kā mārīte vai vaboli varēja aizraut uz nezināmu pusi.

Kamēr grāba sienu, tikmēr kukaiņi vienā laidā bēga un slēpās, slēpās un bēga.

Izžuvušo sienu aizveda uz veco pļavas šķūni.

Uztraukumu bija daudz, bet šigada siens šķūnī sagūla augstos pantos. Pat ārpus šķūņa vajadzēja samest lielu kaudzi.

Ļaudis priecājās, ka šogad lopiem barības būšot gana.

Vienīgā nesaprašanās cilvēkiem iznāca ar odiem un aklajiem dunduriem. Tie koda, cik spēja, cits plecā, cits mugurā, cits pat nekautrējās uzvesties uz nosvīdušās pieres. Šķita, ka odi un dunduri grib atmaksāt par nopostīto Zaļās zāles zemi...

Vakarpusē ļaudis" pazuda. Aklie dunduri beidza spindzēt, un Zaļās zāles zemē iestājās klusums. Atgriezās ierastā kārtība. Un visi par to priecājās.

Sekundes vērtība

Taisni brīnums, cik ātri pļavā garāks stiepās atāls. Zāle, likās, auga ar neredzētu skubu, pagaidām gan bez ziedu krāsainības.

Kā parasti čirkstēja sienāži, dūkdamas aiztrauca kamenes, zīdapaīram līdzīgos caurspīdīgos spārnus švīkstīnāja spāres, graciozi līdīnājās taurīņi.

Krūkļu baltenim vairs nebija pēterenes, kur atsēsties un atpūsties.

Kad viņš piemētās uz zāles stiebra, apkārt sāka džīnkstēt ods.

Krūkļu baltenis savēcināja spārnus. Sīcējs uz brīdi aprīma, bet tad viss atsākās ar tādu pašu neatlaidību. Kādu laiku krūkļu baltenis pacieta oda izdarības, bet tad pagrieza tam muguru.

Laikam ods ar tādu rīcību nebija apmierināts. Tas riņķoja ap slaidajiem tauriņa taustekļiem un sīca vēl skaļāk.

— Rimsties! — iesaucās krūkļu baltenis. — Tava uzmācība galīgi apnikusi.

— Par ko tu uztraucies? Mazais ods lai uzmāktos tik lielam tauriņam? Galigas aplamibas.

— Kad atpūšos, tad, lūdzu, liec mani mierā! Tava nepārtrauktā sīkšana man nepavisam nepatīk.

— Tev tā nav domāta! Neesmu vainīgs, ja man spārni vibrē.

— Kāds sakars vibrēšanai ar skanēšanu? — Krūkļu baltenis sapūtās un nervozi pakustināja taustekļus.

— Katra vibrācija taču rada skaņu.

— Kāpēc mani spārni neskan tā kā tavējie? Tie ir daudz lielāki un daiļāki.

— Lielumam nav nozīmes, — ods atbildēja. — Jo ātrāk spārni vibrē, jo skaņas tonis ir augstāks. Palidosim kādu gabalu kopā, tad pats sapratīsi.

Krūkļu baltenis un ods reizē pacēlās gaisā.

Tauriņš vienā sekundē savicināja spārnus 10 reižu, bet ods tajā pašā laikā izdarīja 500 vēzienu. Spārnu kustības odam bija tik ātras, ka tās nemaz nevarēja saskatīt. Grūti pat iedomāties, ka vienā sekundes tūkstošdaļā ods spēj pacelt vai nolaist spārnus (izdarīt pusvēzienu).

Izrādījās, ka katram Zaļās zāles zemes kukainim bija atšķirīgs sīkšanas vai dūkšanas kods. To regulēja spārnu kustību ātrums. Lapsene, kas sekundē izdarīja 250 spārnu vēzienu, lidodama spindzēja. Aklajam dunduram sekundē spārni pacēlās un nolaidās 100 reižu. Ne velti dundurs dūca. Abilstoši 45 vēzieniem sekundē pavisam zemu rūca maijvabole. Spāre spārnus sekundē vēcināja 38 reizes, un to kustības radija it kā švikoņu.

Kad tauriņš un ods atkal nolaidās zālē, krūkļu baltenis nesapratnē klusēja. Tāds mazs knislis, bet veikli lidoja un tikpat veikli sīca! Lai kā krūkļu baltenis centās, lai kā nopūlējās, tomēr neko tādu nespēja.

— Es tā neprotu dziedāt, — bēdīgi viņš nopūtās.

— Nav ko skumt! Mana spārnu dziesma tavā dzīvē nav vajadzīga. Vismazāk tādām tauriņam kā tu.

— Kāpēc tu bez šīs dziesmas nevari iztikt? Varbūt iedomājies, ka esi daudz labāks par mani?

— Ne gluži tā. Tev spārni nepieciešami lidošanai. Manējiem ir vēl cits uzdevums. Lidodams es pārējiem odiem sūtu svarīgas ziņas. Priecājos, ka daba mani apveltījusi ar tādu iespēju, — atbildēja ods. — Nedomā, ka es nesaklausu arī citu odu signālus! Reizēm spārnu sanēšana aicina uz pulcēšanos, reizēm brīdina par tuvām briesmām... Es esmu odu tēvs, un mani sevišķi vilina skaņas ar 550 svārstībām sekundē. Tā dreb spārni mūsu mātēm. Tuvojas vakars. Domāju, ka šodien mēs pulcēsimies kopā.

— Kāpēc jūs gribat salidot kopā?

— Pirms jauka, noturīga laika mēs pulcējamies baros. Bieži vien salasāmies tūkstošiem vienuviet. Cik nojaušu, turpmākajās dienās būs ļoti jauks laiks. Tādās reizēs krietni jāizdejojas. Kad būsīm

izpriecājušies, tad mātes sadēs oliņas. Sliktā laikā odu dejas nerīkojam. Lietū un vējā oliņu dējumi aiziet bojā.

— Vasarā pļava ir trokšņaina. Kā tu vari saklausīt tieši tās skaņas, ko raida citi odi? — brīnījās krūkļu baltenis.

— Apskati manus taustekļus! Tie ir apauguši ar neskaitāmiem sīkiem matiņiem. Kad apkārtņē daudz trokšņu, matiņi uztver un pastiprina skaņas, kuras odi raida lidojumā. Mēs uztveram tikai zināmus toņus. Pārējie nav nozīmīgi. Tev, krūkļu balteni, ar saviem spārniem nav jāsazinās.

— Bet bitēm, dunduriem, mušām?

— Tiem ir savs sūkšanas kods, bet to es nezinu. Atvaino...

Ods bija ieraudzījis pīpenes rituli. Viņš pielaidās pie zieda un kāri dzēra saldo nektāru. Krietni pamieļojies, ods atgriezās pie krūkļu balteņa.

— Biju izsalcis. Tagad vēders pilns un varu pļāpāt tālāk, — ods vēlreiz atvainojās.

— Nu es atkal kaut ko nesaprotu. Vai tu barojies ar ziedu sulām, nevis ar dzīvnieku asinīm?

— Esmu odu tēvs. Mēs visi barojamies tikai ar augu sulām un asinis nemaz nepazīstam.

— Oho! — Krūkļu baltenis pārsteigumā grozīja galvu. — Un kur tad paliek niknie asinssūcēji? Tu taču negribēsi apgalvot, ka odi pārgājuši uz augu barību?

— Asinis no dzīvniekiem sūc tikai odu mātes. Un to ir daudz vairāk nekā tēvu ... Pagaidi! .. Nupat uztvēru signālu. Mani aicina uz upmalu. No sarunas vairs nekas neiznāks. Steigšos un meklēšu savējos. Uz redzēšanos! . . .

Ods pacēlās spārnos, bridi vēlāk izgaidsams debesu zilumā.

Par sekundes vērtību nereti pasmaida. Zaļās zāles zemes kukaiņu vidū sekundeī, pat sekundes tūkstošdaļai bija milzīga nozīme.

Vienā sekundē kukainis paveica lielu darbu. Nokavēs ods sekundi, samaksās ar dzīvību! Saule slīdēja zemāk.

Upmalā pāri asajiem grīšļu ceriem gaisā pacēlās deļojošu odu mākulis . . .

Racējlapsenes noslēpums

Sausajā mežmala, kur augsne bija smilšaināka, dzīvoja divus centimetrus garš kukainis. Pats melns, vienīgi slaido vēderiņa vidusdaļu nokrāsojis koši sarkanu. Kājas tam garas un virs muguras trīsēja iebūrī, gandrīz caurspīdīgi spārniņi.

Racējlapsene! Mārīte kukaini pazina.

Savāds Zaļās zāles zemes iemītnieks, pavisam savāds!

Parastajām lapsenēm patika būt sabiedrībā, bet racējlapsene dzīvoja kā vientuļniece. Viņa nemitinājās ligzdā vienotā saimē. Ikdienas gaitās to nekad neredzēja kopā ar tēvu.

Kad mārīte pirmo reizi ieraudzīja rosīgo kukaini, viņa bailēs gandrīz vai sastinga.

Ar savu gari izstiepto ķermeni racējlapsene izskatījās draudīga. Tomēr pavisam "drīz noskaidrojās, ka mārītei no tās nav jābaidas. Raksturs lapsenei bija labsirdīgs, piemīlīgs.

Mārīte lapseni parasti satika dienas vidū, kad bija vissiltāk. Sai laikā lapsene devās pamieļoties ar saldo ziedu nektāru vai augu sulu.

Ari šodien racējlapsene parādījās pašā pusdienas laikā. Mārīte tupēja smilgā un vēroja nenogurstošās draudzenes darbošanos.

Netālu no zāles cera lapsene ar priekšējām izkašņāja zemi. Radās iedobe, ko kukainis aizvien paplašināja. Tomēr ar to vēl rakšana nebeidzās. Cik mārīte nojauta, tā turpinājās dziļumā.

Izveidojās aliņa, un tajā dažbrīd pazuda viss racējlapsenes ķermenis. Apkārt darba vietai auga izmestās zemes valnītis.

Ziņkārīgā mārīte nevarēja vien sagaidīt, kas notiks tālāk.

Pēc brīža lapsene izlida no aliņas, šo to vēl pielaboja, nogludināja izciļņus, papurināja galvu un vēlreiz nopētīja savu darinājumu. Rūpīgi notīrījusi no ķermeņa smilšu putekļus, tā sarosījās doties ceļā.

— Savādi gan, — mārīte pie sevis bubināja. — Izrok alu, pamet to un iet projām! Vai tiešām sava prieka pēc tik liels darbs jāveic?

Racējlapsene tipināja gar vienu zāles ceru, tipināja gar otru. Uzzāpās vienā ziedā. Pārlidoja uz otru ziedu. Un atkal rāpās lejā. Cik bija nojaušams, kukainis kaut ko meklēja.

— Ja meklē, tad kaut kas ir pazaudēts, — klusu pie sevis noteica mārīte.

Lai kā, bet šoreiz viņa noskaidros racej lapsenes noslēpumu! Cerams, ka tālā ceļā tā nedosies. Un, ja arī nodomājusi darīt citu ko, mārīte taču prata lidot. Nekur racējlapsene viņai nepazudīs. .. Kāpēc jāizrok bedre un jādodas ceļojumā? Lai kāds vien pasaka, ka te nav noslēpuma!

Pie kuplās vigriezes kukainis vientuļnieks apstājās. Tas snaik- stīja taustekļus un grozīja galvu.

— Laikam sasniegts galapunkts... — sprieda mārīte. — Bet kāds tam sakars ar alas rakšanu?

Nākamajā brīdī racējlapsene sastinga.

Pa lapu rāpoja prāvs tauriņa kāpurs.

Sagaidījusi izdevīgu brīdi, lapsene pāris reižu iedzēla kāpuram.

— Savādi! Lapsene vienmēr mēlojas ar nektāru, — mārīte turpināja sarunu pati ar sevi. — Vai tā kļuvusi citāda, ja tai gaļas sakārojies? Varbūt saslimusi? ..

Ak tu brīnums! Tauriņa kāpurs palika uz vietas. Pēc tam sastinga un novēlās no lapas . . .

Nu sākās pats grūtākais.

Satvērusi kāpuru pie skausta, racējlapsene pa smiltīm to vilka uz priekšu.

Tas bija smags kāpurs. Lapsene uz brīdi apstājās atpūsties un atkal stiepa nastu tālāk.

— Kādēļ viņa tā dara? — izbrīnā nočukstēja mārīte. — Kādēļ kāpurs jāvelk pa zemi un jāmokās? Daudz vienkāršāk laupījumu notiesāt tepat uz vietas. Es noķertās laputis nemēdzu apkārt nēsāt.

Pie izraktās aliņas lapsene apstājās. Pagāja krietns laika sprīdis, kamēr kāpurs tika iebīdīts alā.

Lapsene atpūtās, bet tālākais, ko mārīte redzēja, bija pavisam nesaprotams.

Aliņu ar visu kāpuru racējlapsene aizbēra ciet. Pēc tam smiltīm uzsvieda virsū nobirušas skujuas un sīkus akmentiņus. Arī tas nebija viegls un beznozīmīgs darbs.

Mārīte sadūšojās un steidzās pie racējlapsenes.

— Labdien! — viņa teica. — Es visu laiku vēroju tavu darbošanos. Tomēr nevaru apjaust, kāpēc jāķer tauriņa kāpurs un pēc tam jānoslēpj?

Nebilduši neko, racējlapsenite atskatījās uz mārīti.

— Atklāj droši savu noslēpumu! Man tavs medījums nav vajadzīgs. Es ķeru laputis, un pļavā to ir diezgan.

— Noslēpumu? Es nezinu, kas te par noslēpumu, — sacīja racējlapsene. — Drīzāk tā ir vajadzība.

— Noslēpt kāpuru?
— Jā. Man ir sava gudrība.
— Nu pastāsti taču, kāda tad ir tā tava .gudrība!
— Tu laikam neievēroji visu, ko dariju. Kad kāpuru pievilku pie aliņas, es tajā iedēju oliņu ...

— Tik tālu saprotu.
— Kad no oliņas izšķilsies kāpurs, tas būs mans kāpurs, un viņa izaugšanai barība būs jau sagādāta.

— Vai tauriņa kāpurs no aliņas nevar aizbēgt? No kā tad tavs mazulis pārtiks?

— Esmu pārliecināta, ka tā nenotiks, — pārliecināti atbildēja lapsene.

— Pieņemsim, — nerimās mārīte. — Bet kāpurs aliņā var sākt bojāties. Domāju, ka tu nevēlies, lai tavs bērns ēd ietrunējušu barību.

— Arī tas nenotiks, — racējlapsene atteica. — Nekad tā nenotiks.

— Kā tu visu to tik labi vari pareģot? — brīnījās mārīte.

— Ja noķeru kāpuru, tad viņa nervu centros ievadu īpašu šķidrumu. Tu jau redzēji, kā es iedzēlu. Šķidrums paralizē laupījumu. Tauriņa kāpurs ir teicami iekonservēts. Par tādu barību mans mazulis tikai priecāsies. Un aizbēgt paralizēts kāpurs nemaz nespēj. Aliņu es aizbēru, lai kāds nedomātu mana bērna barības krājumu aizvazāt.

Racējlapsenes darbībā bija vēl citi noslēpumi, bet par tiem mārīte neuzzināja ...

Citu labumu kārotājs

Netīrs, ar melnu krāsu vietvietām noziedies, mākonis apēda sauli. Tūdaļ Zaļās zāles zemi pārņēma krēsla. Zem sacerējušiem augu stiebriem tā bagātīgi izklāja savus zilganpelēkos plīvurus.

Pa neredzamām kāpnēm mākonis rāpās augstāk, un debesu zilums krāsojās pelēcīgi melns.

Pārupes mājās iedziedājās gailis.

Pavisam negaidot, nošķīda balta uguns. Tā nolija pār kokiem, krūmiem, zāli un ūdeņiem.

Druuuumm-drum-drummmm . . .

Augšā aiz melnajiem mākoņu griestiem nograndēja briesmīgs spēriens.

Likās, kāds bija uzsitis pa neiedomājami lielām bungām. Pēc tam iestājās klusums. Pat sienāži pārstāja čirkstēt. Pat retās putnu balsis aprāvās.

Vēlreiz debesis pāršķēla spīdoša zibens šautra, vēlreiz nodārdēja pērkons.

Negantais troksnis pamodināja vēju. Tas, sadusmots par miera traucējumu, nikni ieklupa Zaļās zāles zemē.

Mežapīles mazuļi paslēpās zem mātes spārna.

Skudru ceļi pajuka. Brūnie kukaiņi steidzās mājup.

Putni atgriezās ligzdās.

Zilā vabole palīda zem mēslu čupas. Mārīte ierāpās zāles stiebra padusē.

Arī krūkļu baltenis atrada slēptuvi. Vienīgi sienāzis lēkāja kā lēkājis, nezinādams, kur lai paglābjas.

Pēc pirmajām vēja brāzmām atvērās tumšā mākoņa slūžas. Lejup šalkdamas traucās .lietus lāses. Uz zemi plūda sīku strūkļu miljardu miljardi. Neviena no Zaļās zāles zemes iemītniekiem nedomāja, kur tie radušies.

Dobji dārdināja pērkons. Koku zarus pluināja vējš. Upes ūdeni kapāja lietus. Un visā šajā jūklī ik pēc brīža atplaiksniņa zibens šautras.

Tas bija traks negaiss.

Šķita, ka ūdeņu straumes nebeigs gāzties lejup.

Lēzenās ieplakās saplūda lietus paltis. Neveiksmīgie, kas slēpni bija meklējuši zemākās vietās, lietus gāzmās pārceļoja uz sausāku, labāku slēptuvi.

Sikām urgām duļķainais lietus ūdens satecēja upē. Kur ieplūda negaisa, radītie strautiņi ar netīro ūdeni un brāzmās bojā gājušiem kukaiņiem, tur pulcējās raudas un ruduļi. Veiklās zivis kukaiņus pieēdās līdz kaklam.

Savu stundu plosījās negaiss.

Pēkšņi lietus straumju šalkoņa pārtrūka. Norima zibeņu spožums, un pērcons bungoja daudz tālāk.

Tumšie mākoņi saplisa, un spraugā pavīdēja gaišs vasaras debesu zilums.

Zaļās zāles zemes iemītnieki to labi redzēja, bet aizvadītā negaisa šausmas vēl nebija izgaisušas, un neviens ir nedomāja atstāt slēptuves.

Ja nu atkal viss sākas no gala? . . .

Negaidot atmirdzēja saules gaišums. Krēsla pazuda. Sienāzis nopurinājās, mārīte nosusināja salijušos virsspārnus, bet krūkļu baltenis no slēptuves izspurdza sauss un priecīgs. Likās, ka pērcona negaisa nemaz nav bijis.

Aplidojis pusloku, krūkļu baltenis ieraudzīja pavisam savādu radinieku. Olīvbrūnie spārni tam bija izrakstīti ar teiksmainiem ornamentiem un lejasdaļa vizēja citrondzeltenos toņos. Zīmējums starp spārniem atgādināja galvaskausu.

Krūkļu baltenis laidās zemāk un nometās blakus nepazīstamajam.

— Viii, — viņš novilkā un sakļāva spārnus. — Kas tu tāds esi? Zaļās zāles zemē es tevi redzu pirmo reizi.

— Hm, ko lai atbildu? Ja vēlies, — būsim pazīstami! Tavā pusē esmu pats lielākais tauriņš. Mani sauc par sfingu. Citi mani dēvē par mironģalvu. Bet tas ir viens un tas pats.

— Kādēļ tu saki «tavā pusē»? — vaicāja krūkļu baltenis.

— Kas tur ko brīnīties? Vasarā man patīk paceļot. Kamēr pie jums ir silts, tikmēr ciemojos Zaļās zāles zemē. Kad paliek aukstāks, lidoju uz savu dzimteni dienvidos.

— Vai tev bail mūsu ziemas?

— Es no aukstuma nebaidos, bet mani kāpuri, kaut arī iekūņojušies, necieš jūsu ziemu. Ja dzīvošu visu laiku te, tad mana suga aizies bojā. Un es to nevēlos.

— Kas tiesa, tas tiesa, — piekrita krūkļu baltenis.

— Nav nemaz tik grūti vasarā paciemoties tavā Zaļās zāles zemē, bet ziemu pavadīt savā istajā dzimtenē. Lidosim rudenī uz dienvidiem, tad arī tu varēsi pabūt ciemos.

— Man ne sevišķi patīk gari lidojumi. Ja tu gribi, varam paklejt tepat pa mūsu pļavu.

Abi tauriņi pacēlās spārnos, un tikai tagad krūkļu baltenis ievēroja galvaskausam līdzīgo zīmējumu.

Spārni ciemiņam gan bija vareni! Kad sfings izplēta spārnus, tie bija garāki par desmit centimetriem . . .

Bez liekas šaubīšanās abi pārlidoja upi. Parasti krūkļu baltenis nemēdza tik tālu doties, bet ciemiņa vēlmēm negribējās pretī iebilst.

Pārupē aiz krastmalas krūmiem atradās augļu dārzs.

- Smaržo pēc medus, — sacīja sfings un laidās zemāk, tuvāk pelēcīgajām mājiņām. — Tepat jābūt lielai medus puķei.
- Rimsties! — brīdināja krūkļu baltenis.
- Kāpēc? Gribas medus!
- Rimsties! Tie ir bišu stropi.
- Vienalga, — pamāja sfings. — Es jau teicu, ka man sagribēties

medu.

Medus nav slikta lieta, tikai ne bišu stropos to dabūt. Labāk pasūkt ziedu nektāru, kas nemaz nav peļams.

— Uzmanies! Nelido tuvāk! — iesaucās krūkļu baltenis.

Ciemiņš bija spītīgs un krūkļu balteņa aizrādījumu nemaz nelikās dzirdam. Ja viņš ko iecerēja, tad vienalga, ko kāds cits tam teica. Medus smaržas iekārdināts, sfings lidoja tieši uz tuvāko stropu.

Garām viņam, smagi dūkdamas, laidās bites ar nesumu, kurā bija gan svaigais ziedu nektārs, gan putekšņi.

Ciemiņš bezbailīgi devās tieši stropa virzienā. Viņš pat neievēroja garāmlidojošās-bites.

Tikpat drosmīgi sfings nolaidās uz stropa skrejas. Droši vien domāja ielavīties pie bišu savāktajiem gardajiem labumiem. Taču kārumnieks pat nepaspēja sakļaut spārnus, jo tam džinkstēdami uzklupa stropa sargi.

Pāris dūrienu pietika.

Nelūgtais medus gribētājs nokrita no skrejas, paplātīja spārnus un vairs nekustējās. Bišu inde iedarbojās momentāni. Pat miroņ- galvas attēls starp spārniem nebija nobaidījis bites un palīdzējis sfingam. Dienvidu tālumi tā arī palika nesasniegti.

Baltais kamoliņš

Nākamajā rītā mārīti bija pārņēmis ceļošanas prieks.

Zilajās debesīs peldēja retas mākoņu laivas ar piepūstām baltām burām. Cik liela un plaša bija pļava! Gar katru augu rosījās kāds Zaļās zāles zemes iemītnieks.

Zirnekliene lielā nopietnībā auda tikla rituli. Noaudīsi brāķi, tad pamēģini kukaini noķert! ...

Mārīte viņu pazina. Nabaga zirnekliene! Jau kuro reizi tā tiklu veidoja viena pati bez tēva piepalīdzības, un tas nemaz tik viegli nebija.

Zirnekļa tēvs tajā pašā laikā laiski atpūtās un par darbu nedomāja. Pareizāk sakot, viņš tiklu nemaz neprata noaust. Uzklupis neuzmanīgai mušai, zirnekļis pieēda pilnu vēderu un sāka tērzt ar kaimiņiem. Pie zirneklienes viņam bija bailes ciemoties. Dusmu brīdī māte viņu varēja apēst... Un tā slaists pavadīja dienu no dienas ...

Spradži, mazas melnas vabolītes ar zilu vai zaļu ķermeņa mirdzumu, par citiem kukaiņiem nelikās ne zinis. Cauru dienu tie lēkāja. Laikam pašiem savā sabiedrībā vien bija pavisam jautri.

Tālākā ceļā mārīte satika ziedmušu. Ķermenis tai bija spilgtā krāsā, izrakstīts tumšiem raibumiem. Kā parasts, ziedmuša lidoja no zieda uz ziedu, sūca nektāru un mielojās ar ziedputekšņiem.

Kā varēja apēst cietos putekšņus — to mārīte nesaprata. Kukaiņi taču pārtika no šķidrās barības. Ziediem mušu apciemojumi patika, un tie vēlīgi viņām dāvāja saldo nektāru, jo mušas, tāpat kā bites, apputeksnēja ziedus.

Lai nu ziedmuša mielojas! Mārīte pacēlās spārnos un nolidoja krietnu gabalu. Kad viņa bija sasniegusi kukaiņu taciņu, iegribējās atpūsties.

Sārtais punktainais kukainis piemetās zem sacerojuša trīseņu pudura. Tālāk zaļganos ziedus vēra zirgkumelīte. Pāri smilgām šmaugo augumu lieca spulgotne.

Te bija visjaukākā atpūtas vieta! Mārīte izplēta un saglauda spārnus. Tas pēc paraduma ...

Pakš...

Slapjš piliens nokrita uz kukaiņa sarkanā tērpa.

Vai lietus list? ...

Mārīte palūkojās uz gaišajām vasaras debesīm. Tumšus mākoņus nekur neredzēja.

Pakš...

Vēl viens nekaunīgs piliens sasniedza mārīti.

Brīnums! Tāda vasara, kad no skaidrām debesīm list lietus, vēl nav pieredzēta. Ja list, tad jābūt mākonim.

Mārīte pa trīsenes stublāju rāpās augstāk, kamēr nonāca līdz ziedkopai. Tagad labāk būs pārskatāma apkārtnē.

Mākoņus tuvumā nemanīja. Tātad — lietus tas nebija. Bet kas tad? Mārīte pagrozījās uz vienu pusi, uz otru, tomēr neko neparastu neredzēja.

Vējš sašūpoja spulgotnes augumu. Zem lapas mārīte ieraudzīja baltu kamoliņu. Varbūt bezformīgais veidojums nemaz kamoliņš nebija, bet mārītei tas tāds izlikās.

Negaidot no kamoliņa atdalījās sīks piliens. Pakš . . .

Bez trokšņa tas iekrita zālē. Noslēpumainā lietus rašanās noskaidrojās necerēti ātri. Nevis mākoņi, bet savāda kamoliņš vainīgs . . .

Kā tas varēja radīt lietu? Un kur tik daudz ūdens ņēma?

To visu vajadzēja izpētīt. Mārīte žigli pacēlās spārnos un nosēdās

uz spulgotnes kāta.

Ai, ai, tas nebija kamoliņš, bet putu bumbiņa! Biezu, biezu putu bumbiņa ...

Laikam bumbiņa bija sadusmojusies, jo pilieni vairs nepilēja.

Mārīte pierāpoja bumbiņai tuvāk. Ja bumbiņa spēja taisīt lietu, tad tai jābūt dzīvai. Tāpat kā mākoņiem, kas sakustējās un, kad saskaitās, uz pļavu sūtīja bargu negaisu.

— Hei, vai tur kāds ir? — mārīte sauca.

Klusums.

— Es vēlreiz jautāju: vai tur kāds ir?

Putu kamoliņš sakustējās.

— Pa-pa-pa, — tas noburboļoja. — Pa-pa ...

— Paskat, lietus bumbiņa prot runāt! — nopriecājās mārīte.

Kamoliņš vēlreiz sakustējās, un putu baltumā parādījās melns punkts.

— Es tev teicu — pagaidi! Tu laikam nesaprati? Domā, ka putu biezumā viegli atbildēt? ... Ko vēlies?

— Neko lielu, lietus taisītāj. Gribēju tevi redzēt.

— Kas par lietus taisītāju? Esmu putu cikādes kāpurs!

Mārīte, šķiet, nosarka, bet vai kāds sarkanajam kukainītim sārtumu varēja pamanīt? Par to gan jāšaubās.

— Es pajokoju, — teica mārīte. — Bet tu manu kleitu pamatīgi samērcēji.

Vakar bija lietus. Ko lai daru? Visapkārt mitrums. Manā mājā arī. Liekais ūdens nopilēja zemē.

— Vai tā tava māja? — brīnījās mārīte. — Un tu pats to būvēji?

— Saki, — kas cits manā vietā māju būvēs? — jautāja putu cikādes kāpurs. — Tā tiešām ir mana māja, kaut cilvēki to nereti sauc par raganu splāvienu.

— Kā tu tādu māju proti uzbūvēt? — nebeidza taujāt mārīte.

— Kas tur liels! Vispirms sameklēju patīkamu vietu. Kad tā atrasta, uzlienu kādā puķē vai citā augā. Un tad tikai pa istam sāku māju būvēt. Man ir diezgan ass un garš snukītis. Nav sevišķi liela māka ar to saurbt auga kātu, — stāstīja putu cikāde.

— Tu jau zini, kas tad notiek.

— Es domāju, ka sāk tecēt sula, — atbildēja mārīte.

— Pareizi. Kad sāk tecēt auga sula, es ar vēderiņu to sakuļu biežās putās.

— Taisni brīnums, ka augu sula pārvēršas putās... — Mārīte grozīja galvu.

— Kuļu un kuļu putas, bet mājas kamoliņš aug, kamēr es tajā pazūdu kā mīkstā mīgā.

— Kāpēc tev putu māja vajadzīga? Vai- citādā tu neviri dzīvot? Es domāju, ka putas nemaz nav tik viegli sakult. Un kāpēc jāuzņemas

lieks darbs?

— Putās mani, mārīt, neatrod ne skudra, ne putni.. . Pss, re, kur viens lido! Uz redzēšanos! ...

Mārīte atkal palika viena. Viņas atrastais lietus taisītājs ar melno galvu pazuda putu kamolā kā nebijis.

Atceļā mārīte spriedelēja vienā spriedelēšanā:

— Ir taču taisnība, ka Zaļās zāles zemē netrūkst īpatnēju iemītnieku! Nu šis pats. Kuļ putas, lai no tām būvētu maji:. Kas par traku, tas par traku!

Pats galvenais — uzmanība

Upmalā niedru pudurī saimniekoja mazā pele, vissīkāmais peļveidīgais grauzējs Zaļās zāles zemē. Tā nebija garāka par ?ēšiem centimetriem un svēra tikai septiņus gramus.

Mugurpusē spalva nokrāsojusies rūsgana, sāni gaišāki, pavēdere un kājas pavisam baltas.

Graciozajam dzīvniekam nesen bija atgadījusies nelaime. Lietus gāze sapostījusi dzīvokli. Neko darīt — vajadzēja būvēt jaunu.

Celtniecības mākā mazā pele bija sasniegusi tādu meistarību, kāda nevienam citam zīditājdzīvniekam nemēdz būt. Ligzdas būvē ar viņu varēja sacensties tikai putni. Zvikt! ...

Mazā pele uzskrēja niedrē. Apstājās un parāpās atpakaļ. Metru no zemes tā atkal apstājās un sāka darboties.

Tā bija dīvainā izrīcība. Ar priekšskājām un zobiem viņa satvēra tuvāko lapu. Atspērusies pele lapu vilka uz leju tik ilgi, kamēr sīkie, asie zobi noplēsa vienu strēmeli. Pēc tam vēl vienu un vēl. Tā garās strēmelēs viņa saplosīja gandrīz divdesmit lapas.

Brīdi atpūtusies, pele strādāja tālāk.

Noskrēja lejā. Saplūca augu saknītes un uznesa niedrē. Neticami veikli ar priekšskājām un zobiem tā iepina saknītes starp lapu strēmelēm.

Kad būvmateriāls izbeidzās, skrēja lejā pēc citām saknītēm un tās tikpat rūpīgi ievija celtnes sienā. Tā nepārtrauktā kustībā pagāja viss rīta cēliens.

Pusdienu tiesai pele sagūstīja vaboli. Skaļi krakšķinādama, to apēda un atkal ķērās pie darba.

Mājai jābūt pēc iespējas ātrāk gatavai. Kam nav mājas, tam nav kur slēpties. Tādai mazai pelei ienaidnieku netrūkst.

Pienāca nākošā diena.

Bumbveidīgais mājoklis ar ieeju sānos bija gatavs. Ja uzcelta jauna māja, tai jābūt labiekārtotai un ērtai.

Tepat netālu auga spilves ar pūkainiem ziediem. Mīkstāku dzīvokļa paklāju pļavā diezin vai var atrast. Mazā pele sanesa ligzdā tik daudz pūku, ka pietika visam grīdas segumam.

Kājeles iegrima mīkstajā pelēcīgajā pūku tepīķī. Mazā pele atkal priecājās. Viņai bija sava māja!

Vējš šūpoja grīšļus, viļņoja ūdeni un kustināja niedres. Kopā ar tām šūpojās zaļā bumbveidīgā ligzdiņa.

Peles labsajūta auga. Nu viņa atkal bija drošībā. Nebūs daudz tādu, kas prātis uzrāpties niedrē ...

Pēc krietna darba vēders prasīja savu tiesu.

Mazā pele paciemojās grīšļu cerā, kas atradās kaimiņos. Aptina

astīti ap stublāju un vārpiņā sameklēja gatavu sēklu.

Tai apkārt bija miziņa... Tādu nu gan viņa neēdis...

Satvērusi sēklu priekšējās, maza pele rūpīgi nolobīja mizu un tikai tad notiesāja kumosu. Maltīte ilga krietnu laika sprīdi.

Kad mazā pele labsajūtā lēnām tipināja mājās, saule jau bija tuvu meža galiem un starp smilgām gulēja vieglas zilgas ēnas.

Ja vēders pilns, tad steiga lieka.

Bac...

Kaut kas pazibēja zālē. Grūti pateikt — vai skrēja, vai līda, vai lēca . .

Pēkšņi ceļu aizšķērsoja desmit centimetru garš dzīvnieciņš ar samtaini melnu muguru un pelēku pavēderi.

Tāds kā joks! Maisās pa kājām! Vai nevar savu ceļu iet!

Pirmajā brīdī šķita, ka tā ir radiniece — lauku pele .. .

Bet kādēļ galva tik jocīga? Purna vietā smails, kustīgs snūķītis . . .

Radiniece tāda neizskatījās. Kad dzīvnieka ačelēs iemirguļojās asinskārīgs niknums, mazā pele nojauta, ka draud briesmas.

Nepazīstamais bija pavisam savāds, bīstams dzīvnieks. Ja bīstams, — tad jādod ziņa kājām!

Ar slaidu lecieni mazā pele pašāvās sānis.

Vienā mirklītī uzskrēja niedrē un iemetās ligzdā. Ieejas spraugā rēgojās purniņš ar melnajām ūsām.

Pelei līdzigau dzīvnieciņš — meža cirslis — nolaizījās. Šodien

viņam medībās neveicās. Maza neuzmanība, un medījums pazuda.

Cirslis bija nikns un izsalcis. Pat lielais zaļais sienāzis no viņa pamanījās izbēgt, tupat kā mīkstā mazā pele.

Vēl joprojām viņš stāvēja pie niedrēm un snaikstīja smailo snukīti.

Vai tiešām neko neizdosies nomedīt? Daži nesen aprītie tārpi bija tīrais nieks salīdzinājumā ar augošo apetīti.

Mazā pele attaisīja acis un no savas slēptuves sāka vērot cirslī.

Tepat tuvumā sakustējās smilgu stiebri. Varbūt tas bija sienāzis, varbūt kāds cits lielāks kukainis.

Smilgas sakustējās vēlreiz.

Gar zāles skupsnām bezbēdīgi lida lauku pele. Zvikt! ...

Cirslis tai uzbruka mežonīgi. Laupītājs pat neievēroja, ka laupījums ir lielāks par viņu pašu, un ātri guva uzvaru.

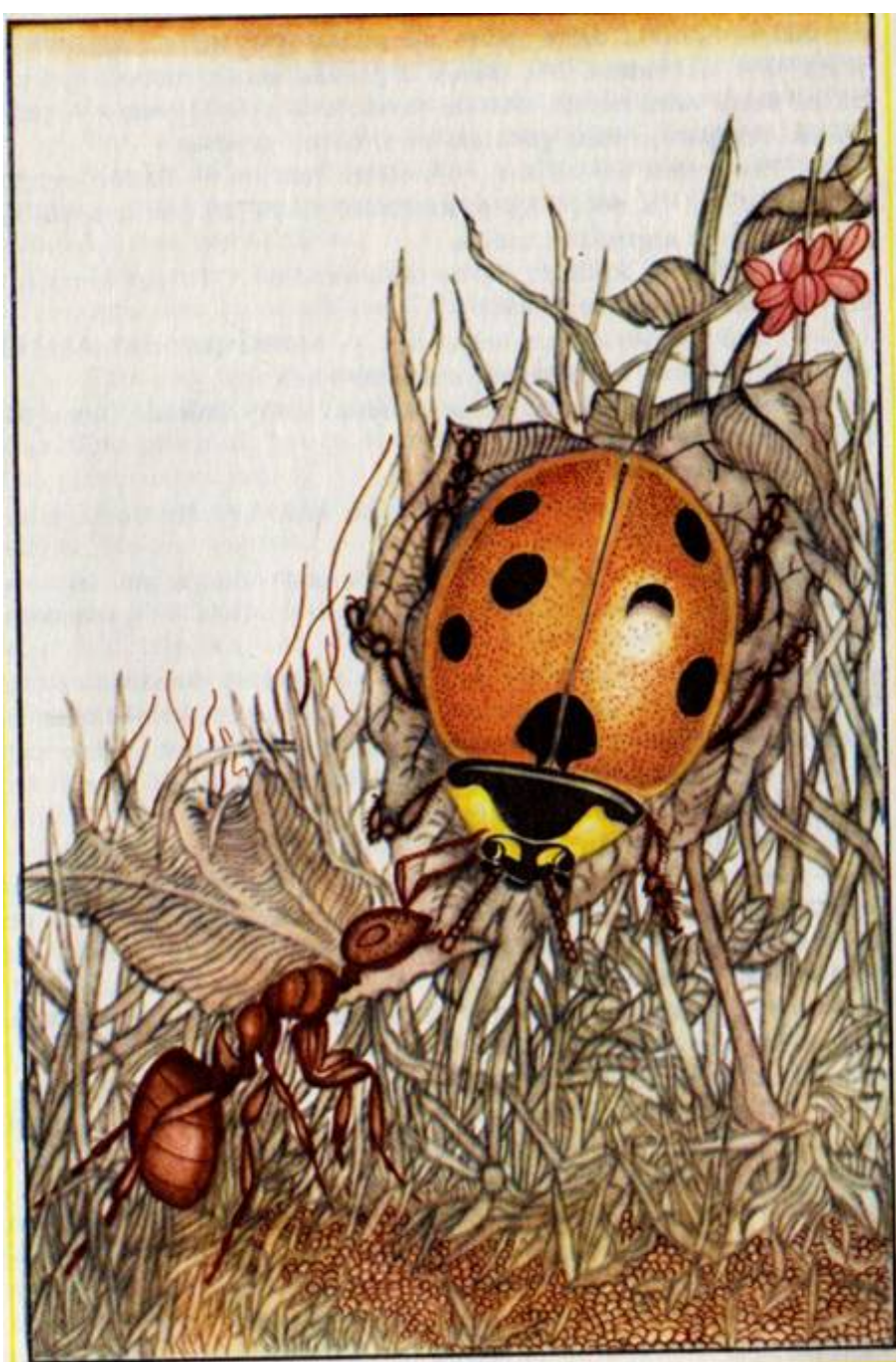
Mazā pele kārtējo reizi pārliecinājās, ka dabā dzīvības saglabāšanai pats galvenais nosacījums ir uzmanība.

Smaržīgie lielceļi

Labdien! — mārīte laipni pasveicināja skudru. — Jau sen tevi vēlējos satikt. Jānoskaidro kāds nesaprotams jautājums. Jūs no meža bieži iegriežaties paciemoties pļavā . . .

— Vai tas kas slikts? — Skudra nokāpa no ceļa, lai netraucētu kustību pārējiem brūnajiem kukaiņiem. — Mežs un pļava vienmēr draudzīgi sadzīvo.

— Pagaidi! Ne tā! Citādi vajadzēja teikt. — Mārīte brīdi apklusa un tad turpināja: — Tava dzīve ir klejojumiem bagāta. Nesaprotu, kā tu vari orientēties Zaļās zāles zemē. Katrs augs tev droši vien šķiet kā resns koks. Un pļavā tādu ir tūkstošiem. Īsti džungļi. Ja es apmaldos, tad paceļos spārnos un noskaidroju, uz kuru pusi man jāiet, lai nonāktu mājās. Ja jāsteidzas, es lidoju ... Bet skudrām spārnu nav.

— Mārit, tu nepareizi domā. Arī mums mēdz but spārni. Tēvi un mātes vienreiz dzīvē izlido no pūžņa. Pec neliela kāzu ceļojuma tēvi nobeidzas, bet mātes atgriežas mājās, nomet spārnus un ne reizi vairs nelido. Mātēm jāveic svarīgs uzdevums jādēj oliņas. Par pārējo visu gādājam mēs, darba skudras.

— Tas ir ļoti interesanti, — noteica mārīte. — Tomēr es gribētu

zināt, kā tu nekļūdīgi proti atrast pļavu un pēc tam pa zāles džungļiem atgriezties mājās.

To ir grūti izstāstīt. Ja tu būtu skudra. . . Tu pat nenojaut, cik brīnišķīgi ir mūsu lielceļi.

— Nekā brīnišķīga tur nesaskatu. — Mārīte papurināja galvu.

Ziedi ir daudz brīnišķīgāki nekā tavi lielceļi.

— Es jau teicu, ka tu neesi skudra, tādēļ daudzas lietas tev liksies pavisam dīvainas.

— Ka tad tā? — nesaprata mārīte.

— Savus lielceļus mēs iezīmējam ar smaržīga šķidruma pilieniņiem.

Tad jau tev vajadzīgs smaržu aparāts, — teica mārīte.

Pareizi. Mums, skudrām, ir dziedzeri, kas izstrādā šādu šķidrumu.

Nu redzi! — priecājās mārīte. — Es jau tā domāju.

— Ceļojot mēs piespiežam vēderiņu pie zemes un atstājam uz tās savu smaržu. Citas skudras šo iezīmējumu sajūt. Mūsu ceļi vienmēr smaržo. Vai redzi, cik daudz skudru pa tiem tekalē. Un katra atstāj savus smaržu pilieniņus.

— Pagaidi, pagaidi, smaržu taču neviens nevar saredzēt!

— Bet saost var. Ja nomaldāties, tad riņķojam apkārt, kamēr atrodam smaržīgo lielceļu. Ja kāds uzminis kāju uz mūsu ceļa un smarža pazūd, rodas sastrēgums. Tad talkā steidzas sapieri. Tie bojāto posmu ātri izlabo, un atkal viss mūsu ceļš smaržo.

Mārīte piecāpoja tuvāk skudru trasei. Pieliecās pavisam klāt. Pagrozījās uz vienu, pagrozījās uz otru pusi.

— Paklausies, es nekādu skudru lielceļa smaržu nesajūtu.

— Tu neesi skudra, un tev nav tādu jutekļu kā mums, — lepni sacīja skudra. — Vai redzi, kādi man ir taustekļi?

— Vai tad es esmu bez taustekļiem? — iebilda mārīte.

To es neapgalvoju. Tādu taustekļu kā mums tev nav. Man taustekļos atrodas svarīgākie maņu orgāni — ožas un taustes uztvērēji. Ja tev būtu pacietība, tad uz katra taustekļa tu saskaitītu 211 ožas pauguriņu un 1720 taustes matiņu! Skudru lielceļu smaržas mēs nosakām ar taustekļiem. Tie ir vienmēr kustīgi, un mēs vienlaikus gan aptaustām, gan arī apostām apkārtējos priekšmetus.

Mārīte vēlreiz pielika pie skudru lielceļa savus taustekļus. Viņa tos pakustināja tāpat kā skudra, bet nekādu smaržu nesajuta.

— Tev taisnība. Manējie tādām smaržīgam lielceļam neder.

— Man ir tādas radnieces, kas piedzimst aklas, — palepojās skudra. — Bet pa smaržīgajiem lielceļiem tās pārvietojas tikpat veikli kā redzīgās skudras.

— Tad jau tev nav vajadzīgas acis, — ieteicās mārīte.

— Acis man ir vajadzīgas. Taustekļi aklajam skudrām ir daudz jutīgāki par manējiem.

— Ceru, ka tu ļoti nesteidzies, — kā atvainodamās mārīte sacīja.
— Vēl tikai viens jautājums. Cik noprotu, jūsu šosejas klāj smaržīgie pilieniņi, bet tu man nepastāstīji, kā jūs pēc tiem atrodat pļavu un mājas.

— Klausies uzmanīgi!—Skudra pakustināja taustekļus un apstājās blakus mārītei. — Iespaidus par apkārtējo priekšmetu smaržu un formu mēs iegūstam vienlaikus. Forma un smarža mums saplūst kopā vienā sajūtā. Mums ir vispilnīgākā oža. To sauc par telpisko ožu. Pasauli es uztveru citādi nekā tu. Mums pazīstama kvadrātveidīga, gluda, grumbuļaina, cieta un mīksta smarža. Tāpat mēs nosakām formu tai vielai, kas izplata smaržu.

— Kaut ko tādu es dzirdu pirmo reizi, — atzinās mārīte. — Man pazīstama āboliņa, pēterenes, pīpenes, pelašķu smarža, bet kaut ko grumbuļainu es nekad neesmu saodusi. .. Tomēr par to, kā atrast ceļu uz mājām, tu man visu neizstāstīji. Tas, ka tev ir telpiska oža, vēl nedod iespēju noteikt, kur atrodas mājas.

— Tieši šāda veida oža man palīdz, — atbildēja skudra — Smaržu pilieniņš uz trases nav apaļš. Viens gals tam ir platāks, otrs - šaurāks. Smailais gals ir pavērsts uz pļavas vai mājas pusi. Ja mes dodamies pa pilieniņiem, kuriem smailais gals vērsts uz pļavas pusi, tad nonākam pie tevis. Virzienu uz mājām nosaka otra veida pilieniņi, kam smaile uz pūžņa pusi. Ar taustekļiem mēs aptaustām smaržīgo pilieniņu un uzzinām, kur tam atrodas šaurākais, kur platākais gals. Šķiet, tagad tev ir skaidrs, ka mums telpiskā oža palīdz noteikt virzienu... Bet nu es ilgāk nevaru kavēties. Mani biedri jau atgriežas mājās ar būvmateriālu, bet es esmu noslinkojusi, ar tevi runājot.

— Paldies par stāstījumu, — pateicās pārsteigtā mante.

Īsti labi viņa skudras orientēšanos smaržīgajos lielceļos nesaprata. Bet varbūt brūnais kukainis visu neizstāstīja?

Trauksmainais miegs

Mežapiles bērni jau bija krietni apvēlušies, un tos klāja miksta krāsaina spalva. Auguma pilēni sāka līdzināties mātei, kas vēl joprojām vadāja un mācīja savus bērnus.

Pilei bija savs dienas režīms. Tas mazuļiem visvairāk nepatika. Mežapile, kas bija pieredzējusi daudz nebaltu dienu, vienmēr centās atgādināt režīma nepieciešamību. Tas bez iebildumiem bija jāpilda visu dzīves laiku.

— Kādēļ nevar pagulēt ilgāk? — viens pilēns protestēja.

— Bet es vēlos peldēt, — otrs iesāka.

— Bet es rotaļāties un nirt, — trešais uzplijās mātei.

Tika izteiktas arī citas vēlēšanās. Vai kārtīga māte var atļaut darīt tikai to, kas patiek? ... Jādara arī tas, kas vajadzīgs.

— Mūsu dienas režīms ir negrozāms, — sacīja mežapile.

Lai kā bērniem tas nepatika, viņi tomēr bija labi audzināti un bez ierunām uzklusēja māti.

— Tātad vēlreiz atkārtosim! Esiet uzmanīgi! 0.00— 1.00 — miegs.

1.00— 1.20 — vieglas nakts brokastis.

1.20— 2.10 — šķietams miegs, atpūta ar vaļējām acīm.

2.10— 3.15 — miegs.

3.15— 4.00 — niršana pēc barības un spalvu tīrīšana. 4.00— 5.30 — miegs.

5.30— 7.00 — niršana pēc barības un mazgāšanās. 7.00— 7.40 — spalvu tīrīšana un ieziešana. 7.40— 8.05 — rīta brokastis.

8.05— 8.30 — mazgāšanās un spalvu sakārtošana. 8.30— 8.45 — atpūta, šķietams miegs. 8.45— 9.10 — niršana pēc barības. 9.10— 9.40 — spalvu sakārtošana un peldēšana. 9.40—10.25 — miegs. 10.25—10.35 — otrās brokastis. 10.35—10.45 — spalvu tīrīšana. 10.45— 11.30 — atpūta, šķietams miegs. 11.30—11.50 — spalvu tīrīšana. 11.50—12.00 — niršanas rotaļas. 12.00—12.35 — spalvu tīrīšana un žāvēšana. 12.35—13.05 — pusdienas un niršana. 13.05—13.10 — spalvu tīrīšana. 13.10—14.15 — šķietams miegs.

14.15—14.30 — spalvu tīrīšana.

14.30—16.30 — miegs.

16.30—17.45 — launags.

17.45—18.00 — spalvu tīrīšana.

18.00—19.00 — miegs.

19.00—20.15 — niršana un vakariņas.

20.15—21.30 — spalvu sakārtošana un gulēšana.

21.30—22.00 — spalvu tīrīšana.

22.00—23.30 — otrās vakariņas.

23.30—24.00 — spalvu sakārtošana un žāvēšana.

— Pēc mūsu dienas režīma gaužām maz laika atliek gulēšanai, — žēlojās pilēns, kam gribējās ilgāk pasnaust.

— Nav tiesa, — māte pārtrauca mazuli. — Miegs ir vajadzīgs. Pasaulē neviens nedzīvo bez gulēšanas. Lai dzīvotu, ir jāguļ. Tad atpūšas viss organisms. Vārdu sakot, pilnīgs miers no galvas līdz kājām. Mūsu režīma miegam atvēlētas astoņas stundas, un ar to pietiek.

— Tas ir saraustīts miegs, — nepiekāpās mazulis.

— No istā miega tas neatšķiras, — atbildēja māte. — Ziemā dienviņos iepazīnos ar antilopēm. Tās gulēja ilgi un cieši. Miegā tām varēja pieiet gandrīz vai klāt. No ienaidnieku uzbrukumiem antilopes glāba — ātrās kājas.

— Ātrās kājas? — pārjautāja pilēns. — Mums ir ātri spārni.

— Spārniem nav kāju žigluma. Lai ienaidnieks mūs nepārsteigtu, bieži jāatmostas. Drusku paguļam, atveram acis un paskatāmies, vai nedraud briesmas. Iznāk, ka neguļam, bet snaužam. Arī tas ir miegs. Ātrāk nekā bads dzīvnieku nonāvē bezmiegs.

— Spalvu tīrīšana un kārtošana aizņem pārāk daudz laika, — žēlojās kāds cits pilēns.

— Piles ir ļoti tīri putni. Tas jau sen zināms. Ja piles būs netīras, tās nevarēs peldēt un nosliks, — stāstīja mežapīju māte. — Kad esam paēdušas un savedušas tērpu kārtībā, tad guļam. Naktī vairākkārt pārejām no miega uz darbošanos, bet tā tas vajadzīgs. Ja guļam, tad vienu kāju izstiepjām uz leju un laiku pa laikam paairējamies. Tādēļ arī grozāmies vienā vietā. Ne vējš ne viļņi nevar pienest mūs pie krasta, kur draud briesmas... Kad bijāt mazi, tad jūs, tāpat kā es, guļot mēģinājāt pabāzt knābi zem spārna. Bet spalvas jums vēl nebija izaugušas, knābis neatbalstī- jās pret tām, galva slidēja lejup, un jūs pamodāties. Tomēr nākamajā reizē atkal centāties knābi iebāzt tajā pašā vietā, kur tas nevarēja noturēties. Izskatījās jocīgi, un man pat smiekli sanāca.

Tagad jau vairs tā nav. . . Par gulēšanu un spalvu tīrīšanu nav ko žēloties. Āfrikas žirafes diennaktī ar pārtraukumiem guļ tikai divdesmit minūtes. Bet jūs žēlojaties, ka par maz atpūsties astoņas stundas.

Lai iztaptu mātei, pilēni teicami izpildīja vingrinājumu — ienirt, iznirt. Par to noteikti vajadzēja saņemt uzslavu.

Mātei bija taisnība — katrs dzīvnieks pat miegā piemērojas apstākļiem, kādos tas dzīvo. Un par to nebija ko žēloties. Vienam vajadzīgs garāks, otram īsāks miegs. Arī tā ir dabas patiesība.

Deja ar negaidītam beigām

Jau pirms laba laika pļavā bija parādījušies brūni skaistuli ar apaļiem baltiem laukumiem uz priekšējiem spārniem. Krukļu baltenim izdevās ar tiem iepazīties un uzzināt, ka tos sauc par samteņiem.

Pa-pa-pa-pa ...

Pāā-pāā-pāāāāā . . .

Cauru dienu samteņi lidinājās gar ziediem, sūca nektāru un vakaros paslēpās tikai viņiem zināmās vietās.

Krūkļu baltenis gribēja izpētīt, kur atrodas tauriņu slēptuves, bet piedzīvoja neveiksmi. Samteņi prata izmanīgi pazust, un krūkļu baltenis neko neuzzināja.

Tie bija jauki tauriņi, kuru sabiedrībā patikami patērzēt. Krūkļu baltenis pat aizmirsā apciemot savu draudzeni mārīti...

Kādā pēcpusdienā, pamieļojies ar krietnu saldā nektāra devu, no bara atšķīrās viens samtenis. Palaidās uz priekšu un nosēdās zemē uz kukuržņa. Reizēm pacilāja spārnus, pagrozījās un atkal sastinga iepriekšējā pozā.

— Kas noticis? — krūkļu baltenis pie sevis dudīnāja. — Vai viņš apvainojies? Saskaities uz kādu? ... Sēž vientulīgs, kamēr citi drauskojas gar ziediem.

Krūkļu baltenis devās pie vientuļnieka. Pakavēs viņam laiku.

Piemeties uz vanagnadziņa lapas, krūkļu baltenis sacīja:

— Atvaino! Vai sadusmojies?... Varbūt varu palīdzēt? Pakavēšu tev laiku.

— Nē, — samtenis skarbi atcirta. — Laiku kavē citiem! Es esmu nolēmis izklaidēties.

— Savādi... Neesmu redzējis nevienu, kas vientulībā izklaidētos.

— Kas teica, ka vientulībā? Gaidu draudzeni.. .

— A, sapratu, — novilka krūkļu baltenis.

— Vislabāk ... atstāj mani vienu! — Samtenis sašūpoja spārnus un negaidītajam viesim pagrieza muguru.

Nepieklājīga izturēšanās!

Kaut ko tādu krūkļu baltenis nebija gaidījis. Viņš pārlidoja uz

pētereni, sakļāva spārnus un sāka samteni vērot.

Tas vēl tāpat sēdēja uz kukuržņa un pacietīgi gaidīja.

Krūkļu baltenim nebija garlaicīgi. Tas pasūca pēterenes zieda sulu, neizlaizdams samteni no skatienu.

Vēja pūsma garām nesa nobrūnējušu lapiņu. Samtenis savēcināja spārnus un dzinās tai pakāļ.

Laikam nosprieda, ka draudzene . . . Jocīgais!

Drīz vien samtenis bija atpakāļ. Sēdēja un atkal pacietīgi gaidīja.

Gaidīt nebija viegli. Pacietība izsīka. Viena pārskatīšanās sekoja otrai. Samtenis sajauca ar ilgi gaidīto draudzeni gan vaboli, gan ziedu mušu. Pēc katras kļūdišanās viņš bēdīgs nosēdās uz kukuržņa un šķendējās.

Beidzot — laime!

Graciozi šurp lidoja samteņu māte. Šķiet, viņa pat skatienu nepameta uz pacietīgo gaidītāju.

Samteņu tēvs steidzīgi pacēlās spārnos. Māte tūdaļ ievēroja lidojošo tauriņu. Sakļāvusi spārnus, tā nosēdās uz zemes. Izrādījās, ka māte tēvam dod sava veida signālu.

Ja tēvs aiz pārpratuma dzītos pakāļ citam tauriņam, tas uz zemes nenosēstos, un tēvam būtu skaidrs, ka tā nav samteņu māte.

Pēc brīža samtenis nosēdās mātei blakus. Sakļāva spārnus un pietipināja tuvāk. Māte sēdēja sastingusi, pat spārnus nepakustinādama.

— Kāda vienaldzība! — sprieda krūkļu baltenis.

Viņš nezināja patiesību. Nekustīgi sēžot, māte apliecināja savu cieņu pret tēvu.

Nostājies mātes priekšā, samtenis sadrebināja spārnus. Pagājies sānis, sadrebināja tos vēlreiz un mazliet pacēla uz augšu. Māte tagad labi redzēja košos baltos plankumus ar melno apmali. Redzēja, bet nekādu apbrīnu neizrādīja.

Ar to vēl nepietika ...

Tēvs sāka ritmiski sakļaut un izplest spārnus. Samtainums mijās ar baltajiem laukumiem. Pēc tam viņš veselu minūti drebināja taustekļus.

— Tā es neprotu! — nenocieties iesaucās krūkļu baltenis, vērodams samteņa izdarības. Bet tas vēl nebija viss.

Samteņu tēvs pacēla uz augšu plaši izplestos priekšējos spārnus un noliecās izredzētās priekšā. Šis sveiciens apliecināja dziļu cieņu.

Sakļaudams spārnus, viņš starp tiem maigi saspieda mātes taustekļus.

Uz spārnieniem atradās tēva smaržu dziedzeri. Un smarža bija domāta mātei kā iepriecinājums.

Pēkšņi tēvs attālinājās, pagriezās un uzsāka strauju deju. Teicamā labsajūtā viņš dejoja mātei apkārt.

Aizmirsās ilgā gaidīšana, pārskatīšanās un citas nepatīkšanas.
Samteņu tēvs dejoja . . .

Kaut ko tādu krūkļu baltenis redzēja pirmo reizi.

Viņi — krūkļu balteņi — nedejoja. Nebija manīts arī, ka dejotu citi tauriņi. Samtenis bija īsts meistars. Būtu jāaprunājas, lai arī viņam iemāca dejoj.

Apmetis vairākus lokus, apreibušais samtenis apstājās un labsajūtā vēroja māti, kas tikko manāmi kustināja taustekļus.

Samtenis bija aizrāvis. Viņš pat nepamanīja, ka, zāļu cerā ieslēpies, viņu kāds gaida.

Kad tauriņš apstājās, lokans dzīvnieks lēnām izslidēja no slēpņa. Brūns lāsumots ķermenis, četras mazas kājas, aste ar tievu galu.

Negaidot dzīvnieks izšāva garu, šķeltu mēli.

Tā tieši trāpīja samteni. Pat spārnus nesavēcinājis, tauriņš nokļuva viltīgajai pļavas ķirzakai mutē.

Pēcpusdienā ķirzaka bija devusies pamedīt kukaiņus. Parasti tauriņus neizdevās noķert, bet, ja gadījās tāds neveiklis, kas grozījās uz zemes, tad pie reizes arī tāds noderēja maltītei.

Dejošana pie laba gala neved, — sacīja krūkļu baltenis un lidoja projām no bīstamās vietas.

Tūkstoš dienu tumsā un ūdeni, viena diena saulē

No spēlēšanas noguris, zaļais sienāzis aizlēca līdz upmalai. Viņš bija apmierināts ar saulaino dienu, ar ziediem, kas vēl plauka, un, protams, ar savu muzicēšanas māku. Viņš bija pļavas labākais muzikants. Ja kāds sprieda citādi, sienāzis nelikās ne zinis. Svarīgākā bija paša atziņa. Parasti viņš citus spēlmaņus nemaz neievēroja.

Sausajā laukumīnā silti sildīja saule.

Sienāzis nolēma atpūsties un mazliet pasnaust. Tikai dažas minūtes. Atpūta upmalā bija patikamāka nekā pļavā vai meža pusē. Tur nepārtraukta kukaiņu gūzma nedeva mieru, bet te — patikams klusums.

Pēc brīža blakus sienāzim nolaidās kukainis plāniem zīdmikstiem spārniem un trim astes pavedieniem vēderiņa galā.

Sienāzi kukainis netraucēja. Lai sēž, cik patīk! Viņam vienam pļava taču nepiederēja.

Kad sienāzis pamodas no snaudas, viņš neticēja savām acīm.

Viena kukaiņa vietā radušies četri! Vienādi kā ūdens pilieni. Vēdināja spārnus un dzina sienāzim virsū gaisa strāvu.

— Liecieties mierā! — muzikants sakustējās un iečirkstējās.

Garastainie kukaiņi pacēlās spārnos.

— Nu būs kārtībā, — norūca zaļais pļavas iemītnieks un atkal iegrimā snaudā.

Pārsteidzīgs secinājums! Kukaiņi aplidoja loku, satika citus savus brāļus un visi nometās sausajā laukumīnā, kur snauduļoja sienāzis.

— Kaut kādai pieklājībai taču jābūt! — spēlmanis uztraucās. — Es nekad netraucēju to, kas guļ. ..

Rīta cēlienā sienāzis, aizrāvēs ar spēlēšanu, pat nebija pamanījis kādu īpatnēju parādību. Pļavā lidinājās miljardiem baltu kukaiņiņu. Tie jautri cēlās gaisā, slidēja lejup un ik pa brīdim piemetās uz kokiem, krūmiem, pļavas augiem.

Likās, ka Zaļās zāles zemē ir sācies sniegputenis.

Viens lidotājs iekrita ūdeni, kur to noķēra zivs, otrs sapinās krastmalas niedrēs, trešais paklupa zāļu cerā, bet mazāk to nepalika.

No krūmiem, zāles un upmalas niedrēm izlidoja jauni kukaiņu miljoni. Likās, ka visā pasaulē ir tikai šie baltie lidotāji.

Sienāzis neizpratnē kustināja taustekļus.

Tas bija neparasti. Pļavas zaļums šķita kā apsnidzis, kaut debesis bija dzidri zilas un nemanīja neviena mākoņa . . .

— Balti brīnumi! — murmināja sienāzis. — Tādi manā dzīvē nekad nav redzēti.

Tās bija viendienītes. Ūdenī, būdamas mazi kāpuri, viņas pavadīja trīs gadus. Rāpoja pa upes dūņām, barojās ar pūstošiem augiem, vairākas reizes pārmainīja apvalku. Sauli viendienītes neredzēja.

Gaužām garlaicīgi un neinteresanti gaidīt trīs gadus, lai ieraudzītu spožo spīdekli!

Šodien viendienītes bija izrāpušās no upes un nometušas kāpura apvalku. Viņas pirmo reizi ieraudzīja sauli un izpleta vārgos spārņņus, lai tie ātrāk apžūtu. Ar slapjiem spārņņiem nekāda lidošana neiznāca. To ikviens kukainis ļoti labi zināja . . .

Vai liksies mierā, uzmācīgā! — atgaiņājās sienāzis. — Cik reižu tev jāsaka?

Viendienīte viņā neklausījās.

— Vai zini, ar ko tev darišana?... Esmu pļavas vislabākais muzikants. Kāda būs Zaļās zāles zeme, ja tajā neskanēs sienāžu sisināšana? Mēma un mirusi... Tā būs mēma un mirusi.

Un tad? — Viendienīte trīsināja plānos spārņņus. — Tu vari būt pļavas karalis. Arī tad es no tevis nenobītos. Manām dejām ir pārāk īss laiks.

Vai zini, ko nozīmē viena diena? Tik ilgi man atļauts dejot. Dienu un ne vairāk. Bet pļavas labākais muzikants pukojas.. . Būtu labāk pavaicājis, vai man tava mūzika patik! Būtu ko uzspēlējis! Iedomājies, kā ir tad, ja upes tumšajā dzelmē jāpavada 1095 dienas! Tik ilgs laiks salīdzinājumā ar vienu saulainu dienu!

— Tūkstoš dienu pavadīt pilnīgā tumsā? — brīnījās zaļais sienāzis.

— Ūdenī nav tik gaiši un saulaini kā pļavā, — atbildēja viendienīte.

— Kāpēc ātrāk nebēgi prom no tumsas?

— Nevarēju. Nebiju izaugusi. Lai redzētu vienu skaistu dienu, man bija ilgi jāaug. Jābūt stiprai.

— Tātad tu ziedo tūkstoš dienu tumsā un ūdenī, lai iegūtu vienu dienu saulē un gaisā. Bet ja list lietus?

Tad ūdeni jāpaliek vēl vienu dienu, kamēr atspīd saule. Ja es visu laiku lidinos, vai tur kas ļauns? Vai tādēļ jārajās? Vai tādēļ jādusmojas?

Hm.. . Piedod manu kļūdišanos! Vai tu esi nogaršojusi mūsu pļavas labumus? Pastāstišu, kuriem ziediem vissaldākais nektārs.

— Paldies par pūlēm! — Viendienītes spārņņi atkal ietrīsējās. — Nav vajadzīgs, spēlmani, — es nemaz neēdu ...

— Kā tu teici? Vai pareizi sadzirdēju?

— Es nemaz neēdu.

— Visiem jāēd. Kas neēd, tas mirst.

— To es nezinu. Ja gribētu ēst, nevarētu to izdarīt. Man nemaz nav mutes. No upes esmu izlīdusi ar krietnu barības rezervi. Vienai

manai dienai pietiks.

— Tādu kukaini redzu pirmo reizi! Pat mutes nav... Bet tagad es tev uzspēlēšu.

Sienāzis čirkstināja aizrautīgāk un aizrautīgāk, kamēr aizmirs mazo viendienīti.

Kad viņš pacēla galvu, ta sen bija aizlidojusi.

Viena diena ir pārāk īss laika sprīdis, lai klausītos garus mūzikas gabalus. . .

Ar elastīgu atspērienu sienāzis uzlēca visaugstākās smilgas gala un sāka vērot kukaiņu spēlēšanos pļavā. Tā bija vienreizīga.

Dzīvot tikai vienu dienu? Ziedot tūkstoš dienu, lai varētu papriecāties īsu brīdi? Sienāzis gan tā nedarītu . . .

Visu dienu kukaiņi lidoņās sasilušajā pļavā. Sadēja ūdeni sīkas oliņas, no kurām vēlāk izšķilsies miljoniem kāpuru. Tie nemaz nebūs līdzīgi krāšņajiem lidoņiem.

Pienāca vakars. Saule slīdēja zemāk.

Viendienītes klāja visu piekrasti un ūdeni. Īsā kukaiņu dzīve bija beigusies. Upē sadētās oliņas dos pirmsākumu nākamajai paaudzei, un suga tiks saglabāta.

Talantīgais radinieks

Viendienīti sienāzis nesaprata, un viņam nebija ko pārnest. Katram kukainim savi uzskati.

Saule iekrita robainajās koku galotnēs. Krēsloja. Aprima vējš.

Upē noslēpumaini guldzēja ūdens. Noklusa skanīgie dienas trokšņi, un mīksta krēsla ievēlās pļavā.

Sienāzis spēlēja, cik spēja. Nepārtrauktā sisināšana tik labi iederējās krēslainajā augusta vakara rāmumā.

Lai dzird! Lai visi dzird!

— Trrr-uerrrr-uerrrr-uerrrr .. . Trrrrr, — pēkšņi atskanēja. Troksnis tāds kā pavasarī, kad puikas ar mopēdu brauc uz upi. Bet vai tad ar kājām jāiet? .. .

Sienāzis uzlēca smilgas galotnē.

— Trrr-uerrrr-uerrrr .. .

Mopēdu nemanīja. Skaņa radās tepat. Šķita, kaut kur pazemē.

— Trrrrr .. .

Vai pazemē var braukt ar mopēdu? Diezin vai tur ir tādas taciņas kā mežmalā?

— Uerrrr-uerrrr-uerrrr ...

Troksnis pieņēma spēkā. Laikam rūcējs no pazemes brauca ārā. Sienāzis to ļoti vēlējās redzēt. Pļava pārplīsis, un mopēds ar puikām apstāsies upes krastā.

Zeme nepārplīsa.

Sakustējās zāle, un uz kukaiņu taciņas izvēlās drukns tumšbrūns ķermenis, pārklāts ar dzelteniem matiņiem.

— Hap-čīī! — nošķaudīja nepazīstamais un sakārtoja īsos ādainos priekšspārnus.

Ak vai! ... Svešinieks bija neparasti uzblīdis, ar lielām, resnām priekškājām.

— Kāds neglītenis izaug, ja pārāk negausīgi ēd! — smējās muzikants un pat spēlēt aizmirsā.

Nepazīstamais nopurinājās un no jauna sakārtoja spārnus.

— Kurmis ar sešām kājām?—brinījās sienāzis.

No pļavas iemītniekiem tikai kurmjī un peles dzīvoja zem zemes. Vai kurmim sešas vai četras kājas?... Kas to lai zina! Bet nebija dzirdēts, ka drūmajam pazemes valdniekam būtu spārni. Kurmis pa gaisu nelidoja, tādēļ tādi nebija vajadzīgi. Bet šim uz muguras rēgojās salocīti spārni. Tiec nu gudrs!

— Trrr-uerrrr-uerrrr-uerrrr!

Nevis mopēds, bet nepazīstamais parkšķināja. Sākumā zem zemes, tagad pļavā. Neparastā parkšķināšana bija daudz spēcīgāka nekā sisināšana. Kas par nepieklājību! Zaļās zāles zemē spēlēt skaļāk par

viņu! To nevarēja pieļaut. Sienāzis ir un paliek galvenais pļavas muzikants... Uzrodas seškājains kurmis un nekaunas viņu pārspēt skaļumā.

Sienāzis nolēca lejā. Pilns apņēmības viņš devās pie parkšķē-tāja.

— Ir vakars, — viņš teica. — Ja esi ieklīdis mūsu novadā, tad zini, ka te ir savi likumi! Vakaros neviens neklaigā. Ja ir īpaša vēlēšanās, spēlē klusāk!

— Iedomīgais sienāzi! Es spēlēju skaistāk nekā tu.

— Tarkšķēšana esot spēlēšana? — smējās sienāzis.

— Sauc, kā gribi! Tev trūkst pieklājības, bet es par to neuztraucos. Mana spēlēšana ir līdzīga vakarlēpja dziesmai, tikai augstākos toņos. Bet tavējā? Vai lakstīgala čirkst tā ka tu? Nekad,

pļavas muzikanti Nekad... Vai tava sieva prot spēlēt? Neprot, bet manējā rauj līdz. Ne sliktāk kā es... Tu esi neveiksminieks. Un vienmēr tāds paliksi.

No apvainojuma sienāzis piepūtās.

— Kā ... kā ... tu tā ... atļaujies sacīt?

— Es tevi pārāk labi pazīstu. Tavu čirkstēšanu dzirdu katru dienu. Saproti, tavu apnicīgo čirkstēšanu!

— Tu neesi svešinieks?

— Kas to teica! Vēl vairāk — esmu tavs radnieks.

— Ko? — Sienāzis grozīja acis. — Savus radus pazīstu, bet tevi gan ne.

— Ļoti labi. Vēl viens pierādījums tavai iedomībai. Prātīgāk būtu iepazīties ar radiem un tad runāt.

Sienāzis norija dusmu kamolu. Pāris reižu iečirkstējās un šķietami vienaldzīgi devās pie tā, kas dēvējās esam rads.

— Ja agrāk nav bijusi iespēja, tad iepazīsimies tagad!

— Beidzot... Esmu zemesvēzis. Citi mani sauc par ķireli vai racējcirceni. Visiem ievērojamiem dzīvniekiem ir vairāki vārdi. Radniecību tev negribu uztiept. Zemesvēži, siseņi, dievlūdžēji, sienāži ir radnieki. Mēs piederam pie taisnspārņu kukaiņu kārtas.

— Nospriedu, ka esi seškājains kurmis ar spārniem, bet tuvumā tu izskaties pēc milzīgas lapsenes.

— Beidz niekus gvelzt!

— Un tā nobarojies! — atkodās pļavas muzikants. — Kādas tavas priekškājas! Pavisam kroplīgas.

— Nav dūmu bez uguns... — Pasmīnēja zemesvēzis. — Kājas ir piemērotas rakšanai, jo lielāko dzīves daļu es pavadu zem zemes. Ar kurmi mani nevar salīdzināt. Rakšanā esmu lielāks lietpratējs nekā viņš. Priekškājas man izveidotas grieznēm līdzīgas. Ar tām novācu no ceļa katru sakni un saknīti. Redzi, kādi asi nagi palīdz rakšanā! Apakšzemē esmu izbūvējis veselu alu labirintu. Pacieļojies pie manis! Parādīšu, cik skaistā istabā aug mani 600 bērni. Mājoklī viņi dzīvos

divus gadus un sešus mēnešus, šajā laikā attīstīdamies par pieaugušiem zemesvēžiem.

Paskat, viņam pat mazuļu istaba! Sienāzim gan tādas nebija.

— Ja nelīdz kāju grieznes, ņemu talkā ar ragvielu plātnītēm noklātos žokļus. Tie ir asi, zobiem līdzīgi. .. Kad atnāk pavasaris ar palu ūdeņiem, tad pārplūst pļava un arī mans dzīvoklis. Lai nokļūtu sausākā vietā, nereti jāpeld. Es domāju, ka man, piecus centimetrus garam kukainim, pieder pasaules rekords peldēšanā. Protams, kukaiņu starpā.

Negaidot zemesvēzis apklusa un uzsāka gari stieptu, drebulīgu meldīju, kas tālu skanēja vakara klusumā.

— Kādā veidā tu spēlē? Vai tāpat kā es?

— Ja jau esam radinieki, tad ar! spēlējamais aparāts līdzīgs. Skaņu es radu ar segspārnu palīdzību. Apakšpuse tiem noklāta ar

paugurainām, asām dzisliņām. Ja dzisliņas trinas gar plēvīti, rodas skaņa.

— Spēlēsim kopīgi! — ierosināja sienāzis.

— Nav laika. Lidošu pie brāļa uz mežmalu.

— Kā? — brīnījās pļavas muzikants. — Vai mazie spārni spēj tevi panest?

— Kāpēc ne? Es roku alas. Dzīvoju pazemē. Vakaros, ja vēlos, lidoju un atšķirībā no citiem kukaiņiem protu arī labi peldēt.

— Apdāvināts radinieks! — sajūsmā iesaucās sienāzis.

Tu pareizi mani novērtē... Labi, ka šodien krietni pamielojos ar sliekām, citādi. .. Neņem ļaunā! Sveikā tu cauri netiktu. Sienāzis nepavisam nav zemē metams kumoss... Pagaidām — uz redzēšanos!

Radinieks pacēlās spārnos un izzuda krēslas apņemtajā, savdabīgo augusta smaržu pilnajā pļavā.

Uz redzēšanos? Nekad! Brrrrr .. .

Talantīgs radinieks, J?et kā viņš sacīja? Sienāzis netiktu sveikā cauri.. . Vai radiniekam atļauts apēst radinieku?

Laikam Zaļās zāles zemē mēdza notikt ne tādi brīnumi vien.

Udensžurka pārdod vasarnīcu

Peļu ģimene bija uztraukusies.

Kādā dienā kaimiņos parādījās agrāk nemanīts iedzīvotājs. Mugurpusē apmatojums tam bija tumši brūns, sānos un vēderpusē gaišāks. Piecpadsmit centimetrus garā dzīvnieka kažoks saules atblāzmā spīdēja ar zeltainu vizmu. Kailā, prāvā aste šķita varen spēcīga.

Zem lielā ciņa svešinieks kārpīja alu.

Kas tik vēlā rudenī būvē māju? ... Ja iztika bez mājas vasarā, vai tagad tā vairs jāceļ? Un kur gan nepazīstamais bija slēpies visu laiku, ja to tuvumā nemanīja?

Pelu ģimenē valdīja satraukums. Lielais cinis atradās tepat kaimiņos. Ja alas racējs ir plēsīgs, ko tad?... Nupat atskrējušie pelu ģimenes mazuļi vēl bija neuzmanīgi, ar mazu dzīves pieredzi.

Ko lai dara? . . . Pat gudrajai pelu mātei to bija grūti izdomāt. Rakšanas darbi turpinājās.

Par to liecināja prāvā melnzemes kaudze, kas auga augumā, un

alas dziļums. Reizēm neredzēja racēju, ne arī tā garo, kailo asti.

Pēcpusdienā atkūlās cirslis.

Ak vai, tā tik vēl trūka! Satikties ar cirslī vienatnē — tās bija tīrās nedienas. Diezin vai tad peļu māte mājās vairs atgrieztos! Būdams drosmīgs pļavas iedzīvotājs, cirslis no prāvā racēja nemaz nenobijās.

— Kas tie ūdensšurkai par zemes darbiem? — viņš nopikstēja. — Tu esi kaut ko sajaukusi.

— Kam iepatīcies mani traucēt? — Izraktajā spraugā parādījās garūsains purniņš. — Āāā! Tu tas esi. Ko tev vajag?

— Kāda gan man vajadzība! Vai tev nav misējies?... Paskaties, cik tālu upmala!

— Kādēļ tu domā, ka ūdensšurka ir tāda nepraša? Rok un nezina, kur rok. Vai nevēlies nopirkt manu vasarnīcu?

— Interesanti, — reosvepstēja cirslis. — Kādēļ no tās aizgāji projām?

— Katrs taču dara, kā viņam patīk.

— Un tagad gribi vasarnīcu iesmērēt citam? Paldies, mājoklis man labu labais. Saņemot tādu, kas citam neder, nevēlos.

— Nevienš nav teicis, ka upmalas mītne nederīga. Tā ir vislabākajā kārtībā, — atbildēja ūdensšurka.

— Tu blēdies kā parasti. Tas taču nav vajadzīgs. Es tīri labi zinu tavu nelāgo raksturu ...

— Nelaime cita. Man patīk siltums. Bet tagad virsū nāk rudens un ūdens kļūst auksts.

— Odenscirslis, mans brālēns, dzīvo upē, bet es uz sauszemes, jo slapjumu neciešu. Un kādēļ man jāapmetas uz dzīvi aukstā mājā? Vēlreiz pateicos par tavu laipno piedāvājumu. Es no vasarnīcas atsakos.

— Kāpēc pļavā man nevar būt siltāks dzīvoklis? — Ūdensšurka nemaz neieklausījās ciršļa atbildē. — Uzbūvēšu vairākas istabas un, protams, arī pieliekamo. Lai ziemā nav vienmēr jāskrien pēc ēdamā. .. Pusmetru dziļumā iekārtošu ne tikai istabas un pieliekamo. Te guļai man būs arī ērta un mīksta miga.

Ūdensšurkai gan jocīga daba! Visu vasaru noplunčājusirs p*»*i upi, bet tagad no tās bēga projām. Neviena zivs krastā nerāpās. Dzīvoja visu ziemu ūdenī un nemaz nesūdzējās par nosalšanu.

— Savu kailo asti apsedz ar spalvām! Tā neizskatās glīta un ziemā nosals, — aizrādīja cirslis.

— Kāpēc mana aste tev neliek mieru? — iešņācās ūdensšurka. — Tieši tāda ir vajadzīga. Ja nebūs kailās astes, tad vasaras karstumā es nobeigšos vai ziemā nosalšu.

— Dīvaini, — smīkņāja cirslis. — Pavisam dīvaini...

— Nekas nav dīvains! — noskaitās ūdensšurka. — Astē sazarojas sīki asinsvadi. Vasarā tie izplešas, un lieko siltumu es atdodu gaisam.

Ziemā asinsvadi sašaurinās, un ķermenis siltumu nezaudē. Ja aste būtu pārsegta ar spalvām, tad tāda temperatūras regulēšanās nenotiktu.

Cirslim vairs nepatika ar ūdensšurku plāpāt, un viņš aiztipi- nāja tālāk savās gaitās. Pat piemirsa no čaklās darbones atvadīties un novēlēt tai labas sekmes.

Sarunu ar ūdensšurku bija noklausījusies peļu māte.

Jaunais kaimiņš neko labu nesolīja.

Kad atnāca krēsla, peļu ģimene devās meklēt citu mājvietu. Kamēr izraks jaunu alu, paies laiks, bet mitināties blakus plēsējam bija pārāk bīstami.

Peles nostrādāja vairākus vakarus, uzbūvēja citu migu. Tā gan nebija tik ērta kā vecā, toties drošāka . . .

Bezsparnu lidoņi

Agrā rītā Zaļās zāles zemē sabira sirmums. No kurienes salna radās? Kas to sūtīja? ... To neviens nezināja pateikt.

Bērzu matu pīnēs iemetās dzeltenī toņi. Sākumā vienā vietā, otrā, bet tad jau koki aizdegās kā lielas dzeltenas sveču liesmas. Un liesmoja visu laiku, kamēr sīkās krāsainās lapiņas norāva vējš.

Mazāk izturīgie kukaiņi gāja bojā jau pirmajās salnās. Izmanīgākie meklēja siltus ziemas slēņus.

Skudru pilsēta vārtus atvēra tikai pašā dienas vidū, kad silti spīdēja atvasaras saule.

Sienāži salīda krūmos un vairs tikai paretam skandēja vijoles. Laikam krūmos siltāks un sausāks. Laikam tur tik viegli klāt netika rudens nakšu drēgnā elpa.

Plāvā kā uz burvja mājienu pazuda krāsainie ziedi. Nenogurstoši ar salnām cīkstējās pelēkbaltie pelašķi, violetās dzelzenes, sīkie zirgkumelišu ziediņi un zālē ieslēpušās, zemei pieplakušās niecīgās dedestīņas.

Arī krūkļu balteni pārsteidza salna.

Aukstumu tauriņš neizturēja, taču vecā šķūņa dēļu spraugās siltā apvalkā gulēja krūkļu balteņa kūniņas. Līdz nākamajam pavasarim! Sals krūkļu balteņa saimi nespēs iznīcināt. Un nākamās paaudzes gadās, lai tā tas turpinātos gadu no gada.

Noupesuzplavu.no plavas uz upi sākās lielā tautu staigāšana.

Vardes meklēja ūdeni. Cita pēc citas tās ierakās dūņainajā krastmalā, kur zarojās kalmju saknes un dzīvību nākamajam gadam glabāja lēpes...

Dūņās vardes nogulēs auksto ziemu. Viņas pat iesals ledū un tomēr pavasari saules staru siltumā atkusis un atdzīvosies.

Tritoni, kas visu vasaru bija nodzīvojuši upes līcī, pēkšņi sadomāja ūdeni atstāt. Varbūt viņiem nepatika aukstā upe? Bet vai plāvā būs siltāk? Īpaši tad, ja sāks pūst saltie vēji...

Taču tritoni zināja, ko dt ara. Veselām armijām tie izklīda pa plavu. Žagaru kaudze, vecs izgāzies celms, akmeņu grēda — tās bija labākās ziemošanas vietas. Pat alu rakt nevajadzēja, ne siltu mīgu taisīt. Tritoni pieticīgi pavadīja ziemu un, kad izgāja pirmais ledus, devās atpakaļ uz upi. Odens aicināt aicināja.

Peles migās savilka nobirušos riekstus.

Silis tuvējā dārzā zaga gatavos ābolus un stiepa uz ligzdu.

Vāvere mežmalā kaltēja zarā uzdurtās sēnes.

Ezis ar nobirušajām lapām iztapsēja ziemas mītni, lai ziemā būtu siltāka un mīkstāka gulā.

Katram bija savi darbi, savi pienākumi...

Pusdienlaikā rasa nokrita. Zaļais sienāzis izlīda no krūma un ievās pastaigā pa pļavu.

Kad siltuma diezgan, gribējās pačirkstēt, iepriecēt tos, kas /eica rudens darbus.

Tālu sienāzis netika. Ceļu aizšķērsoja lipīgs tīmeklis.

— Kur tāds pēkšņi uzradies? — brīnījās sienāzis.

Pats divainākais — tīmekļa galā karinājās mazs zirneklītis. Tas iūpojās vējā un no dziedzeriem izlaida aizvien garāku un garāku pavedienu.

Sienāzis aizlēca pie zirnekļa.

— Ko jokojies! Vai tā kāds tiklu auž? Gribu redzēt, ko tu noķersi savās neparastajās lamatās.

— Pirmkārt, tas nav tikls. Otrkārt, tas nav domāts kukaiņu ķeršanai.

— Kādam tad nolūkam? — brīnījās sienāzis.

— Lidošanai, — sekoja pārsteidzoša atbilde.

— Tu gribi iestāstīt, ka spēsi lidot?

— Man spārnu nav, tādēļ jāizlīdzas ar citādu ierīci. Pacieties un uzgaidi! Pats redzēsi.

Vējš raustīja pavedienu, bet saplosīt nespēja. Zirnekļa darinājums bija stiprs.

— Vai redzi krūma zaru? Tur es piestiprināju pavediena galu. Tagad tas izstiepies vairāk nekā metru garš. Pats sēžu uz zemes, bet tīmekļa cilpa pūš vējš.

— Cilpa nav spārni, — aizrādīja sienāzis. — Parādi kādu, kas ar cilpām lido!

— Skaties! — zirneklis iesaucās.

Hopā. ..

Viņš atspērās no zemes, uzskrēja augšā līdz pavediena piestiprinājuma vietai, pārkoda pavedienu un brīdi ar balto tīmekli šūpojās gaisā. Pēc tam zirneklis pievilka pie ķermeņa kājas un .. sāka lidot.

Vējš un siltās gaisa strāvas vieglo pavedienu ātri pacēla zil- gmē, un tas izzuda sienāža skatienam.

Savādi — zirneklis lidoja bez spārniem!...

Visiem tik labi neizdevās. Sienāzis ieraudzīja kādu zirnekli, kura darinājums bija sapinies smilgu stiebrs.

— Neveicās, — sūdzējās zirneklis. — Viss jāsāk no gala. Varbūt tad palaimēsies.

— Kādēļ jūs visi vēlaties lidot? — ieminējās sienāzis. — Vai Zaļās zāles zeme jau apnikusi?

— Mūsu mātēm ir ļoti daudz bērnu. Ja visi dzīvos vienā vietā, tad ātri pietrūks barības. Lidošana mums palīdz izvietoties plašākā

apvidū, — stāstīja zirneklis.

— Vai vējš tevi neaiznesīs pārāk tālu? Vai nenonāksi tur, kur nemaz nevēlies? Vai tā nenotiek?

— Mēs lidojumu paši regulējam. Citādi iekritīsim upē vai ezerā. Lejā laižamies tikai tad, ja nākamā dzīvesvieta ir piemērota.

Saki, ko gribi, bet es nūdien nesaprotu, kā tas iespējams.

— Pavisam vienkārši. Ievelkam pavedienu un satinam to zem vēderiņa.

— Kāda tam nozīme? — brīnījās sienāzis.

— Jo pavediens isāks, jo mēs zemāk laižamies. Parasti nosēžamies tajā vietā, kurā vēlamies.

Mazais lidonis rāpās krūmā, lai no jauna piestiprinātu timekli un mēģinātu atrauties no zemes.

Sienāzim apnika gaidīt, kamēr zirneklis noaudis pavedienu, kamēr to papūtls spēcīgāks vējš un kamēr tas pacelsies gaisā.

Pļavas muzikants gribēja sameklēt draudzeni mārīti, bet tā jau bija ierāpojusi ziemas slēptuvē.

Tā viņš noskumis negribīgi atgriezās krūmājā . . .

Klat klusums

Pirmie uz dienvidiem bija aizsteigušies viskrāšņākie putni.

Citi lasījās baros un no Zaļās zāles zemes pazuda nakti. Tad vieglāk lidot, jo nav jābaidās no plēsīgajiem putniem. Diena piederēja atpūtai.

Krūū-krūū . . . Krūū-krūū . . .

Gaisa skanēja skumji trompetes signāli. Varbūt tās bija smagas nopūtas. No ziemeļu dzimtenes atvadījās dzērves.

Aplusa viena, aplusa otra, aplusa trešā putna dziesma.

Vasarā pļava bija sanējusi un zumējusi. Nu vairs nedzirdēja ne sienāzi čirkstam, ne vaboli dūcam, ne zemesvēzi tarkšķinām.

Visi slēpās, visi baidījās no pelēcīgajām rudens lietavām un baltā ziemas aukstuma.

Kūtrākiem dzīvību atņēma nakts salnas, kas pat vēl rītos ilgi vizēja zālē.

Visas spraugas un spraudziņas bija kukaiņu pilnas, jo labu slēptuvju pļavā nemaz tik daudz nebija.

Skudru lielā saime bija visgudrākā. Brūnie kukaiņi saritinājās kamolā un sastinga ziemas gulā. Kopā tomēr siltāk, nekā gulot pa vienam.

Kamenes lidoja tikai vienu vasaru. Rudeni tās gāja bojā, izņemot māti, kas paslēpās un pavasarī deva pirmsākumu jaunai vienas vasaras ģimenei. Laikam visām kamenēm izvairīties no ziemas sala bija grūtāk nekā vienai mātei saglabāt dzīvību sugas turpināšanai.

Rudenī dzīvnieki bija krietni uzbarojušies. Ezis ieguvis apaļīgu tuklumu. Āpsim izveidojies biezs tauku slānis. Taču ar to vēl nepietika — dzīvnieks turpināja negausīgi ēst. Arī susurim īsās kājas tikko varēja saskatīt.

Ziemā tauku krājumi izsīka, gulēšanas laikā tos izlietoja organisms. Ne velti ziemā miegs ir dziļāks nekā parasti naktī: ķermeņa

temperatūra pazeminās, elpošana norit lēni.

Vasarā ezim sirds pukst 75 reizes minūtē, ziemas miegā — 25 reizes. Dzīvnieks it ka vairs nav dzīvs, bet nav arī miris. Dzīvība šķietami izbeigusies, bet nāve nav iestājusies.

Kurmīši pazemē mīlojās ar sliekām un nemaz nedomāja par gulēšanu.

Kad pelēm savāktie krājumi izsīka, tās steidzās uz mežmalu meklēt čiekurus vai smilgas galā sakaltušas sēkliņas. Tiem, kas negulēja ziemas miegu, sākas nebaltas dienas. Atrast kaut ko ēdamu bija arvien grūtāk. Ne jau viens dzīvnieks vien ko meklēja. Zaļās zāles zemē taču bija tūkstošiem iemītņieku.

Uzkrita pirmais sniegs. Lielām, kopā saķepušām pārslām. Zaļās zāles zemē tas drīz vien izkusa.

No upmalas spārnos pacēlās mežapīļu ģimene — māte, tēvs un trīs jaunās pīles. No septiņiem bērniem uz dienvidiem devās tikai trīs .

..

Pēk-pēk! Pēk-pēk! *i

Mežapīles sūtīja sveikas pļavai, kur bija aizvadītas gan jaukas, gan baiļu un bēdu apēnotas dienas. ..

Ziemelis atvīzināja salu. Nokala ledus vāku upei un rudens lietūs paltīm.

Pēcpusdienā no jauna sāka snigt. Vienā laidā. Visu nakti līdz rītam.

Zaļās zāles zeme ietinās baltā villainē.

No mežmalas atskanēja zīlītes necilā balss. Tā bija vienīgā, kas iedrošinājās traucēt baltā klusuma mieru.

Zaļās zāles zeme devās atpūtā līdz pavasarim, kad nokusis sniegs, atmodīsies mežs un pļava, salidos putni. Ziemas miegam beidzoties, atkal sāksies skaļais dziesmu un ziedu laiks.

	Dzimtenes	skarbaiss
pavasaris.....	6	
Skudru lauva.....	10	
Katrs priedājas, kā prot.....		
13		
Serenāde egles galotnē.....		
10		
Tauriņu		
kafejnīca.....	20	
Lieliskie celtnieki un nenogurstošie dziedoņi .	23	
Smaržīgā vēstule.....		
28		
Slepenā sapulce mežmalā.....		
31		
Drūmais upmalnieks.....		
35		
Ellas vaboles viltība.....		
39		
Izpletņu lēcēji un negaidītā tikšanās	43	
Septiņi piļu mazuli.....		
47		
Savādnieka		
atgriešanās.....	50	
Vabole,	tauriņš	un
tārps.....	53	
Peļu ģimene kļūst lielāka.....		
58		
Svešās		puses
brīnumi.....	61	
Saule silti silda.....		
64		
Brinumu stāstītāji.....		
67		
Milzīgais skaitlis un tālais ceļojums	71	
Tavu traku pārskatīšanos!.....	78	
Sienāzis meklē piedzīvojumus.....	81	
Spidošā ģimene.....		
85		
Pārvērtību laikā.....		
88		
Sekundes		vērtība

	92
Racējlapsenes noslēpums.....	96
Citu labumu kārotājs.....	
99	
Baltais kamoliņš.....	
103	
Pats galvenais — uzmanība.....	
107	
Smaržīgie lielceļi.....	
110	
Trauksmainais miegs	
114	
Deja ar negaidītām beigām.....	
116	
Tūkstoš dienu tumsā un ūdenī, viena diena saulē .	119
Talantīgais radnieks.....	
122	
Odensšurka pārdod vasarnīcu.....	
126	
Bezsparnu lidoņi.....	
129	
Klat klusums.....	
132	

Uldis Plotnieks ZAĻAS ZĀLES ZEMĒ

Redaktors A. SallņS Maksī, redaktore E. Albaga. Tehn. redaktors
J. Čakšs. Korektore R. Zve/a.

HD N» 1401

Nodota salikšanai 02. 04. 78. Parakstīta iespiešanai 28. 12. 78.
Formāts 60 X 90/16. Olseta papīrs No 1. Bal- tikas garnitūra.
Ofsetiespiedums. 8,5 fiz. iespiedi., 8.5 uzsk. iespiedi., 9.43 izdevn. 1.
Metiens 50 000 eks. Pašūt. Nr. 174. Cena 90 kap. Izdevniecība
«Zvaigzne», 226261, Rīgā-PDP. Gorkija ielā 105. Izdevn. Nr. 4950/LP-
333. Iespiesta Latvijas PSR Valsts izdevniecību, poligrāfijas un
grāmatu tirdzniecības lietu komitejas Rīgas Paraugtipogrāfijā, 226004,
Rīgā, Vienības gatvē 11.